

EGYETEMES REGÉNYTÁR

Két világ közt

Regény

Irta
Kövér Ilma

Budapest, 1897
Singer és Wolfner kiadása

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2014
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5433-94-8 (online)
MEK-13462

*Dr. Jókai Mórnak,
a magyar nemzet büszkeségének,
irodalmunk legfényesebb csillagának*

hálás tisztelettel ajánlja

A SZERZŐ.

I.

A kezdetet jelző villamos sürgöny végig csöngött a folyosókon. A közönség nagy zajjal tódult be a foyerekből.

A lomhán emelkedő vaslemez nyomában föllebbent a függöny.

Ez a fölvonás ballettel kezdődött.

Gáthy Elek báró szemére illesztette a látcsövét s többé nem figyelt a fiatal íróra, a ki fölvonás-közben fölvilágosítással szolgált az iránt, a mire főleg a báróné nagyon kíváncsi volt. Arnóti Béla, a nemrégiben fölkapott festőművész életéből mondott el érdekes részleteket. Nevezetesen azt, hogy a művész egy kis alföldi faluból, nagyon egyszerű szülőktől származik, s hogy egy kiváló Maecenas fődözte föl még gyermekkorában; az képezte ki, annak köszönheti a világ a gyönyörűséget, a mit a téli tárlaton nagy port fölvert „Az alvó Ariadne Naxos szigetén” szerzett neki.

A báróné fölemelte a látcsövét, de nem a szinpadra irányozta azt, hanem a földszinti támlás-székek középső sorai felé.

- Igazán érdekes művész-arcz.

- Határozottan szép ember, báróné.

- Hány éves lehet?

- Huszonhét mult.

- Kik azok ott mellette? Ugy látszik, ismerősei.

- A felesége: Káldor Anna és apósa. Ez a házasság aféle gyermekkori idyll. Anna édes apja, Káldor Dániel, pap a művész szülőfalujában és Arnóti apjának halálával második apja volt a művésznak.

A báróné kétségesen mosolygott.

- Min nevet méltóságod?

- Mondja csak. Terényi, nem valami szinmű vagy regény expositióját beszélte el maga most nekem a fiatal festő élettörténetének czimén?

- Hova gondol, méltóságos asszonyom!?... Hisz ez képtelenség volna.

- Hogy-hogy?

- Ilyen regény ma!?... Ilyesmi csak megtörténhetik. De ha ezt az egyszerű, mindennapi történetet leírnánk, nyomban és fölháborodva utasítják vissza, mint maradi firkát.

Többfelől püsszegés hallszott, a mi arra intette a földszint bal oldalának negyedik páholyában ülőket, hogy társalgásuk zavarja a közönséget.

A következő felvonásközben vendégek érkeztek Gáthyék páholyába: az öreg Zsablyay Hugó gróf, ifju és feltűnően szép feleségével.

- Jó estét. Olyan kedélyesen társalognak, hogy mi is átjöttünk résztvenni mulatságukban; - szólt jobbra-balra kezét nyujtva az öreg gróf.

A grófné könnyü fejbólintással köszönte meg Terényinek figyelmét, hogy lesegítette róla a belépőt.

Gáthyné átengedte a főhelyet a grófnénak s maga a szinpadnak háttal ült le, míg az öreg gróf, a báró és Terényi a háttérben foglaltak helyet.

- Miféle mulatságos témát zavartunk mi most meg? - kérdezte Zsablyay gróf.

- Terényi beszélt el pár érdekes vonást Arnóti életéből.

- Arról a rendkívül tehetséges fiatal művészből, a kivel jóformán tele van a város?

- Ugyanarról, gróf ur.

- Hanem igazán ritka csinos férfi. Nézd csak, nézd: amott ül a mellett az apró, kopasz emberke mellett; a mellett, a ki olyan idegesen forgatja a látcsövét...

A grófné az unottság leplezetlen jelével vette kezébe a báróné által nyújtott üveget, de alig egy-két másodpercig nyugtatta azt a kijelölt irányban.

- Azt hiszem: láttam valahol ezt a fiatal embert. Tán a bálokban vagy a társaságban?...

- Téved, grófné; - szólt a fiatal író; - mert Arnóti nem igen fordul meg nyilvános helyen. Egészen visszavonultan él, a muzsája és családja között osztva meg magát.

- Családja? hát már gyermeke is van?

- Egy három éves fiacskája, báróné.

- Ismeri személyesen Arnótit? - kérdezte Zsablyay.

- Legjobb barátom. Iskolatársak voltunk. Így tudom családi viszonyait.

- Szép asszonyka ez a kis Arnótiné; - jegyezte meg a báróné, miután egy-két pillanattal látcsövezte a festő nejét.

- Olyan szenvedő, ábrándos arc. Valóságos regényalak: szőke haj, kék szemek... Ez a regényhősnők konvencionális kelléke; nemde, Terényi ur? - fordult az író felé a grófné.

- Nem, méltóságos asszonyom. Szürke vagy aczélkék szemek, vörhenyes, bronzszínű haj; ez a legujabb minta, a melyben dolgozunk, - szólt nevetve a kérdező.

A grófné amolyan hideg mosolylyal fogadta ezt a megjegyzést; mintegy rendreutasítva a fiatal írót, hogy tulment a határon.

Terényit feszélyezte kissé a grófnénak vele szemben tanúsított lenéző modora és azon ürügygyel, hogy leigérkezett a földszintre, ismerőseihez, bucsut vett a társaságtól.

- Ne feledje el, a mire fölkértem, Terényi. Érttesitse eleve a meghívás felől.

- Hogyan feledkezhetném meg a kitüntetésről, a mely legkedvesebb barátomat éri?! - válaszolt az író és mélyen meghajtva magát, elhagyta a páholyt.

Mikor Terényi betette maga után az ajtót, a grófné fölkelt és a tükör elé lépett. Megigazitotta azt az aranyba játszó vörhenyes haját, aztán odatámaszkodott a férje székének háttámlányához és hanyagul lebegtette a legyezőjét.

- Ez az író már nagyon is akklimatizálja magát a mi körünkben; - vetette oda kicsinylő hanglejtéssel.

A báróné egy önkénytelen mosolyt nyomott el, melynek az udvariasság szabott határt és gyöngéden jegyezte meg:

- Terényi semmiféle társaságnak sem válhatik szégyenére. Ez a fiatal ember már igen előkelő helyet vivott ki magának az irodalom terén és mint magánember is a legelfogadhatóbb egyéniség. Valami megbizásom volt számára, szerdai estélyemet illetőleg; azért hívtam föl.

A grófné nem tett több ellenvetést. Látcsövét minden határozott cél nélkül körüljártatta a nézőtéren; aztán visszaült a helyére.

Ettőlfogvást általános lett a társalgás.

Ujra végigvibrált a villamos sürgöny hangja s a báróné vendégei fölálltak, hogy visszatérjenek páholyukba.

- Remélem, számíthatok rátok szerdán? - szólt Gáthyné, a mint Zsablyay grófnétól bucsuzott.

Eleonóra fejbólintással mondta: ott leszünk.

- Akkorra a kis Ada, a nőm unokahuga is megjön; - jegyezte meg a báró.

- Ah, a kis fehér rózsza, a hogyan Garán tábornok nevezi? - kérdezte a gróf.

- Elkértem fivéremtől, miután Ervin nem igen hajlandó megválni az ő falusi birtokától. Télen, nyáron ott gubbaszt az ősi fészekben, mint valami középkorból való várur. Mégis csak be kell már vezetni a világba azt a szegény leánykát; s mert nincs anyja, ez a nagynéne föladata; - mondta a báróné.

- Jöjjön, jöjjön, Nórám; - sietette nejét a gróf. - Már kezdik a harmadik fölvonást.

- Apropos, - szólt utánuk a báró, - hogy tetszik önöknek a vendégszereplő tenorista?

- Pompás hangja van; de - színi referensi stylusban szólva - mintha némi indisposícióval küzdene.

- Szerződtetés céljából énekel.

- No, akkor kitűnő! Majd tapsolunk neki. Ha jól fogadják, legalább meg lesz oldva az örökös tenorista kérdés.

- Helyesen; tapsoljanak; így hozza magával már a patriotismus is.

- Ah, talán magyar?

- Budapest fő- és székvárosának szülötte. Ha szerződtetik: kötelezi magát, hogy évenként egy, esetleg két szerepet is betanul - magyar nyelven.

- Ez már tulságosan kecsegtető auspicium; - nevetett a gróf s karját nyujtva nejének, elhagyták a páholyt, miután négy, különböző hangon kiejtett: „Au revoir” hangzott el a báróné „Tehát szerdán” bucsuszavára.

II.

A farsang legfényesebb házimulatságának ígérkezett Gáthy Elek báróné szerdai estélye. Kilencz órakor megkezdődött a kocsik felvonulása a csinos kis palota elé, a melynek elfogadó termében Gáthy Elek báróné és férje a kötelestől sokkal őszintébb mosolylyal fogadták érkező vendégeiket.

Gáthy báró mintája a kedves háziuraknak, nem kevésbé az udvarias, gyöngéd férjeknek, a kik feleségeik minden kívánságát teljesítik, még azokat is, a melyek szeszélyszámba mehetnek.

Nincsenek gyermekeik és tiz évi házasságuk alatt nagyon egyhangu lett volna az élet a kedves kis Olgára nézve, ha egy s más apró szeszélylyel nem fűszerezi azt. Hogyan lehetne hát a belátással bíró, gavallér férjnek kifogása az eféle apró szeszélyek ellen?

A rossz nyelvek azt állítják ugyan, hogy maga a báró sokkal több elnézésre szorul, semhogy ildomos volna tőle ilyen ártatlan óhajoknak ellene mondani; hogy a férji hűség nem tartozik házi erényei közé.

Kis vártatva már megeredt a teremben az az általános zsongás, a mely arról győzi meg a gondos háziasszonyt, hogy vendégei jól el vannak helyezve.

- Mondja csak, szép asszony, - szól, karját nyujtva Gáthynénak, Garán Cyrill gróf tábornok, a ki csak nehezen adja be félszázados derekát, hogy résztvegyen a báróné „social-demokrata tüntetésein” (így nevezi a tábornok a szerdai vegyes estélyeket) - miféle tendencziózus estélyszámba vehetjük ezt a mait?

A báróné ártatlan kaczérsággal szegte félre csinos fejecskéjét. Pajkosan mosolygott az a babaarcz, a melyen minden miniatür volt: az orr, a száj, a homlok, csak a szeme mondható rajta nagyoknak.

- Testvériség, egyenlőség, tábornok! Ez itt ma a jelszó; - kötődött a szép asszonyka.

- Ah, ah! És ugyan kikkel leszünk ma egyenlőkké?

- Felebarátainkkal, kedves tábornok.

- Névszerint...?

- Nyiltabban szólva: rang szerint; erre czéloz ugy-e? Tehát: egy nemrégiben hirre kapott zongoravirtuóz, néhány kiváló szin- és énekművészünk, egy-két jeles irónk a fiatal gárdából...

- Köszönöm, én menekülök.

Gáthy báró közeledett a társaság felé, karján vezetve egy tizenhét-tizennyolcz éves feltünően halvány leánykát, a kinek szinte áttetszően sápadt arca a legrokonszenvesebb benyomást tette.

- Itt jön az én kis fehér rózsám! - sietett eléje a tábornok. - Mikor érkezett, kis Ada?

- Három nap előtt, tábornok ur.

A leánykát szinte dédelgetve fogták körül és kérdésekkel ostromolták.

- Jőjjön, jőjjön ide, kis fehér rózsá; - tréfált tovább a tábornok; - erősitse maga is az ellenpártot.

A leányka kérdőleg tekintett rá.

- Rossz helyen keres szövetségest, Cyrill gróf; - szólt közbe a báróné; - mert Ada az én pártomhoz szit. Terényi Pál műveinek hűségesebb olvasója ő, semhogy ellene esküdjék össze; nemde, Ada?

A kérdező mosolygott és szinte naivul mondta:

- De én azt hiszem, Terényinek egyáltalában nem is lehetnek ellenségei.

- Ah, ugy?... Ismeri személyesen?

- Csak egyszer beszéltem vele. Tegnap a városligeti jégpályán; de műveit ismerem és...

- És mi hangolta ilyen kedvező véleményre az író iránt: személyes előnyei vagy műveinek kifogástalan volta? - incselkedett Vaál gróf, a ki epéesebb alakban osztotta az agglegény tábornok ellenszenvét az iránt a bizonyos kaszt iránt.

- Igaz, a mit odaát beszélnek? - kérdezte a bárónéhoz lépve, Dezsér Tiborné, az államtitkárnak mindig és mindenre kíváncsi felesége.

- Hát mit beszélnek odaát?

- Hogy Arnóti Béla is hivatalos mai estélyedre, édes Olga?

- Nem kívánsz vele megismerkedni?

- Ellenkezőleg.

- Azt hallom, hogy valami csuf, torzonborz, megbizhatlan külsejű vadember; - elegyedett közbe egy olyan hölgy, a ki mindig hall valamit.

- Tökéletesen helyesen informáltak, méltóságos asszonyom; - erősítette Vaál gróf. - Kékesbe játszó fekete haj. Az egész arcját mellét verő sűrű szakáll takarja; csak két villófényt lövellő, ördögi tekintetű szeme látszik ki a...

Gáthyné jóízű nevetéssel szakította félbe:

- Valódi művészfej, édes Leonim. A haja fekete ugyan, de úgy ez, mint a szépnövésű körszakáll, lehetőleg gondozott állapotról tesznek tanubizonyyságot. Villogó, tüzes, fekete szemek, csupa élet, csupa szenvedély, de az ördögi tekintetnek nyoma sincs bennük. Amolyan szorosán egymásra záródó ajkak, a melyek arra vallanak, hogy tulajdonosuk sokkal többet gondolkozik, mint fecseg.

- Szóval prototypje az érzéki embernek; - hajtotta a vizet a maga malmára Vaál gróf.

- Tehát csakugyan eljön?

- Megigérte. Nem is tudom: hol késik ilyen sokáig.

Egy fiatal tiszt közeledett a csoport felé.

- Ugyan, édes Oszkár, hozna nekem egy áldozatot? - szólt félrehuzva őt Gáthy báróné.

- Lehetetlen, báróné, mert mihelyt magáért teszem, megszűnt áldozat lenni, - válaszolt a hosszú vékony lenszőke tiszt, a kinek e megszólításra epedő kifejezéssel sugárzott ki a csiptető mögül savószínű szempárja, míg ujjai a megszámlálhatón gyér szálakból kiverődött, világos színű bajuszt sodorgatták.

- Mindig bohóskodik; - jegyezte meg a báróné, olyan mosolylyal, mely arra vall, hogy az asszony mindig s minden kézből készséggel fogadja a bókot. - De most komoly dologról van szó. Ha megérkezik Arnóti, a fiatal festő, iparkodjanak maguk némileg ellensúlyozni azt a ridegséget, melyet néhány csökönyös részéről fog tapasztalni.

- Olyan barátságot kötök vele, mint Achilles Patroklusszal, ha maga úgy kívánja, oh, legszebb a szépek között.

A báróné elmosolyodott önfeláldozó lovagjának szavain s szivélyes pillantással köszönte meg az áldozatkészséget.

Arnóti Béla és Terényi Pál lépett a terembe. Az egész társaság szinte bántó kíváncsisággal tapadt az ajtó felé.

Terényi mély meghajlással közeledett a ház urnőjéhez, bemutatva Arnótit.

Gáthy régi ismerősként nyújtotta kezét a művésznek, a ki némi tartózkodással, de kifogástalan előkelőséggel tisztelgett a háziasszony előtt.

Az érdekes fiatal művészt csakhamar bemutatták mindazoknak, a kik az ismerkedést kívánatosnak találták. Ezeknek száma jelentékenyen fölülmulta azokét, a kik vonakodtak megismerkedni a festővel.

- Jó estét. Örvendek, hogy végre találkozhatunk, édes... édes...

- Arnóti Béla; - segített Terényi a hadnagy zavarán, a ki - ígéretéhez hűségesen - megragadta a legelső kínálkozó alkalmat, hogy eleget tegyen a báróné óhajának.

- Örvendek, édes Béla.

Szivélyesen rázta Arnóti kezét, miközben kedélyesen ismételte:

- Oszkár, Oszkár; Kluknóy Oszkár.

A fiatal művészt némileg zavarba ejtette e különös modor, de azért elég fesztelenül társalgott a hadnagygyal.

Zsablyay grófné tán sohase volt olyan szép, mint ez estén. Szemet igéző bűbáj ömlött el rajta, a hogyan halvány kék selyem, könnyü illúzióval áthuzott ruhájában, férje karján belépett a terembe.

A szép grófnénak pár pillanat alatt egész udvara képződött a köréje tódult hódolókból, a kiket egy-egy rövid felelettel, kénytelen mosolylyal iparkodott elodázní.

Mikor a társaság teljes számban együtt volt, a bevett szokáshoz hiven, első sorban a jelenlevő zongoravirtuózt, majd egyik énekművésznőt és művészt kérték föl, a kik körülbelül egy óráig gyönyörködtették előadásaikkal a jelenlevőket.

A zene rázendítette az első csárdást. - A párok csak szórványosan szállingoltak a terem közepére.

Kluknóy Oszkár szinte kötelességszerűen vett részt, úgy a csárdásban, mint az ezt követő keringőben. Aztán ismét a festőhöz szegődött, a kit a terem tulsó oldalára vitt át magával.

- Édes grófné, engedje meg, hogy bemutassam az estély egyik legérdekesebb alakját; - szólt Zsablyaynéhoz a szeleverdi hadnagy s olyan közel vonta magával Arnótit, hogy a grófné csak a legnagyobb durvaság árán menekülhetett volna meg e rákényszerített ismerkedéstől. Arnóti Béla, a mi kitűnő művésznök az „Alvó Ariadne” genialis festője; megteremtője annak a remek festménynek, a mely nem levelenkint hozza számára a babért, de...

Oszkár még fokozta volna a magasztaló epithetonokat, ha Arnóti egy szerény, de komolyan visszautasító tekintettel el nem hallgattatja.

Zsablyay grófné épp oly rövid, mint a milyen érdektelen beszélgetésbe bocsátkozott a művészszel s a mint az illem megsértése nélkül tehetette, ismét elvegyült a társaságban.

III.

Mihelyt a zenészek a következő tánczra hangoltak, az előbbi „robotolás”-tól még most is ziháló hadnagy karonfogta Arnótit és átvitte a buffet-be.

Egy kerevetre ült és egyik pohár pezsgő után a másikat kebeleztve be, mind közlékenyebbé vált.

Hamiskásan hunyorgatott a szemköztes zsöllyén helyet foglalt festőre.

- Ördögileg szép asszony ez a grófné, mi? De mikor olyan fogvaczogtatón hideg, édes barátom; - tette utána, egy lemondásteli sóhajtásba és egy hosszú kortyantásba fojtva szavait.

- Rendkívül érdekes vonások. Ki ez a hölgy?

- Zsablyay Hugó grófné.

- Az az öreg ur, a kinek a karján belépett, az édes atyja; nemde?

- Ah, quelle idéé!?! A férje.

- Az az éltes ur, a ki legalább is...

- Csak mondd ki bátran: hatvan éves.

- És a neje?...

- Huszonnyolcz.

- Nagy korkülömbőség.

A hadnagy kényelmesen hátravetette magát ülésében. Ujra töltött a pohárba és ismét fenéig üritette. A szesz nagyon megoldotta a nyelvét.

- Zsablyay grófné, született Tarcsay Eleonóra ezelőtt tiz évvel mint nevelőnő kezdte élete pályáját. Árva leány volt; valami egyszerű magánhivatalnoknak az árvája, a ki azonban alaposan kiképezte gyermekét.

A fiatal leány tán egy évig küzdött azokkal a nehézségekkel, melyek e pályával össze vannak kötve; főleg ha az illető olyan szép, mint ez volt. Szóval, ha a gouvernante szép, hát a ház urnőjének szálla a szemében; ha pedig rut, akkor a férj uram áll elő csakhamar azzal, hogy arra a meggyőződésre jött, hogy: a kisasszony keze alatt nem haladnak a gyermekek...

Kétségkívül tapasztalta az előbbit a szép Nóra is; mignem Ordovány Leó grófhhoz jutott.

A gróf ur bánatba borult özvegy volt. Csak akkoriban halt meg a felesége. Egy kis leánykája maradt; e mellé fogadta föl a szép Tarcsai Eleonórát.

Egyszer csak, tán két év eltelte után, a kis növendék, valami csenevész portékácska, meghalt.

Rochester lordnak válnia kellett Jane-Eyre-től. A válás nehezen mehetett a grófra nézve, mert e két év alatt valószínűleg volt alkalma meggyőződni róla, hogy a milyen szép, épp oly szellemes nővel van dolga.

Mert Eleonóra pogányul szellemes, okos teremtés, abból a fajtából, a melyik megront az eszével mindannyiunkat. A szépsége meghódította, a szelleme elbűvölte. Szóval fél év eltelte után azzal a hirrel lepte meg a világot a bánatos özvegy, hogy Tarcsai Eleonórát oltárhoz vezette.

- És a fiatal nő szerette a...

- Alig hihetem. Ordovány Leó visszataszítón rút ember volt. Nóra azonban az okos leányoknak fajtájához tartozott, a kik félreteszik a szegények számára mellőzhető luxust: a szerelmet, a költészetet. A társaság a vadmacskát adta a nem vérbeli új taggal szemben. Meglehetősen nagy fáradságába került a férjnek, a mig kisimithatta a differenciákat.

A gróf azonban két évi boldog házasság után, (parté-stylusban. Hogy tényleg boldog volt-e, ez az ő vele elföldelt titka) elköltözött az élők táborából.

Ekkor aztán az történt, hogy özv. Ordovány Leó grófné-éhez újra oda kezdték hangoztatni a Tarcsai Eleonóra nevet és a társaság hovahamarább visszafoglalta előbbi idegenkedő állását; a mi a szép özvegyet bizonyára bántotta, mert hisz mi tagadás benne, deliciával illeszkedett ebbe a delejes erővel vonzó körbe.

Azonban a bájos, fiatal özvegy körül a hódolók sem hiányoztak.

Föltűnt ezek közt a látóhatáron Zsablyay Hugó gróf is. Özvegy volt. Gyermeke nem maradt s az akkor ötvenöt-ötvenhat éves gróf összevetve a tényállást, azt vont ki belőle, hogy ő még elfogadható parthie lenne a szép özvegy számára, a kibe - magától értetődik - ő se volt kevésbé szerelmes, mint a többi versenytársa.

Nóra Zsablyay Hugónak adott előnyt.

- Tán inkább rokonszenvezett a gróffal, mint amazokkal?...

A tiszt hamiskásan hunyorgatott a zwickere mögül. Ismét ajkához emelte a poharat és ivásközben tagadólag hümmögött.

- Hát akkor...

- Nos, hát kár lett volna egy pár epedő szemért, egy tetszetős ifju ábrázatért kifejteni a kelengyéből azt a csinos koronácskát, onnan a monogrammm fölül.

Zsablyay Hugó gróf aztán positiót biztosított számára. És most ugy adja a grófnét, hogy grófnébb a legszületettebb comtessenél. Szerelemről ennél az asszonynál szó sem lehet. Fáma asszony suttog-buttog ugyan apró kalandokról, a melyekből azonban idejében ki tudta magát vonni.

Hejh! pedig micsoda gyönyör lenne...

A fiatal hadnagy fehér fogai elővillantak, a mint összeszorítva egy kis levegőt szitt rajtuk keresztül.

- Hm, furcsa biz ez!... Mondd csak, édes művész barátom nem találod te különösnek...

- Mit?

- Azt az ezerféle-fajta érzelmet, a mit az asszonyok támasztanak bennünk?...

Vannak nők, a kikkel szemben olyan tisztességes marad az ember és jóllehet, hogy életre-halálra teszszük nekik a szépet, egyetlen frivol gondolatunk se támad. Mig ellenben a Nóra-féle asszonyok, habár a legmegközelíthetlenebbek, a legvisszautasítóbbak, fölkarvaják, fölforralják bennünk a vért, fölvetik azt a salakot, a mit ugy hivnak, hogy: bünszomj.

A zene az első négyesre hangolt. Kluknóy báró egy hajtással fenéig üritette a poharat és visszamentek a tánczterembe, a hol a hadnagy a báróné fölkeresésére indult, a kivel már régebben foglalkozott a négyesre.

A művész a teremajtóban huzta meg magát. Egészen kivált a tánczosok csoportjából és csak távolból szemlélte az előtte, mellette elhaladó párokat. A hölgyeket fényes toilettjeikben, az öltözékekben kifejtett pompát, a melyet a termék fényes világitása előnyösen emelt ki.

Arnóti e pompa, e fény láttán ösztönszerűleg elmosolyodott.

Lelke visszaröppent oda, abba a szerény kis fészekbe, a hova olyan váratlanul toppant be a szemet kápráztatón drága köntöst viselő vendég: a dicsőség, hogy jóformán azt se tudták: miképpen kell fogadniok az illustis jövevényt.

Az elismerés, a hirnév gyors egymásutánban vonult be a művész szerény hajlékába. De hát ez persze mindezt afféle szellemi eredménynek nevezhető, a míg a kép, a mely ezt megszerezte számára, még folyton ott függ a műcsarnokban ezzel a fölirattal: „Eladó.”

- Nos, Arnóti, nézzen utána, hogy tánczosnője legyen a négyesre; - szólalt meg a művész mögött a háziúr. - Legyünk figyelmesek, kedves barátom, hogy egy hölgy se maradjon ülve az első négyes alatt.

A báró átsietett a tulsó oldalra s egy hölgynek nyújtotta karját.

Arnóti most érezte először, hogy neki, ezen előtte idegen talajon, vezetőre volna szüksége. Szinte tévetegen nézett körül. Kihez menjen? Kit kérjen föl a tánczra, a melyben hogy részt vegyen ismételten buzdította Gáthynak egy figyelmeztető tekintete, melyet a tulsó oldalról vetett rá.

A művész nagy zavarban volt. Tán egy rendezőt kellene keresnie, a ki bemutassa? De hiszen már többeknek be van mutatva. Illik-e azonban így, egészen vakmerően odalépni egy előkelő hölgy elé és tánczra kérni; neki, a jelentéktelen művésznek?...

A párok már a colonne-kba sorakoztak.

E pillanatban Zsablyay grófné haladt el Arnóti előtt s néhány lépésnyire tőle leült a fal mellett elhuzódó bársony pamlagra.

A fiatal ember még egy-két másodperczig tévovázni látszott; aztán jóformán számot se vetve kellőképpen szándékával, ott állt a grófné előtt és meghajtotta magát.

Zsablyayné arczán gunyos mosoly futott végig és szinte rendreutasítóan, hideg tekintettel nézett föl Arnótira.

- Köszönöm, nem szoktam tánczolni.

A fiatal férfi érezte, hogy elpirul és megszégyenülve huzódott vissza, zavartan hebegve:

- Bocsánat, méltóságos asszonyom.

E kudarcz után eltökélte, hogy nem tesz több kísérletet.

A zene már eljátszotta a quadrille bevezető accordjait, a midőn a háziasszony hangja rezzentette föl a félrevonult festőt.

- Ön nem tánczol, Arnóti ur?

- Igen, báróné; azaz nem, mert... mert nincs tánczosnóm.

- Nos, hát keressen magának; csak szaporán.

- Bocsánat, méltóságos asszonyom, de nem tudom: nem találják-e vakmerőnek, ha...

- Attól ne féljen. A fiatal leányok sohase találják vakmerőnek azt a fiatal embert, a ki tánczra kéri őket. Nézze csak, ott van az unokahugom. Ugy látom: még nincs foglalkozva.

Gáthyné Arnóti karjába füzte kezét és Ada felé tartott vele.

- Arnóti Béla.

A halavány leányka azzal a szeretetreméltó, fiatalos félszegséggel bólintott fejével, a mely sohasem tesz visszas hatást. Elfogadta a festő karját és beálltak abba a kolonnba, melyet most rendeztek.

- Egy vis-à-vis kerestetik! - hangzott a banális közhely. Egy vis-à-vis kerestetik.

- Itt van; - szólt egy fiatal gróf, belépve a colonneba, Zsablyay grófnéval a karján.

- Méltóztassék ide állni.

Az ujonnan érkezett párt Arnóti és Várkonyi Ada grófnő szomszédságába osztották be.

A művész ismét és még mélyebben elpirult, mint midőn kosarat kapott a grófnétől.

Zsablyayné föl sem vevőleg csinálta a táncfigurákat, a nélkül, hogy legkevésbé veszélyezné a kényes szomszédság.

A finaleban, mikor a rendező elkiáltotta, „Hölgycsere! Promenade?” - Arnótihoz Zsablyay grófné került.

A fiatal festő némi tartózkodással nyújtotta karját, melyet a grófnő közömbösen fogadott el.

Szótlanul sétáltak körül kétszer a termet, a nélkül, hogy Arnóti egy tekintettel is elárulta volna: milyen mélyen érezi az ellene elkövetett sértést. Aztán helyére vezette ideiglenes párját és meghajtva magát előtte, visszament tánczosnjéhez.

- Még egyszer hölgycsere. Promenade.

- Ne vegye zokon, hogy kosarat adtam önnek, Arnóti ur, de nem volt szándékom táncolni; - szólalt meg a grófné e második séta alatt, látva a mellette haladó fiatal férfi hideg magatartását.

- Erre nem is volna jogom. Sőt bocsánatot kell kérnem, a miért merészséggel megsértettem, méltóságos asszonyom.

- De...

- Szabadjon remélnem, grófné, hogy számíthatok elnézésére.

Arnóti, - hogy miért, maga se tudta volna megmondani - végtelen elégtételt érzett a grófné zavarának láttán. Zsablyayné egy hang feleletet se tudott adni ez önérzetesen kiejtett szavakra.

- Nos, tábornok - szólította meg a báróné Garán Cyrillt vacsora után, látva, hogy a gróf jóideig és ugyancsak nyájasan társalgott Arnóttal a buffetben - sikerül tán magát is meghódítanom a védenczem részére?

- Oh, tagadhatatlan, hogy igen kellemes, szerény ember; - erősítette a tábornok.

- No igen, - hagyta helyben Vaál Róbert gróf, nem menekülhetvén a kis bárónénak kérdő tekintete elől; - nincs a modorában semmi ostoba pretanzio. Beismeri, hogy milyen megtiszteltetés rája nézve, ha mi leereszkedünk s elfogadjuk körünkben.

Gáthyné mosolygott Vaál gróf tehetetlen vergődésén, a ki már magányosan kezdett állni az oppositio terén.

- Ez a fiatal festő egy csapással meghódította az egész társaságot; - mondta elégedett tekintettel a háziasszony, mikor kémszemléről visszatérve, helyet foglalt Zsablyay grófné mellett.

- Miféle varázsszerrel? - kérdezte szokott ironikus modorában a szép grófné.

- Igénytelen, szerény fellépésével.

- Ugy? Én éppen ellenkező meggyőződésben vagyok. Ez a fiatal ember gőgös, követelő.

A báróné fölkaczagott.

- Te csak soha se tagadod meg magadat, édes Nórám; mindig különcz maradsz. A többség ellened van.

- Hallotta? - szólt Kluknóy a fiatal Szirmay grófhhoz, a kivel csak pár lépésnyire állt a hölgyektől és fülhegyre vette a grófné nyilatkozatát. Ugy látszik, egyedül Nóra marad meg konok ellenségül a művészszel szemben.

- Miből következteti ezt?

- Nem hallotta: milyen furcsa megjegyzéseket tesz rá?

A kérdezett szkeptikus mosolylyal huzta föl a vállát s azt felelte:

- A kitanulmányozhatatlan asszonyi természetnek egyik - körülbelől megfejtett - rejtélye az, hogy az asszony arról a férfiről, a ki iránt éppen semmi érdeklődéssel sem viseltetik, inkább jót mond, mint rosszat.

- Más szóval: ha egy asszony ócsárol valamely férfit, ez már annak a jele...?

- Legalább is annak, hogy az a férfi nem közömbös az előtt az asszony előtt.

Terényi Pál Várkonyi Ada grófnőhöz lépett, hogy a következő tourra fölkérje.

És a kissé tartózkodva közeledő tánczos nem kapott kosarat a fiatal leánytól.

IV.

A vonat nagyot zökkent.

A kalauz fölrántotta a kupé ajtaját. Bekiáltotta az állomás nevét és utána: „E... e...gygy percz!”

A kis állomáson sokkal többen állongáltak a szokottnál és mindannyian a kíváncsiságnak félreismerhetlen jelével néztek a berobogó vonat elé.

A fölnyitott kupéajtón Arnóti Béla ugrott ki. Kézibőröndjét átadta az ott okvetetlenkedő paraszt gyerkőczök egyikének. Aztán visszahágott az első lépcsőfokára a vonatnak és fölnyújtotta karjait, hogy lesegitse azt a szép asszonykát, a ki félig nevető, félig könnyes szemekkel révedezett az állomáson szorongó közönség sorain; s mikor tekintete fölfödözte, a kiket keresett, szinte gyermekes örömmel szólt:

- Nézd, ott vannak apáék!

Előbb a kis fiut; azt a szép barna fürtös, egészségtől duzzadó kis jószágot tette az apa karjaiba, aztán egy szökéssel lenn termett, hogy mielőbb odaröpülhessen annak az izgatottan várakozó öreg asszonykának a kebelére, a ki mihelyest megpillantotta őket, első sorban is a zsebken-dője után kapkodott; mert hát erre nagy szüksége van az asszonynépnek, örömben, bánatban egyaránt.

- Csókolom a kezét, édes Magda mama; - furakodott a művész a siró asszonyok közé, miután szívélyesen megölelte apósát, a ki most a bámuló kis Bélát kapta karjaiba. - Én is itt volnék, kedves anyánk; - enyelgett Arnóti és kezet akart csókolni; de a jó öreg asszony fülig pirulva elkapta a kezét.

Még csak az kellene, hogy kezet csókoljon egy ilyen egyszerű asszonynak egész világ szemeláttára az, a ki felől két hónap óta, hogy Dani odafönn járt, olyan sok nagyszerű dolgot hallott.

Nem volt betütismerő ember a faluban, a ki ne tudott volna efelől. De még az se maradt ám titokban, hogy a tiszteletesék ma várják haza a vejüket.

Ebben található magyarázata a nagy csődületnek ott az állomáson.

Igaz ugyan, hogy a fiatal pár a mult évben is megcselekedte azt, hogy néhány napra hazalátogatott; csakhogy ezeknek a szemében óriási különbség van a mai és a tavaly történt megérkezésük között.

Hát még a Hosszu-utca végén levő Csillag Jákó „Egyetemleges kereskedésében”, a hol Csillag táti a rövidárut, a férfi kalapokat, uri és női cipőket, üveg- és porcellán-edényeket és gyermek-játékszereket árusít; a hol Fáni kisasszony a materiálistához tartozó árucikkeken: cukor, faggyu, gyümölcs (aszalt), kávé, kocsikenőcs, lekvár, petroleum, sajt, (betürend szerint van regisztrálva a czimtablán) és egyéb fűszerszámokon uralkodik, mig Régi kisasszony a „M. kir. dohány- és szivar-eladás” és a „M. kir. lottó-gyűjtőde” felelősségteljes és terhes föladatát vette - egykor gömbölyü, - gyöngye vállaira.

Itt van aztán a reminiscenciáknak valódi melegágya.

Régi kisasszony már nem is állhat ellent és a bolt előtt való elhaladtukban, a midőn az állomásról hazafelé mennek a tiszteletesék, kidugja az ajtón a „Modenwelt” utolsó számának nyomán frizirozott fejét és megszólítja a nagy művészt:

- Van szerencsém üdvözölni tisztelt Arnóti urat. Nem méltóztatik mi reánk emlékezni tisztelt Arnóti urnak? mikor még olyan pajkos kis urfinak tetszett lenni, („urfi” a szegény, rongyos Arnóti gyerkőcz!?) mindig nálunk szerezte be a becses papiros-sárkányához megkivántató spárga szükségleteit?...

A fiatal férfi kedélyesen mosolygott.

- Nem, arra nem emlékszem, Régi kisasszony; csak annyit tudok, hogy egyszer kértem egy krajczárért spárgát a Fáni kisasszonytól; de lyukas krajczárral akarván fizetni, a kisasszonyok nyakoncsiptek és kidobtak a boltból; sőt keserűségem betetőzésére még a krajczáromat se kaptam vissza.

Arnóti jóízűen nevetett, de Régi kisasszonyra nem ragadt el a jó kedve. Lehető legpirosabbra pirult és egy: „E... err... erre n... ne... nee...em emlékszem” hosszúra nyújtott rövid mondattal felelve, betűnt a boltba.

Csillag Regina kisasszony nem adta volna száz ép és egészséges fillérért, ha ők akkor egy egész tekercs spárgával megajándékozzák vala ezt a híressé vált embert, vagy legalább csak ne dobták volna ki, örökös szegyenére az üzletnek.

A művész alig tartóztathatta vissza magát, hogy meg ne mosolyogja azt a tiszteletteljes, szinte áhítatos modort, a melylyel lépten-nyomon találkozott.

De nemcsak ő, hanem a felesége is, a kit ölelő karokkal és bizalmas „te” megszólítással üdvözöltek a szolgabíró urnak utjukba akadt - többnyire meglehetősen nagykoru - kisasszony leányai; holott pár év előtt, mint Budapesten is megfordult hölgyek, be sem érték olcsóbb titulussal: „nagysád” megszólítást pretendáltak maguknak a papék kisasszonyától. Ma pedig tisztán emlékeznek rá, hogy:

- Hisz mi pertu voltunk egymással, édes Annácskám! Jaj, te rossz barátnő, hát már elfeledted!?

Anna nem akarta meghazudtolni és szeliden visszategezte a Birikét, Pepikét, Tinikét, Esztikét, Nellikét és Bettikét.

A kis fiúnak is akadt elég dolga: végigtűrni a sok néni pusziját.

Mikor a kis család végre hazaért s már csak emlékei közé tehetette el a tapasztaltakat, a melyeket az emberek hangulatának kaleidoszkópszerű változatáról szerzett s a mely által nagyban hasonlítanak ahhoz a bizonyos időjós baráthoz, ahhoz a régi-módi időjelzőhöz, a melyik - bizonyos fizikai törvénynek engedve - megmutatja az időnek jóra vagy rosszra fordultát.

A fiatal művész tett ugyan egy-két tréfás megjegyzést erre a nagy változásra; de aztán künn maradt minden, a mi a szívkön kívül esett.

- Ezt a néhány kedves napot az én aranyos kis feleségemnek köszönhetem ám.

- Hogy-hogy?

- Hát bizony csak úgy, hogy a mikor Garán Cyrill tábornok megvásárolta az Alvó Ariadnet és kezemben volt az a tekintélyes összeg, a melyért eddig egy fél tuczat képet is szívesen megfestettem volna, így szóltam az én drága Annámhoz: „Nos, édes, most gazdagok vagyunk. Kivánj valami szép ékszert, ruhát vagy bármit, a miben örömet találnád, és a tied.” - Nos, ő mindezek helyett azt választotta, hogy jöjjünk le néhány napra kedves apámékhoz. Olyan ajándékot kívánt, a melylyel engem is megajándékozott.

Béla megemlékezett arról az önfeláldozásról, a melyet a felesége részéről tapasztal. Anna mindent megvon magától, minden élvezetről lemond, csak hogy ő neki ne kelljen valamit megtagadnia magától. Még legkedvesebb szórakozását: a színházat is csak olyankor látogatja, ha jó barátjuk, a fiatal író, ingyen jegyeket hoz számukra.

A tiszteletes és neje helyeselték leányuk eljárását.

- A szerelem próbaköve az önfeláldozás; - mondta a pap.

- Akkor én nem állom ki a próbát, - vetette ellen röstelkedve a fiatal férj - mert én csak elfogadom az áldozatokat és magam részéről semmit sem hozok.

- Te művész vagy, a kinek a világban kell forognia. Érintkezned kell a társasággal; mert ha olyan remete életet folytatsz, mint eddig, észre se vesznek, - szólt közbe Anna, a mint fölállt és segített anyjának az asztalbontásban.

V.

Délután az öreg orgonista, a derék Pap Mihály látogatott el Káldorékhoz.

Ez a jóra való muzsikos valaha annak a légióknak volt egyik számot szaporító tagja, a kik a művész névért versenyeznek; és a kivel aztán az történt, a mi azokkal a merész ábrándokban utazó individuumokkal gyakorta megeseik: a valóságnak kérlelhetlen, rideg keze lehámozta az életéről mindazt a tetszetős zománczot, a mit a képzelet az ő szívárványos színeivel rája rakott.

Mert nem lett biz ő belőle egyéb, mint egyszerű orgonista itt a szülőfalujában.

De Pap Mihály azért ma sem józanodott ki a remény narkózisából annyira, hogy meg ne írta évente egy-két - soha elő nem adott - oratoriumot, a melyek, nézete szerint, egykor Händel, Haydn és más maestrok remekével fognak egyenértékre jutni; és időközönként még egy-egy öt fölvonásos operát is megkomponál. Mindezt a legszivósabb kitartással, a legvérmesebb reményekkel.

Ez a becsületes öreg képezte ki Annát a zongorán. Ő vette rá a tiszteletest, hogy megvásárolja a tönkrejutott urasági jószágigazgatótól elárverezett zongorát.

Az öreg orgonista nagy lelkesedéssel üdvözölte a művészt, tanítványának immár híressé lett hitestársát és egymásután számtalanszor ismételte:

- Ugy-e megmondtam, hogy ebből a mi Bélánkból nagy művész lesz!?

(Pedig Isten a tanu rá: ezt sohse mondta.)

Mikor a férjnek jól kigratulálta magát, Anna felé fordult:

- Na, hanem tudom, hogy ez a menyecske már a billentőket se ismeri a zongorán; ugy-e, te... te muzsádhoz hűtlenné lett Menter Zsófia?...

- Az nem vagyok ugyan, Mihály bácsi, de annyira se hanyagoltam el a zenét, hogy a billentőket ne ismerjem. Egy-egy órát mindennap szentelek az én kedves zongorámnak. Sőt szerettem volna zongoraleczkéket is adni: hanem a férjem hallani se akart erről.

- De nem ám! - szólt közbe a fiatal művész.

- Szóval, nem lett belőled olyan asszony, a ki a befőttes üvegein kívül mással se gondol. Bravó!

- Olyan nem; de nem is lehetett, a mennyiben eféle gazdasági csecsebecsére nem futja a szegény művészeknek.

- Szegény művész, te?!...

- Még mindig az. Sőt annyival szegényebb most, mint eddig, mert most már nem szabad annak látszanom.

- Nini, ez a kis poronty... csak nem...

- De biz a mienk; a mienk, édes mindnyájunké; - bizonyitgatta egy csattanós csók kíséretében a tiszteletesné, a ki most lépett be, az ölében tartva azt az aranyost.

- Hát már ilyen katonasor alá való gyereketek van, mi? - nevetett az orgonista. - Hány éves ez az aprószent?

- Három esztendő's mult.

Pap Mihály fontoskodó arccal fordult Annához:

- Te Anna, ha azt akarod, hogy legalább a fiadból váljék zongoraművész, jó lenne ezt a lurkót már most...

- Ugyan, ugyan, édes Miska barátom!?!... csóváltatta a fejét Káldor Dániel.

- Micsoda!?!... tudjátok-e, hogy Mozart már öt éves korában zeneműveket komponált és alig hat esztendő volt, mikor Münchenben a választó fejedelem előtt játszott. Hanem ad vocem Mozart! A napokban egy főúri társaság előadta a halhatatlannak „Requiem”-jét. Nagyszerű lehetett. Nem voltatok ott? Egy képes hetilapnak épp tegnapi száma hozza a közreműködők arcképgyűjteményét.

Kivette zsebéből a lapot és az asztalra terítette.

- Gyere ide, művész, ez téged érdekel leginkább. Gyönyörű kivitelű rajz. Sok szép asszony van közöttük.

A tiszteletesék, Béla és Anna érdeklődve álltak körül az asztalt.

Sorra nézték és olvasgatták a képek alá jegyzett neveket, a melyek után Arnóti csaknem kivétel nélkül megtette észrevételét.

- Ejnye, de szép nő ez! - szólta a tiszteletesné.

- Emitt magányosan, nagyobb alakban is megvan; - jegyezte meg az orgonista, a kép alatt levő nevet olvasva: „Zsablyay Hugó grófné.”

- Ismered, Béla? - kérdezte a fiatal asszony.

- Ne... nem; azaz hogy...

A szép grófné képét nézték valamennyien és Arnóti nem egészítette ki a mondatát.

Kevés vártatva eljöttek a szolgabíró kisasszonyai, mamástól; a körorvosné, a patikusék, a postamesterné és még többen. Ezek aztán lefoglalták az egész délutánt, meghusitva a fiatal párnak azt a kedves reménységét, hogy az első napot szűk családi körben tölthessék.

Másnap a művész már kora virradatkor ébren volt. Vázlatot akart készíteni a szép vidéknek egy megkapó pontjáról.

Anna még édesen szunnyadt és a festő óvatosan, nesztelenül szedte össze kellékeit, hogy észrevétlenül kionshasson; a nélkül, hogy fölzavarná a többieket.

A kis ablakon, a mely a kertre nézett, már erőteljesen tört be a korán ébredő nyári nap. Az átszűrődő sugárszálak egy ponton gyűltek össze: a kerek asztal bal felén, a melyre Arnóti sorba rakta festő műszereit, vázlatkönyvét.

- Ni, mi ez?

Az orgonista képes lapja, a melyet tegnap itt hagyott.

Öntudatlanul lapozgatott benne, míg Zsablyay grófné képénél megállapodott.

Figyelmesen, hosszasan nézte. No igen, mert a művészt érdekli az efféle.

Nem jól van találva. A tekintetében nincs érvényre emelve az a kifejezés, a mely olyan különös jelleget kölcsönöz azoknak a szemeknek.

Pár lépéssel közelebb vitte a lapot az ablakhoz.

Az ajkak körül is hiányzik az a bizonyos vonás...

Annának tegnap délután tett kérdésére, ha ismeri-e a grófnét, azt felelte: nem.

Csak most tűnődött ezen. Miért adta e tagadó választ, holott az egyszerű „ismerem” sokkal rövidebb, egyenesebb felelet lett volna.

Tán a grófnénak vele szemben tanusított sértő viselkedése? Ennek tudta föl azt is, hogy bár a mulatság óta többször volt feleségével a színházban és ott jóformán valamennyi főrangú hölgyre figyelmeztette Annát, a kikkel a báróné estélyén találkozott, a grófnét egy szóval sem nevezte előtte.

Zsablyay grófné nevét következetesen kerülte.

De hát miért?...

A fölkelő nap rézsutosan tört be. Ugy sértette az intenzív fényesség a művész szemét. Egy vékony, gyöngye sugár lövellt át az ablakon, a mely végig tánczolt az Arnóti kezében tartott lapon; azon a képen, a melyre ismét rátévedt a tekintete; azokon a hideg, fagyos ajkakon, a kifejezéstelenül merengő és mégis feneketlen mélységű szemeken...

Kereste az összbenyomást ezen az arczon; kereste a voltaképeni alapjellemet: dacz?... konokság? érzéketlen?... boldogtalan...?

Boldogtalan, a ki gögijébe burkolózik a világ szeme elől, hogy be ne lássanak a szívébe...

A napsugár idegesen tánczolt az ablaküvegen; s mind nagyobb tért foglalva, egy parányi szála odáig nyult, a hol a kis fiu és Anna szunnyadtak.

Onnan az ablakmélyedésből vetett arrafelé egy hosszú pillantást, a mélyen alvó feleségére, a kinek arczán elégedett, édes mosoly ült.

Milyen boldogan mosolyog...

És mindig így kell mosolyogniok ezeknek az ajkaknak, mert ő úgy akarja, s mert ez az angyallelkű asszony tökéletes boldogságot érdemel. Nesztelen léptekkel közeledett az ágyhoz. Az alvó asszony fölé hajolt és egy lágy csókot lehelt arra a kipirult, édes arczra...

*

A fiatal pár két egész hetet töltött odalenn. A régi emlékeknek szentelt boldog napokat. Nagyon nehezen váltak el ez alkalommal. Káldor Dániel meg is sokalta a mértéken túl való érzélgést. Félig tréfásan, félig türelmetlenkedve mondta:

- De hát mit sirtok-rítok, hisz nem válunk el örökre?...

Az ám! Arnóti megmosolyogta magukat; hanem azért - tudja isten - az ő könnyei se akartak sehogyan fölszikkadni...

VI.

Megint a kis báróné keze működött annak a fényesen beütött jótékonyczélú bazárnak rendezésében, a mely szeptember második felében a fél várost kicsalta a városligetnek ama tisztására, a hol egész utczasorokat alkottak a tiri-tarka vásznakkal borított, legkülömbözőbb alaku sátrak, melyek alól pikánsul szép, észvesztően bájos, szóval a csinostól a legszebbig fokozott arczocskák mosolyogtak elő.

A társaság többé-kevésbbé szereplő hölgyeinek nagy része ott nyüzsög a lenge bódék alatt.

Gáthy báróné sátorából messzire elhallszó zszibongás tör elő. Ott van fölállítva a diadal-kapuféle bejárat közvetlen közelében. Kapható benne: cognac, maraschino di Zara, sárga és zöld chartreuse, sőt egy amolyan hirtelen törpe vagy rémsoványan fölnyult pohár magyar pezsgő is, haszontalan öt korona lefizetése mellett.

Vaál gróf kész örömet adná a bőkezű gavallért, ha e tetszetős hivatásnak betöltése nem járna pénzzel.

Ott suhan be Cyrill gróf háta mögött.

- Csak egy pohárka likört, Vaál gróf.

- Paff! megcsipték!

Fájdalmasan fölsziszszelve pislogott vissza az ott állongó Gáthy báróra.

A báró átérti a helyzetet és hamiskásan hunyorgat.

Róbert gróf leöntötte a torkán a pohárka édes valamit, aztán rettenetesen kényszerű mosollyal nyomta le az oboluszt.

- Hajhaj!

- Mi baja, Róbert? - kötődött a tábornok. - csak nem az a kis jótékonyság keserítette el két ilyen feneketlenül mély sóhajtás erejéig? Nézze milyen generózus a fiatal művész - Arnóti felé mutatott, a ki Terényivel karöltve épp akkor hagyott el egy sátort, a hol valami apróságot vásárolt.

- Meghiszem azt, mikor olyan Krözussá teszik. Hiszen hallom, hogy valamennyien leszinez-tetik magukat vele. Jó keresete van ennek a fiatal piktornak. Ha engem is olyan bőkezűn megfizetnének azért, hogy lefössek valakit...

- Megteszi azt maga ingyen is, édes Róbert; - vágott vissza élesen a tábornok; - csakhogy nem mindig talál hiven.

- Vegye meg ezt az utolsó piros szegfüt, Arnóti ur, - hangzott a művész mögött egy ismert csöngésű női hang az „Élővirágok” sátora alól.

A fiatal ember a hang felé fordult és két hölgyet pillantott meg a sátorban: egyik oldalon a kis Ada, a ki szintelen ajkai körül kedves mosollyal kínálhatta az illatszereket, melyeknek elárúsítása az élővirágok számára berendezett sáturnak tulsó végében volt. Az innenső részben Zsablyay grófnő ült. Egy szál égő piros szegfüt tartott kezében és fagyos, kötelességszerű mosollyal nyujtotta azt a közeledő művész felé; éppugy, a hogyan a többi virágain is tuladott.

- Köszönöm, méltóságos asszonyom.

Alig tette le Arnóti a virág kiszabott árát, Kluknóy báróba ütközött.

A fiatal tiszt karhatalommal törte magát keresztül a tömegben.

- Boldogiton engem is legalább egy szál rezedával, drága Nóra; - zihálta a hadnagy.

- Sajnálom, de nem tehetek eleget kívánságának, ez volt az utolsó.

- Grófné, maga szerencsétlenné tesz engem. Megadnék tiz koronát egy szál virágért, melyet magától vehetek.

- De ha nincs. Arnóti ur vette meg az utolsót.

- Husz koronát adok érte, grófné. A jótékony célra való tekintettel, legyen könyörületes. Husz korona egyetlen szál virágért!...

- Áll az alku! - szólt hirtelen közbe a fiatal művész. - Add ide a husz koronát, itt van a kívánt egy szál virág.

A hadnagy ragyogó arczczal fizetett.

- Csókollak, Bélácskám.

(Ez a gyöngéd üdvözlési mód kétségkívül azóta divik a férfiak között, a mióta az ifju hölgyek az ő hajdani „servus”-okkal köszöntik egymást. Végre is jó egy kis különbséget tenni a két nem között.)

- Szabad átszolgáltatnom, méltóságos asszonyom.

Arnóti Nóra elé tette a tiszttól kapott pénzt s a grófné mélyen ajkába harapva, besöpörte azt. Aztán mintegy enyelegve, de hangjából maró guny érzett ki, odaszólt a hadnagnak:

- Sok szerencsét a szegfűhöz, Oszkár.

- Vele jár, grófné. Már itt van a keblemen - válaszolt a hadnagy, - itt van a szívem fölött, a melyt az kalapálja neki: „Helyette, kis virág, neked teszek vallomást.”

- De remélem, ha két annyit ígér valaki a kelendő virágért, a célta tartva szem előtt, folytatni engedi a bekezdett körutat...?

- Ha esetleg tiz aranyat ígérnek érte, lelkiismeretesen elhozom magának a - saját zsebemből; hanem a szegfűt, azt megtartom.

Arnótit nagy zavarba hozták a báró szavai, melyekből csak elkésve értette meg, hogy neki is hasonló módon kellett volna eljárnia, a helyett, hogy átengedte a virágot. Megsértette a grófné hiúságát, tán sokkal érzékenyebben, mint az az övét annak idejében.

- Tessék illatszert venni, Arnóti ur. Accacia, chypre, violette, ylang-ylang, jockey-club; - sorolta elő tartózkodólag Várkonyi Ada grófnő.

- Hát ez az egy szál fehér rózsa nem eladó? - lépett a sátor elé Terényi, arra az élő virágra mutatva, melyet Ada tartott a kezében.

- Ez nem, mert már...

- Mert már viselte a grófnő? Ugy kétszeres az értéke. Bocsássa áruba.

A leányka halvány arczzát egy kis rózsaszínűség futotta be, de a tekintetében nyoma sem volt az ellenkezésnek, szeliden mosolygott.

- No, lássa, grófnő, miért nem mosolyog mindig így az ülések alatt? - szólt tréfásan Terényi, átvéve a virágot, melyet mély fejhajtással köszönt meg, miután két aranyat tett Ada elé.

- Tán panaszkodott rám, Arnóti ur? - kérdezte némi elfogultsággal a művésztől, a ki egy üvegce illatszert vásárolt tőle.

- Oh, nem; nem panaszkodtam, grófnő: csak azt mondtam, hogy szeretném, ha derültebb lenne, mint a múlt ülés alkalmával volt.

Terényi gomblyukába füzte a kissé lankadt virágot.

- Holnap vidámabb leszek; - jegyezte meg élénken Ada. Aztán nagy zavarral sütötte le a fejét, mert maga is észrevette, hogy tekintetével föltűnő módon követte Terényi műveletét.

Ada megint Arnótihoz fordult.

- Nincs itt a neje, Arnóti ur?

- Nincs, grófnő.

- Hát miért nem hozta el?

- Magam se tudtam bizonyosan, hogy eljövök.

- Holnap, a míg Olga néni ülni fog, bemegyek hozzá.

Gáthy báró lépett a művészhez.

- Jó napot, Arnóti. Ez az én kis hugom valósággal szerelmes a maga feleségébe. Nem csodálom: rendkívül kedves asszonyka.

Karonfogta a művészt s megindult vele a tömeg között. Csak némi szünet után szólalt meg újra.

- Csinosan ütött be a feleségemnek e kis mesterkedése, ugy-e bár?

- Ó, rendkívül fényesen, báró ur.

- A publikum is nagyon disztigvált.

Gáthy báró hajánál fogva huzgálta elő a konvencionális közhelyeket, hogy némi lendületet adjon a társalgásnak. Végre egy közelben álló csoport felé mutatott.

- Nézze csak azt a pikáns arczocskát, ott, abban a fekete szüräh ruhában, nagy, fehér strucztoállal a kalapja pereméjén. Csecse baba, ugy-e?

- Csinos arczocska.

- Nemde? szinte fölpezdül az ember vére... No, ne mereszzen rám olyan naiv szemeket, fiatal ember; a művészvért értem a tetszetős modell láttán.

Előkelő grimaszszal szoritotta szemére monokliját és szájával csettintett.

- Ördögileg szép ma ez a kis Titi, mi?

- Ismeri személyesen, méltóságos ur?

- Ah, nem, nem! - köhécselte vissza Gáthy a kiszalasztott titkot. - Csak ugy közvetve hallottam róla. Tánczosnő a karban. Szegény, nyomorult kézműves leánya. Jóformán a betevőjük sincs. Tudja, ott a tánczkarban hitvány fizetést kapnak.

Míg a báró e kurta mondatokat ejtegette, elhaladt mellettük a szóban forgó hölgyike, egy idős, egészségtől duzzadó, terjedelmes asszonyság és egy köpczös, puffadt ur társaságában, a kikben Gáthy papát és mamát konstatált.

A festő a báró kedvéért figyelmesebben tekintett rája s arról győződött meg, hogy a különben is pikáns ábrázatu nőcskének majdnem ugy ragyognak a szemei, mint az a borsónagyságu brillant solitaire, a mely fülében csillog-villog.

- Oh, csupa nélkülözés az életük, - folytatta a báró. - Barátomnak, nevet ne említsünk, végre megesett rajta a szive, s mert a kicsikében van bizonyos nagyratörő hajlam, szakit eddigi szakmakörével és operette-hez készül. A barátom tehát kiképezeti az operette-hez. Képzelve, a kis bogárnak most az a szeszélye támadt, hogy életnagyságban szeretné lefestetni magát a „Nebántsvirág”-beli pikulás jelmezben. Remekül fest benne.

A báró megint csettintett a nyelvével. A monokli leugrott a szeméről s ugyancsak megkoppintotta kiálló pofacsontját.

- Elvállalja a kép készítését, ugy-e, édes Arnóti? Hanem fölösleges ám valaki előtt fölemlíteni az én intervencziómat. Számítok diszkrecziójára. Én ugyanis csak a barátom eszköze vagyok. Fölkért. Rimánkodott. Na jó, mondom, megteszem. Ő maga nem tehette... Nő ember... Hiszen érti...?

Ujra és kedélyesen nevetett.

- Na, a napokban majd ellátogat önhöz legujabb kliense: a kis Ernesztina. Au revoir.

Gáthy báró egyenesen a nevének a sátora felé tartott. Ott dévajkodott, legyeskedett a felesége körül, mintha nem is ő volna az, a ki csak imént rendelte meg a kis ballerina képét - „egy barátja megbizásából”.

- Ugy látszik, ez az ember szent egyetértésben él a lelkiismeretével, a mely semmi galibát se szerez neki; - jegyezte meg magában a világ folyása felől naivul tájékozatlan művész.

VII.

Alkonyodott. A szeptemberi estnek kissé csipős levegője hamarosan megritkította az imént még hullámzó tömeget. Az elárusító hölgyek is iparkodtak kijutni sátraikból s magukra öltve meleg fölöltőjeiket, gyors egymásutánban ugráltak be a rájuk várakozó magán- és bér-fogataikba.

A kis Ada nagynénjéhez sietett, a ki szívélyesen köszönte meg Nórának, hogy ma délután védelmébe fogadta a leánykát.

Zsablyay Hugó lépett a társasághoz. Karját nyújtotta a nejenek és miután pár udvarias frázissal csatlakozott azokhoz, a kik ott hemzsegték a kis báróné körül és gratuláltak az elért fényes sikerhez, bucsut vettek Gáthyéktól és a kijárat felé tartottak.

Már egészen besötétedett, csupán a közepén fölállított villamos reflektor világította be a térséget, egészen odáig vetve fehér sugarainak küllőit, a hol Zsablyay gróf és neje állottak.

Ez a világítás szinte kísértetiessé tette az öreg gróf magas, szikár alakját, azt a simára beretvált, ovál arcot, melynek fakó ajka fölé vékony, ősz bajusz borult; ezüstössé vált a galambfehér haj, melyről többször leemelte czilinderét a lépten-nyomon utjukba akadt ismerősöket köszöntve. Alakja olyan mereven egyenes, mint azoké a vén embereké, a kik félve a megroskadástól, mozdulatlan feszes tartással őrzik meg a meglazult izmok egyensúlyát.

Eleonóra szép, nyulánk, ruganyos termetét földig érő zöld peluche-köpeny folyta végig, lágyan hozzásimulva plasztikus idomaihoz. Valódi regeszerü jelenség volt abban a szemet sértő, éles világításban, melyet a villamnak melegség nélkül való tüze, ragyogás nélkül való fénye: az a megfagyott láng vetett rá.

A gróf előintette fogatát. Fölsegitette nejét, aztán maga is mellé ült.

A kocsi megindult. Az ut kanyarulatánál a villamnak egy vad, metsző sugara ott tört meg a kocsi belsejében.

A grófné hátradőlt az ülésben s részvétlen arczkifejezéssel révedezett maga elé, csupán szemeinek villogása képezett ellentétet egész lényén előmlő fásultsággal.

- Nem jössz még?

Arnóti összerezzen az író megszólítására, a ki könnyedén vállára ütött a kijárat előtt álló művésznek. Zavartan nyújtotta kezét.

- Vizontlátásra holnap.

- Haza mégy?

- Haza. Vár a feleségem.

- Boldog ember!

Az író fölemelte kabátjának gallérját, mert hűvös őszi szél kerekedett, a mely szirmonkint emelgette a kabátra tűzött, lankadt rózsának leveleit.

Arnóti levélírásnál találta a feleségét.

- Kinek irsz!

- Apáéknak.

- Irtál rólam is? kérdezte a művész alá-föl sétálva a szobában.

- Ejnye, te csunya! hogyan kérdezhetsz ilyet?

A fiatal férfi egy közeli karosszékbe vetette magát, s odavonva az asztal mellől fölemelkedő asszonykát, gyöngéd hangon ismételte:

- Mit irtál?

Anna odahajtott a fejét a férje vállára s úgy sugta fülébe:

- Hogy nagyon boldogok vagyunk.

- Te édes, te jó.

Vacsorázás közben Béla elbeszélte Annának, hogy künn volt a ligetben. Sajnálkozott rajta, hogy a felesége is nem jöhetett vele.

Ez azonban inkább köteles gyöngédségből történt, mert hisz e tekintetben már régen aféle hallgatag megegyezés jött köztük létre, a melyet csak anyagi sorsuknak tökéletes jobbra fordulása bont meg.

- A kis Várkonyi grófnő kérdezősködött utánad. Vásároltam tőle egy üvegce ibolya-illatszert. Ime, Radnay Tibornétól ezt a kis khinai mandarint vettem, Levenda bárónétól pedig egy doboz bonbont. A nyalánkság jó lesz Bélácskának és a - mamácskájának. A gyerekek szeretik az ilyesmit; - mosolygott kedélyesen a művész.

- Hát egy szál virágot nem vettél? A lapban különösen az élővirágok csarnoka volt kiemelve, hogy rendkívül gazdag lesz.

Béla fölkel az asztaltól és némi idegességgel vetette oda:

- Ej, ilyen haszontalanságért nem adok én pénzt.

A fiatal asszony tág szemekkel nézett a férjére. Sohase tapasztalta nála ezt a ridegséget. Aztán gyermekes zsörtöléssel mondta:

- Nem szégyenled magadat, művész létedre ilyen prózainak lenni.

Arnóti megbánta a nyers feleletet, tréfával ütötte el:

- Nos hát szégyenlem és szánom-bánom annyira, hogy adandó alkalommal egész bokrétára valót összevásárolok.

VIII.

Arnóti Bélánál a téli kiváló siker óta mind számosabban jelentkeztek a megrendelők, a kik egymást váltották föl. A látogatók száma még a nyári évadban sem csökkent.

Ezekon kívül a művész egy újabb képen dolgozott, a mi annyira igénybe vette idejét, hogy csak az esti órákban lehetett a családjáé; ezt is olyankor, ha az estét egyáltalában otthon s nem ismerőseinek, barátainak társaságában töltötte. Főleg az ősz beállta óta gyakran megesett, hogy nap-nap után lefoglalták estéit.

Anna életét tehát a nőknek bizonyos fajtája egyhangunak, unalmasnak, sőt elviselhetetlennek találta volna: de ő tökéletesen boldognak érezte magát.

A magányosságban eltöltött estéket elégtelen osztotta föl: a kis fia, egy s más kézimunka és a zongorája között.

Vidámsága, életkedve arányban nőtt a férje sorsának javulásával, a mely rohamosan emelkedett.

Ujabbon egy nagy czél lebegett a szemük előtt, ez volt vágyaiknak összessége: Béla új műteremről álmodozott.

Előkelő látogatóira való tekintettel a nagyobb, elegánsabb műterem kérdése égetővé vált a művészre nézve.

Aztán egy idő óta Anna nem is volt olyan árva magányra kárhóztatva, mint eddig. Páratlanul kedves társasága akadt Várkonyi Ada grófnőben.

Augusztus utolsó napjaiban a nyári fürdőzésről visszatért Gáthy báróné fölkereste a művész szerény atelierjét és saját, valamint huga képének elkészítésével bizta meg Arnótit.

A kiválóan műpártoló báróné maga járt el a műterembe, hogy a festőnek üljön. A báróné s a fiatal grófnő képe egyszerre készült.

Harmadik látogatásuk alkalmával történt, hogy Ada grófnő, miután körülbelől fél órát ült a képéhez, nagynénjének engedte át helyét és míg a művész a bárónéval foglalkozott, a leányka a szomszédos kis szobába ment, a hol a szemközti ajtón át zongorahangok ütődtek füléhez.

Ada valódi szenvedélylyel csüggött a zenén. A szép játék hallatára nem birt ellentállni: szinte ösztönszerűleg ment közelebb, a míg aztán - jóformán öntudatlanul - rátette kezét az ajtókilincsre és az fölpattant.

Mikor már a szoba küszöbén állt, akkor jött észre, hogy milyen illetlenségbe sodorta őt a kíváncsiság.

- Bocsánat; hebegte a grófnő, megpillantva a kedves, szép asszonykát, a ki félbenhagyta a zongorázást és föllálva a belépő felé sietett.

- Bocsánat, - ismételte Ada. - Ön oly szépen játszsza Beethoven e művét, a mely nekem is egyik kedvencz zenedarabom, hogy...

Anna szerényen utasította vissza a dicséretet.

- Játékomban a gyakorlat hiánya nagyon is kitetsző.

Fél óra se telt bele és a két nő szívélyes barátságot kötött egymással - egy négykezüben.

Várkonyi Ada grófnő ezentul gyakrabban ellátogatott Annához, mert a kedves fiatal asszonyka a legmelegebb rokonszenvet ébresztette a leánykában.

Gáthyné hetenkint, sőt kéthetenkint alig jöhetett el egyszer, hogy a képéhez üljön. A sok egylet, szövetkezet, a melynek a lelkéből jótékony báróné elnöke, igazgatója, pénztárosa, titkára, választmányi tagja volt, minden idejét igénybe vette.

Ada hát nem érte be a szükségképpen történő, gyér látogatásokkal, melyeket nagynénjével tett a festőnél, de angol társalkodónőjének kíséretében mentől gyakrabban fölkereste Annát.

Többnyire zenéltek vagy a zenéről és az irodalomról csevegtek. Ezek voltak Adának kedvencz témái.

Néha a fiatal író: Terényi Pál is társul szegődött, a mikor barátját jött látogatni, de értesülvén Annától, hogy a művésznél modell, esetleg megrendelő van, nem háborgatta őt.

A grófnő Terényi jelenlétében különösen az irodalomra terelte a társalgást, még pedig oly mély értelemmel fejtegette, a mely - fiatalságára való tekintettel - meglepte az író.

Midőn Ada egy izben gratulált Terényinek legujabban megjelent regényéhez, ez hálásan köszönte meg a leányka jó véleményét, de egyszersmind azt a megjegyzést tette a hízegő nyilatkozatokra, hogy nagy büne van neki bizonyos körök előtt, a mely ugyszólván lehetlenné teszi őt azoknak a szemében.

- S ugyan miféle büne? - kérdezte mosolyogva Ada.

- Az, grófnő, hogy idealista vagyok. Sőt azt vetik szememre, hogy a túlhaladt romantika hive lennék és semmikép se akarok belemenni a fönnen hirdetett realismusba.

- De hisz a realismus voltaképpen az igazság és ön ez ellen sohasem vét.

- Ugy van, grófnő: a realismus az igazság. Most azonban nem azt nevezik igaznak, természetűnek, a mi az életet, a természetet a maga zománczával, szinpompájával együtt tárja elénk: de - szerintük - csakis az találta el az igazság hangját, az adta vissza hiven a természetet, a ki oly mélyen tud belemarkolni az élet posványába, hogy fölszínre birja onnan hozni az aláült mocskot, a salakot, szóval mindennek a durva anyagát. Ez az ugynevezett élethűség, a természet reprodukálása a legujabb fogalomban.

- Ez a természet teste, de hiányzik belőle a lelke.

Egyszerű, csaknem gyermekes közvetlenséggel tette Ada e megjegyzést.

- Nem neheztel, ugy-e, édes, jó Annám, - mondta egy alkalommal Ada - a miért, ilyen sűrűn alkalmatlankodom önnél. Lássá, én ki nem mondhatom: mennyire kedvesek előttem azok az órák, a miket együtt töltünk. Itt minden olyan igaz, olyan hamisítatlan. Kivülről látja az ember a lelkük bensejét mosolyogni. Ön nagyon boldog, ugy-e bár?

Anna csak a fejével bólintott és csak mély tekintetű szemének ragyogása mondta a szivéből fölszakadt igent.

- Mondja, régen ismerte ön Arnóti urat, mielőtt neje lett? Hogyan ismerkedett meg vele?

Az asszonyka elmondta életük egyszerű történetét.

- E szerint ön már tán gyermekkorában szerette a férjét?

- Magam se tudom: mikor kezdtem őt szeretni! - felelt Anna, kissé elandalodva - de én azt hiszem, hogy a mi szerelmünk öröktől-örökké való. Nem vagyok képes visszaemlékezni olyan időpontra, a mikor szivemben nem lett volna az ő képe. Egyébiránt én azt hiszem: szivünkről csak akkor tudunk számot adni először, a mikor elsőt dobban benne a szerelem.

A leányka öntudatlanul ölelte át a beszélőt, mintha hálával tartoznék neki valamiért s elragadtatással szólt:

- Óh, milyen jól esik az ilyen boldogságot - legalább látni.

- Hogyan, hát ön nem boldog?

- Oh igen: sőt úgy érzem, hogy most sokkal boldogabb vagyok, mint eddig voltam.

- S mi ennek az oka?

Egy percze élénk pir futott át a kedves arcz áttetszőn halvány bőre alatt. Aztán azzal a közlékenységgel beszélt, a mi csak akkor lehetséges a mikor a szív valami különös behatásnak engedve, bizalmasabban pattan ki, mint közönségesen.

- Tudja, mi volt az én anyám? Egyszerű polgárleány; egy szegény gazdatisztnak a leánya. Nagyon szép és nagyon jó volt. Apa, mikor nagyapa meghalt, lement a rája szállt jószágokra, hogy átvegye és rendezze azokat.

Itt látta meg apa édes anyát és első látásra megszerették egymást. Megkérte és néhány hó mulva a közeli kis helységben megesküdtött vele.

A rokonság azonban föllázadt apa választása ellen. Kijelentették, hogy a Várkonyi-család nem fogad kebelébe olyan tagot, a ki nemcsak hogy nem tartozik a felső tizezrekhez, de még nem is nemes származásu.

Mióta, most öt éve, az én jó anyám meghalt, Olga néni (ő volt az egyetlen a családban, a ki anyámat elismerte rokonának) többször megkísérllette rávenni apát, a ki folyton a birtokán élt anyával meg én velem, hogy térjen vissza a társaságba, melytől egészen elszigetelte magát. Apa azonban hallani se akar erről. Azt mondja: ott óhajt ezentul is élni, a hol minden egyes tárgy anyámra emlékezteti; a hol mindenütt őt véli látni, a ki nagyon, nagyon boldoggá tette.

Óh, az én apám a Várkonyi-család határozott akarata ellen élt ilyen boldog életet. Mondja: nem cselekedett-e helyesen, hogy összetűzött a sok számitó, szivtelen emberrel azért az egyért, a ki őt igazán szerette?

Anna nem birt ellenállni, hogy meg ne ölelje azt a kedvesen csicsergő leánykát: majd azzal a bizalommal, a mely napról-napra jobban kifejlődött közöttük, azt kérdezte:

- Ugy-e, ön is követné atyja példáját, ha...

- Ha tudnám, ha bizonyos volnék felőle...

Nagyon elpirult és daczára annak, hogy már erősen estefelé hajtott a délután, „jó reggelt” kívánt a belépő fiatal írónak.

IX.

A jótékonycélra rendezett ünnepség után mintegy tiz nappal Kluknóy Oszkár báró, a kénytelen barátból valódi kebelczimborává vált fiatal hadnagy lépett a műterembe. A tisztecske azzal hizelgett magának, hogy a Maecenás szerepét adja a mindinkább fölkapott művész mellett.

Mert hát az emberek, oh, de szivesen is játszsák a pártfogót ott, a hol a tehetség már emelkedőben van.

A hebe-hurgya tiszt nagy sebbel-lobbal rohant be és azzal a lelkesedéssel beszélt, a melyben a fölületes emberek dolgoznak.

- No, piktorkám, ez sikerült! A multkortájt mondtam, hogy szeretném, ha a Zsablyay palotában rendezendő estélyre te is hivatalos lennél. Akkor úgy vettem észre, hogy óhajtasom nem ütközik össze a tieddel. Az estély október elsejére, holnaputánra van kitűzve. Ime, van szerencsém egy meghívóval szolgálni.

- Zsablyay gróftól kaptad?

- Nórától, Nórától, barátom! Sajátkezüleg állította ki a szép asszony. Ne, fogd. De vigyázz! oda ne fagygyon a kezed ahhoz az illatos velinpapírhoz; - nevetett a hadnagy azzal a kaczagással, a mely némely embernél készletben áll.

- Talán kelletlenül adta? Tán kierőszakoltad tőle?

- No de becsületemre, nem.

Egyszerűen így szóltam: „A Gáthyék kapuzárásán (a márcziusi, utolsó estélyt értettem) néhány művész is volt jelen. Hát maga, grófné, nem szándékozik valakit meghívni a bohème világból? - A szép asszony feleletet sem adva a kérdésemre, az íróasztal mellé ült. Elővett egy meghívót. Kitöltötte és átnyujtva, ezt mondta: „Adja oda a fiatal festőnek: Arnóti Bélának. Maga tudja a lakását, hisz járatos hozzá, ugy-e bár?”

És én teljesitem a rám bizott föladatot. Voilà tout. Kezdetől végéig ennyi közöm volt az egészhez.

Arnóti nem tagadhatta, hogy gondolatban vágyott e kitüntetés után, de azért e perczen azt érezte, hogy sokkal jobban szerette volna, ha megtagadják.

A városligeti bazár óta nem látta a grófnét és iparkodott gondolatban sem foglalkozni vele, a mi tulhalmozott munkálkodás közepett sikerült is neki. A lehető legkötelességszerűbben köszönte meg a hadnagy közbenjárását.

Mikor Kluknóy jó háromnegyed órát betöltött annyi üres fecsegéssel, a mennyi negyvenöt percz keretében csak elfér, bucsut vett a művésztől.

Arnóti magára maradván, ismét kezébe vette az asztalra tett meghívót. Olyan hosszasan nézte azt a darabka papírt, hogy maga is megsokalta. Aztán félrelökte.

Estefelé bement Annához.

Tréfás zsörtöléssel vette ki a kezéből a munkát, hisz tönkreteszi szemét, ha ilyenkor varr. Csevegjenek egy kissé.

Jókedvűn fecsegtek a jövőről, a melynek most olyan derült ábrázata van.

- Tudod-e, angyalkám, mi hiányzik még a mi boldogságunk betetőzéséhez? - szólt ujra a művész.

Anna kérdőleg emelte rá azokat az őszinte szemeit.

- Hát hiányzik még valami? Én semmi hiányt se érezek.

- De én igen. Már ideges türelmetlenséggel várom azt az időt, mikor az én kis feleségem elfoglalja méltó helyét a világban, a társaságban. Azt akarom, hogy ott tündökölj a téged megillető helyen, a hol mindenkit el fogsz homályosítani a szépségeddel.

- Erre én nem fektetek sulyt. Én nem akarok ragyogni, tündökölni; én csak neked kívánok tetszeni s rajtad kívül senkivel sem törődöm.

Annyi bensőséggel mondta ezt s ennek daczára nem idézte elő a föltételezhető hatást a művésznél. Ugyancsak kellettnekve felelt:

- Hisz ez nagyon szép. Nagyon köszönöm; de végre is, édesem, ha a férjed azon a szinten lesz, a melyet egy már elismert művésznek el kell foglalnia, csak nem töltheted egész életedet a - konyhában.

Anna elpirult, de egy hangot se birt felelni.

Arnóti észrevette, hogy mennyire gyöngédtelen volt. Megbánta meggondolatlanul kiejtett szavait és azon volt, hogy helyreüsse hibáját.

Csak később; vacsora után említette Arnóti, hogy meghívót kapott Zsablyay grófnétól első estélyükre.

Ez alkalommal szólt először a művész Zsablyay grófnéról a neje előtt. Anna élénken jegyezte meg, hogy igen jól emlékszik a grófné arczképére Pap Mihály bácsi képeslapjából. Azt mondta, hogy rendkívüli szépnek találja a grófnét.

- Olyan érzéketlen fagyos szépség; - odázta el a művész.

Ennyi volt az egész az estély előzményéről.

A Zsablyay palotában rendezett estély nem volt vegyes, sőt az egyetlen Arnóti kivételével jóformán egészen a felsőbb körökből kerültek ki a vendégek.

Ez a körülmény még tartózkodóbbá tette a művészt, a ki őrizkedett attól, hogy tolaodónak tűnjék föl.

A hangverseny alatt Kluknóy báró mellett foglalt helyet; a táncz bekezdésénél pedig félrehúzódva társalgott azokkal, a kik megszólításukkal kitüntették.

Mindenekfölött azonban a háziasszony leereszkedő kegyessége lepte meg Arnótit.

A grófné hosszas beszélgetésbe eredt vele.

Társalgásuk bekezdését a képzőművészet, főleg a festőművészet képezte.

Nagy jártasságot árult el e tekintetben Zsablyayné. Foglalkozott a régi klasszikusokkal, kezdve Panaeus, Mikon, Polygnotus alkotásaival; majd áttért a korai renaissance, (quattro cento), a teljes renaissance (cinque cento) nagyjainak: Leonardo, Rafael, Tiziano, Michel Angelo remekeire, melyeket eredeti vagy másolat után látott a Louvre-képtárban, a Belvedereben. Részletezte a Makart-féle iskolának előnyeit, hátrányait.

A hazai festőművészek közül ezeknek atyamesterét: Munkácsyt úgy jellemezte, hogy a nagy realistának alakjai nemcsak husból és vérből, de izmokból, idegekből látszanak lenni, a kik a néző előtt mozognak, cselekszenek, sőt gondolkoznak és érzelmeket változtatnak.

Az ifju nemzedékből Feszty Árpádnak, legkitünőbb művészeink egyikének nemes izlését emelte ki. Nagy elismeréssel nyilatkozott továbbá: Benczur, Roskovics, Ujvári és többi jeleseink kiváló alkotásairól.

A grófné megjegyzéseiben nem a fölületes megfigyelő, de a mélyen kutató elme nyilatkozott meg.

Azok a szinte bölcselmi axiomák, melyeket Zsablyayné hangoztatott, meglepők voltak egy nőtől. A művész szinte áhitattal szitta magába a szellemes aperçuket, az alapos tudásra valló észrevételeket. Milyen csodálatos hatás, mikor az a gyöngébbik ilyen merészen sikra száll az erősebbel, a szellemével. Ugy összerázkódott a mélyen elmerült művész. Párhuzamot vont ez és a többi asszony közt. Valamennyivel összehasonlította, valamennyivel, még azzal az egygyel is... Hát nagy vétek, ettől borzongott úgy meg a lelke.

Valósággal mint valami fülsértő disharmonia, úgy hatott a mélyen magába merült művészre Kluknóy megszólítása.

- Ugyancsak hosszú audienciát adott a szép háziasszony; nagyra lehetsz vele, te istentől kiválasztott halandó. Mondsza, milyennek találod a grófnét?...

- Rendkívül szellemes asszony, a mint hogy ezt külseje is elárulja az első tekintetre.

- Hejh, ördögös asszony ez az exgouvernante, édes czimborám.

Utóbbi szavaihoz kétértelműen csiptetett a hadnagy, a mint erősen szemügyre vette azt a szórakozott művészt.

A második négyes következett, mikor a ház urnője lépett újra a művészhez.

- Miért nem vesz részt a táncban, Arnóti ur? Nézze, valamennyien sorakoznak erre a négyesre. Nem kap kedvet, hogy példájukat kövesse...?

- Nem szoktam táncolni, méltóságos asszonyom.

A művész rövid feleletéből ugyancsak kiértelt az elfogultság, melyet ez újabb, kiváló figyelem támasztott benne.

Azt felelte: nem szokott táncolni; de a válasz egészen tudtán kívül, leküzdhetetlen zavarának behatása alatt csuszott ki a száján, minden tartalék gondolat nélkül.

Zsablyayné kétkedő mosolylyal szögezte rá átható tekintetü szemeit. Némi szünet után azt vetette oda:

- Ön még mindig neheztel rám egy már meglehetősen régi keletü félreértés miatt. Milyen makacs, mennyire engesztelhetetlen. Ez a szeszélyeskedés azonban a művészek, a kiváltságos egyének előjoga, nemde?

- Biztosítom, méltóságos asszonyom...

- Ha esetleg nem talál mást: erre a táncra nem vagyok foglalkozva; - vágott szavába Eleonóra, azzal a különös pronnunciált modorral.

Arnóti némán meghajtotta magát s a nélkül, hogy egy szóval is hálálkodott volna a kitüntetésért, bizonyos benső fölindulás okozta félszegséggel vezette táncosnőjét a kolonnba.

A szünóra után keringő következett.

Zsablyayné a terem egyik bejáratánál élénk társalgásba volt merülve néhány hölgygyel, mikor egy tánczó pár röpiült el mellettük s a hölgyhajfonatát összekapcsoló agraff beleakadt a grófné vállára tüzött élővirág-csokorba, a melyet lerántott.

A virágok a földre hulltak.

A közelben álló Arnóti sietett összeszedni a széthullt csokrot.

- Köszönöm. Nézze csak, még amott is van egy szál. Mindjárt eltapossák.

A festő nyomban odaugrott és fölvette. Egy piros szegfű volt; egészen olyan, a melyet a bazárban Kluknóynak engedett át. Ez ismét emlékébe hozta akkori udvariatlanságát, a melylyel szemben valóban megszegyénítő a grófné lekötelezőleg nyájas modora.

Nóra nem figyelt többé rá s így nem láthatta Arnóti arcának kifejezését; a tekintetet, a mit rávetett s a mely azt az élénk vágyat árulta el, hogy rendkívül boldoggá tenné őt, ha a grófné kegyes lenne megfedekezni arról az egy szál virágról, a melyet megőrizve, helyrehozhatná azt az elkövetett lovagiatlanságot...

Zsablyayné egy hölgynek felelt, a ki a jelenlevő fiatal urak egyikének viselkedését kifogásolta.

Nóra gunyosan mosolygott. Ebben a perczen arcza ismét fölvette a szokott ironikus, minden iránt kicsinylő megvetést mutató kinyomatát.

- Ej, édes Stanczim, nem mindenkit tisztelünk meg azzal, hogy megnehezteljünk rája. Elfogadjuk őket, ha ezt ki nem kerülhetjük; nyájasan beszélgetünk is velük; de annyira már nem érdemesítjük, hogy valamit sértés számba vegyünk tőlük.

Ez a nyilatkozat valódi értékére szállította le a képzelt kitüntetést Arnóti előtt.

Magára vonatkozó czélzást talált a grófné észrevételében. Ujra ő állt fölül a visszatorlásban, holott azt hitte, hogy a bünbánót kell adnia.

Hirtelen átnyujtotta a kezében tartott szegfűt.

- Méltóságos asszonyom, itt van még egy szál virág a csokrából.

- Köszönöm. Már el is felejtettem.

A grófné nem tüzte a többi közé a virágot, sőt a hölgyekkel folytatott beszélgetés közben lassankint széttépte s a szegfű parányi szirmai egyenkint hulltak a földre.

Arnóti az est további folyamán úgy tekintette magát, mint betolakodott arczátlant, a kit a jóakaratóban tulbuzgó hadnagy valósággal rá oktroyált a társaságra.

Mikor a vendégek oszlani kezdtek, a művész az elsők között volt, a ki a háziasszonyhoz lépett, hogy bucsut vegyen tőle. Tartózkodó, csaknem hideg udvariassággal köszönte meg a grófnének kegyességét.

Eleonóra lekötelezőleg nyájas mosolylyal felelt:

- Csak kötelességemet tettem. Ön vendégem volt és én háziasszonya. A viszontlátásra.

Arnóti másnap reggel ugyancsak szükszavun számolt be a nejjének az estély lefolyásáról. A mit mondott, aféle közhely volt.

Reggeli után mindjárt a műterembe ment. Azt mondta Annának, hogy kissé még privát munkáján akar dolgozni, mielőtt Ernesztin kisasszony jönne. A ballerina ma ül először a művésznek.

A műterem magányában aztán hosszasabban eltünődött a tegnapi estély lefolyása felől.

Csendesen jártatva az ecsetet, emlékébe idézte a legkisebb részleteket; a háziasszonynak minden szavát.

„Elfogadjuk őket, ha ezt ki nem kerülhetjük; nyájasan beszélgetünk is velük, de annyira már nem érdemesítjük, hogy valamit sértés számba vegyünk tőlük.

Abban a mosolyban, a mely ajkain végigrángott, bosszuval vegyes keserűség volt.

Az ajtón hallszó kopogásra az elmélkedésekbe merült művész összerezsent.

- Nem vagyok alkalmatlan? Szívélyesen nyújtotta kezét a belépő Terényi felé.

- Oh, a legkevésbé sem.

- Már három napja, hogy nem láttalak. Hogy vagy? A reggeli lapokban olvasom, hogy te is jelen voltál Zsablyay gróf tegnapi estélyén. Gratulálok. Ezt nagy kitüntetésnek veheted attól a gőgös arisztokratától. Kik voltak az estélyen?

Arnóti előszámolt néhány közös ismerőst.

- Megengeded, hogy folytassam a munkát?

- Kérlek, csakis e föltétel mellett maradok itt pár perczig. Vársz ma valakit?

- Ernesztin kisasszonyt, a volt ballet-tánczosnót; de még jó fél óra múlva fog jönni.

- Tán modellül fogadtad föl?

- Dehogy. Lefestem egyik szerepének jelmezében.

Terényi bámult.

- Egy ballerínának még erre is jut pénze?

- Valakinek a megbizásából készítem el a képet.

- Vagy úgy.

Az író a zsöllyébe ült, szembe a dolgozó művészzel.

A társalgás ismét a tegnapi estre fordult.

A művész élénken részletezte újabb benyomásait a társaságról.

Terényi egy ideig közbevetés nélkül hallgatta, végre mosolyogva szólalt meg:

- No lám, engem neveztek idealistának, a ki mindent eszményítve adok vissza; és ime már jó negyed órája hallgatom: milyen ferdén ítéled te meg némelyeknek a jellemét...

- Én? és például kiét?

- Hogy többet ne említsek, te már nem egyszer beszéltél nekem erről a Zsablyay grófnéról és úgy vettem ki a szavaidból, mintha te ezt az asszonyt amolyan miszticizmus homályába burkolt saisi képnek tartanád; egy érthetlen, megfejthetlen sphinxnek. Pedig légy meggyőződéve: semmi egyéb, mint egy közönséges hiu, nagyravágyó nő. Ismered ennek az asszonynak a multját?

- Ismerem. Kluknóy elbeszélte egy alkalommal az egész élettörténetét.

- És ennek daczára..?

- Tán csak nem a származását akarod bünül fölroni neki?

- Félreértettél. Én csak azt akartam szavaimból kihozni, hogy ez a nő már mint egészen fiatal leány fölláldozta a szívét az eszének; abban a korban, a melyben még a legsivárabb léleknél is megnyilatkozik egy kis poézis. Az a nő, a ki pusztán hideg számításból meg tud alkudni minden érzelmével és odaadja kezét szívének beleszólása nélkül; no hát, édes barátom, az ilyen lehet a mai fogalmak szerint okos, gyakorlati teremtés, de arra, hogy mintegy piedestálra emeljük és valami hozzáfoghatlan, kiváltságos lénynek nézzük, erre ugyancsak szűk látkörrel kellene birnunk...

- Nos, odaadta a kezét szíve nélkül, egyszerüen azért, mert senkit se szeretett; azért, mert tán nincs is szíve.

Terényi föl kaczagott.

- „Egy asszony, a kinek nincs szive!” Hatásos regényczim. Nórából azonban ne csináljunk regényalakot. Hiu, kaczer asszony, semmi egyéb.

- Kaczer? te kaczernek tartod azt az asszonyt?!...

- De még mennyire annak. Hát te vajjon minek nevezed azt a modort, azt a kihívó föllépést, ha nem a legszámítottabb tetszelgési fogásoknak?

Nevetett és folytatta:

- Persze, te abban a mintában ismered a kaczer nőt, a melyet ott találsz minden kezdő szinműirő, regényirő primitiaejában; a kik készen kapott, konvenczionális fogalomban dolgoznak...

- De hisz az életben is...

- Igen, az életben is ott vannak ezek a sablon figurák; ezek az u. n. tuczat kaczer nők, a kik csak mától-holnapig veszedelmesek. De vannak mások, a kik nem fogadják el a kaczer, a könnyelmű jelzöt; a kiknek nincsenek bevallott, söt sejtett kedveseik sem. Az erényesség, a megközelíthetlenség pajzsa alatt követik el büneiket; még pedig a lehető legsúlyosabb bünöket. Ezek az erkölcsösség mázával kendözött ledér asszonyok a legfélelmesebbek.

A fiatal irő belemelegedett, a mint igen gyakran megtörtént vele, a filozofálásba; a lélektani kérdések bonczolgatásába, miközben egészen eltért tárgyától.

Kis vártatva Ezüstvári (családi néven Kupferschmied) Ernesztin kisasszony lebbent be a müterembe egy még le nem szokott pirouettel.

Terényi távozott.

A festő kijelölte a kisasszony számára a fülkét, a hol a már előre küldött jelmezt magára ölhethi.

Mig Ernesztin toilettejét végezte, a müvész előkészítve vásznát, szinte gépiesen látott a munkához, a nélkül, hogy az udvariasság kívánta rövid társalgásnál hosszabb beszélgetést kezdett volna a megrendelővel.

X.

November első napjaiban következett be a fordulópont, a mely Arnóti Béla boldogságát betetőzni volt hivatva.

Átköltöztek az új lakásba.

Ott bérelték ki a művész negyedben: az Andrássy-ut külső torkolatánál; egy villaszerű kis háznak első emeletén, a melynek jobb szárnyát a legnagyobb komforttal, izléssel és kellő bizarrsággal rendezett műterem foglalta el. Balról a három szobából álló lakosztály, a mely állt az ebédlő, csinos szalón és a hálószobából. Elegáns, üveglemezzel fődött vesztibül választotta el a szobákat a műteremtől.

Mikor teljesen berendezkedtek, mikor a festő ott találta magát abban a kifogástalanul szép atelierben, hálával eltelve vont a feleségét és egész elragadtatással mondta:

- Ezt nemcsak a magam szorgalmának köszönhetem: nagy része van ebben az én kedves, okos kis feleségemnek is; a ki messze előrelátásával, bölcs gazdálkodásával megtakarította a szegény piktör filléreit... Ez a kettőnk atelierje, te édes, jó asszonyka. Közös szerzemény.

Az otthon fölszentelésének ünnepségére csak Terényit hívták meg, a ki ritka önzetlen módon osztozott a fiatal pár boldogságában.

- Mondd csak, Pál, - fordult ebédközben a jóformán szilajkedvű festő barátjához, miután pár perczig gyönyörteli tekintettel nézett át az asztal tulsó végén ülő feleségére, meg arra a közömbösen majszoló kis jószágra, - miért nem nőszül már meg te is? Lásd, sokkal jobban venné ki magát ez a mi kis családunk, ha mind a kettőnknek volna egy boldogságosztó párja...

A fiatal író kitérőleg felelt, mint az utóbbi időben rendszeren, ha Béla e kérdéssel fordult hozzá. De a bomlott kedvű művész nem szünt meg faggatásaival ostromolni, a mig aztán a neje más irányt adott a társalgásnak.

Annának gyöngéd női ösztöne megsugta azt, a mit Béla nem vett észre: hogy Terényire határozottan kellemetlen, ha e tárgy még szóba is kerül.

Arnóti kedélye azonban nem volt ilyen apró, gyöngéd megfigyelésekre alkalmas; főleg a közelmúltban nem, a mikor igazi gyermek módjára viselkedett.

Az utóbbi időben annyira átengedte magát kedvencz eszméje megvalósításának, hogy már valódi szeszély számba ment az.

Még be se végezték az ebédet, mikor Kluknóy rontott rajtuk.

- Na, te gyönyörűséges czég! - köszöntött be a hebehurgya hadnagy. - Mi a manót csinálsz: már három hét óta nem vagy látható. Ma éppen nyolczadszor vagyok nálad és hétszer egy s ugyanazt a választ kaptam: „Béla az új lakáson van.” De piktorkám, így már hovahamarabb építőmester lesz belőled: fölcseréled az ecsetet a czirkalommal...

Arnóti jóízűen nevetett és szives örömet tett eleget a báró amaz óhajának, hogy rendre bemutogassa neki az új rezidenciát.

Terényi Annával a kis szalónban maradt, mialatt a művész a hadnagygyal az atelierben időzött.

Az író hamarabb elment, mint Kluknóy, a ki szokásos módon egyszerre csilingeltette kissé nőies vékony hangját meg oldalán a kardot, melyet a műteremből kijövet jobbra-balra csapkodott a lábával.

Bucsut vett Annától, aztán rábeszélőleg szólt oda a művészek:

- No, Béla, legyen eszed: ne refüzirozd, mert bizony isten megharagszom.

- Mire akart olyan élénken rábeszélni a báró? - kérdezte Anna férjétől, midőn az visszajött a folyosóról, a hova vendégét kikísérte.

- Ma este première lesz az operában, oda csalogat.

- Elmégy?

Arnóti nem felelt. Tán nem hallotta a kérdést.

A fiatal asszonyka a hangjegyeket rendezte, miközben a művész az ablakhoz lépett. Szótlatlan, cél nélkül merengett ki az utcára.

- Tudod, miért fordítottam el ma délben Terényi házasságára tett tréfás célzásaidat?

- Miért? - vetette oda a férj, a ki csak félig figyelt neje szavaira.

- Terényi szerelmes ám; komolyan szerelmes. Találd ki kibe?

Anna nem vette észre, hogy milyen kevésbé kíváncsi erre a férje. Hozzálépve, hamiskásan sugta:

- Ada grófnőbe.

Arnóti visszafordult. Nagy szemeket meresztett:

- A grófnőbe?! - Szivemből sajnálom azt a bolond fiut.

- Nincs miért, édes. Biztosan mondhatom, hogy nem viszonzatlanul...

- Annál rosszabb! - vágott közbe Arnóti. - A grófnő még félig gyermek. Így mind a ketten szerencsétlenek lesznek.

- Miért? - kérdezte csodálkozva Anna.

- Csak nem gondolod, hogy elfogadják Pált abban a körben...

- Hisz Terényinek máris igen szép neve van; hát mi kifogásuk lehetne ellene? Éppen úgy elfogadják őt a társaságban, mint téged.

A művész szinte idegesen rántotta föl a vállát Annának ez észrevétele olyan emléket idézett föl benne, melyről azt hitte, hogy már teljesen megfeledkezett róla.

Körülbelül három hét óta szinte belekábította magát a leggyermekesebb örömeibe. Kerülte, üzte a visszaemlékezést.

Három hét óta minden estét otthon töltött az ő kis családjában, hogy a külvilágtól egészen elszigetelje magát.

Ennek az emlékezetes napnak az estéjén azonban a művész elment arra a premièrere.

A fiatal asszonyka egyedül töltötte az első estét abban a szép, diszes lakásban...

Azaz dehogyis volt egyedül! Ott tipeg-topog körülötte az, a ki nemcsak egy pár ilyen szobácskát, de egy világot is betöltene ő neki.

Ezen az estén nem bírta lefektetni azt az élénk jószágot. Mind azon faggatta a mamát, hogy hol a kis papa.

Az utóbbi időben ismét megszokta a régit: hogy egy-egy mesével altassa el apa.

- Na, feküdj le, angyalkám. Ma elment kis apa.

- Miért ment el?
- Hát elhívták a színházba.
- Miért hívták el?
- Hogy mulasson, piczikém, mert apa nagyon sokat dolgozik.
- Hát ott jobban mulat, mint itt?

Nem volt vége-hossza a sok kérdezősködésnek, de az anya győzi feleletével, - csak kérdezd, csak csevegj...

XI.

A mindinkább szaporodó megrendelőkkel arányban növekedett Arnótinál is a képzőművészek közös átka: az atelier-látogatók száma.

Minden délután akad néhány látogatója, a kik nagy szerényen előrebocsátják, hogy „Csak dolgozzék, dolgozzék, mintha itt se volnánk.” De e mellett minden oldalról tüzetes, alapos fölvilágosítást kérnek a legjelentéktelenebb csekélysegről és megmutogattatnak maguknak mindent, az utolsó szénrajzig.

Az ernyedetlen szorgalommal folytatott munkálkodást csak a karácsonyi ünnepek szakították meg. Ezt teljesen övéinek szentelte a festő. Aztán újra dolgozott.

Január második felében egy délelőtt hirtelen félretette műszereit. Átment a feleségéhez.

Lábujjhegyen közeledett feléje és az ajtónak háttal ülő asszonykának befogta a szemét, mint a régi időben szokta tenni.

Anna jóízűen mosolygott s a nélkül, hogy megfordulna, fölemelte két karját és Béla nyaka köré fonta.

Nagyon jól esett neki ily vidámnak tudni a férjét, a ki az utóbbi időkben többnyire komor volt.

- Ujságot mondok, kis feleség. Micsoda, nem is vagy kíváncsi!?!... A multkorában lemondásteljesen hangoztatta az én Annácskám, hogy ő nem akar ragyogni. Nos, hát akaratod ellenére fogsz tündökölni. El van határozva. A jövő héten nagyszerű művészbál lesz. Az egész arisztokraczia meg fog jelenni. Ezen az estélyen mutatom én be az én szép feleségemet.

Anna eleinte szabódott a terv ellen. Az elkerülhető nagy kiadással hozakodott elő, a mely csakugyan fölösleges volna.

- Oh, te skrupulózus kis gazdasszony; - nevetett Arnóti. - Tudod-e, hogy a műkereskedő, a ki régebben csak fitymálva, potom áron vette meg képeimet, szerződést kötött velem, még pedig igen előnyös föltételek mellett. Na, ne vedd el a kedvemet ellenvetéseiddel.

Anna nem tett több észrevételt. Délután elment a férjével, hogy megrendeljék a ruhát.

Arnóti a legelső szállítóhoz vitte a nejét. Az asszonyka csak úgy irult-pirult, mikor Béla az előhordott selyem szövetek között válogatott.

- Hisz ez egészen szép lenne, édes; - sugta, egy könnyebb fajta selymet forgatva kezei között.

- Szó sincs róla! Valami jobbat, nehezebbet kérek. A csipkék nem felelnek meg. Sziveskedjék finomabbat alkalmazni ezek helyett.

- Hisz maholnap már valóságos Katuska férj válik belőled; - szólt egy napon mosolyogva Terényi. - Nézze csak, Anna, hogy mutat a virágok között, hogy vizsgálja még az egyes szirmokat is; - nevetett a fiatal író, a mint látta, hogy Arnóti, maga bontotta föl a dobozt, a melyben a divatárusnő a virágokat küldte el Anna öltözékéhez.

Az asszonyka is megmosolyogta, de azért boldoggá tette ez az érdeklődés.

Arnóti nem hagyta magát feszélyezni Terényi élczelődésétől. Tovább kutatott a virágos dobozban.

- A patvarban! - mondta az író, mikor Anna kiment a szobából: - ugy fölciczomázod a feleségedet, mint valami eladó leányon tudadni óhajtkozó mama...

- Azt akarom, barátom, hogy megbüvölje a társaságot. Ismerjék el, hogy az én feleségem méltó hozzám.

Terényi tág szemekkel nézett rá.

- Hát a világ helybenhagyása kell neked erre?

Arnóti válasz nélkül, sőt figyelmen kívül hagyta a kérdést. Egészen elfoglalta a toilette fölött tartott fölülvizsgálat.

Szinte ideges türelmetlenséggel várta a bál napját, de a mellett remegve gondolt arra a pillanatra, a midőn Anna belép abba az előtte idegen légkörbe.

Vajjon nem lesz-e elfogult? Nem rontja-e el esetleg ügyetlen, félszeg föllépéssel azt a hatást, a mit rendes körülmények között semmi esetre sem téveszthetne el?...

Olyan frappánsnak kell lenni az első benyomásnak, hogy végkép elnémitsa azt a sértő, azt a csuf véleményt, a melylyel megsértették.

Véletlenül lett fültanujává, ott az opera társalgójában pár nap előtt. Nem látták, hogy ott ült abban a félreeső zugban és rája fordult a beszélgetés.

- Igaz, a mit az imént hallottam: hogy Arnóti Béla nős ember? - kérdezte egy olyan kora és külsejű hölgy, a kin már csak a toiletteje mondható szépnek.

- Igaz bizony; - válaszolt Kluknóy, ez az arisztokrata Figaró, a ki mindig ott van mindenütt; - még pedig nagyon kedves, szép asszonyka a felesége.

- Sohase látni vele a nejét.

- Kétségkívül aféle művész házasság. Ezeknél az embereknél a családi élet csak...

- Biztosítom, hogy a lehető legjobban élnek; - vágott ismét közbe Kluknóy. - És ha az ember ismeri Arnótinét, nem is csodálkozhatik ezen.

- Kiről van szó? - kérdezte Zsabyay grófné, a ki az egyik fürkében levő tükörtől lépett a csoporthoz.

- A fiatal festőnek, Arnóti Bélának feleségéről beszélünk.

A grófné mosolygott úgy, a hogyan ő szokott: gunyorosan, de a mellett olyan hidegen, mintha semmi köze se lenne ehhez a mosolyhoz, mely tudtán kívül ráng végig ajkán.

- Látta, grófné?

- Láttam párszor a színházban. Gáthyné figyelmeztetett rája.

- Ugy-e, hogy gyönyörű asszonyka?

A kérdézt vállat vont.

- A mi szépségét illeti, hát az nagyon is közepes és csak annyit lehet rá mondani, hogy jelentéktelen kis asszony. Valami falusi református papnak a leánya. Igaz, hogy a festő maga is alantas sorsból származott, de az asszonyka olyan semmit mondó teremtés, hogy valódi szellemi mésalliancenak lehet tekinteni ezt a házasságot. Kétségkívül nem egyszer megbánta Arnóti, hogy végigjátszotta e falusi idyllt.

Hát ezek a sértő szavak indították a művészt elhatározására. Eltökélte, hogy bemutatja Annát a társaságnak; hogy megczáfolja annak az asszonynak kicsinylő ítéletét.

A művész szinte megdelejezve bámulta, mikor a bál estéjén felesége teljesen elkészülve állt a szoba közepén, háttal a tükörnek és szemben azzal, a kinek inkább kívánt tetszeni, mint saját hiuságával kaczerkoldni.

Káprázatos látvány volt. Az a szende, leányos arc, azok az áttetszőn ragyogó szemek, a melyeken át a lelke közepébe látott az ember.

Arnóti nem tagadhatta, hogy a feleségének szépsége őt magát is megigézi. De azért mikor a vigadó lépcsőjén egymás mellett fölhaladtak, úgy vert a művész szive, mint az első bálba belépő süldő leánykéé.

Alig fél óra eltelte után megint erős zakatolást érzett a bal oldalán a kishitű férj, de most már a győzelem, a siker biztos volta reszkettette meg.

Szóval a jég repedezett, ingott: - egy-két roppanás és meg volt törve. A kik kezdetben idegenkedtek is, hova hamarább simulékonyabbak lettek és körükbe fogadták a fiatal asszonyt.

Mindenkit megnyert azzal a természetes, keresetlen, szerény és mégsem alázatos modorával; már t. i. a hölgyeket. A férfiakat pedig, mi tagadás benne, első sorban a szépségével fegyverezte le.

Zsablyay grófnénak is bemutatta Arnótinét a kis báróné.

Eleonóra lehetőleg rövid társalgásba bocsátkozott vele; de hisz senkise is foglalhatta le hosszasabban, mert valamennyien igényt látszottak rá formálni, hogy körébe juthassanak.

Adát, a jóságban és bájjban egyaránt kiváló kis teremtést valósággal büszkévé tette az ő kedves barátnőjének sikere.

- Milyen végtelen jól esik nekem, hogy Anna mindenkit meggyőz arról, a miről mi régen bizonyosak voltunk: hogy hozzáfogható kedves teremtés nincs széles e világon.

- De van; hanem csak egyetlen egy.

Terényi épp egy tourra kérte föl Adát és e perczben vezette őt karján a kolonnba. Önkénytelenül megszorította a kezét, mikor azt a megjegyzést tette a grófnő szavaira. De aztán nyomban el is pirult a tartózkodó fiatal ember, a ki először ragadtatta magát ilyen merészségre. (Pedig nem nehezteltek meg érte.)

Annának bőven kijutott a tánczosokból. Mikor a keringő egy fordulója után helyére vitte a tánczosa, a férje várakozott reá.

A művész arcza derült volt, csakugy sugárzott. Félhangon kérdezte:

- Nem volna jó egy kissé pihenni?

A fiatal asszony gyermekes őszinteségével intett a fejével, hogy: de igen, a mire a művész karjára füzte és hogy megmentse a tourokért ostromlók seregétől, fölvitte a páholyok közötti korridorra.

Senkise volt a folyosón s a világítás is annyira fogyatékos, hogy alig vetett egy kis fényt oda, a szögletben álló piros bársony pamlagra, a melyre Arnóti leült.

Anna állva maradt a férje előtt.

Béla megfogta mind a két kezét és pajkos mosolylyal nézett rá föl.

- Büszke vagyok rád, kis feleség.

- Meg vagy velem elégedve?

- De még mennyire.

Félkarját Anna dereka köré fonta. Szerelmes enyelgéssel suttozta:

- Tudod-e, hogy olyan szép vagy: egészen elfogtatod a fejemet.

Anna mosolygott.

- Csókolj meg.

- De édes...

Ekkor már mind a két karjával átölelte és tekintet nélkül a csipkékre, szalagsokrokra, virágokra: szenvedélyesen vont le magához. Egy-két másodperczig szinte sóvár tekintettel legeltette rajta szemeit, a mint az asszonyka a fáradtságtól pihegett, zihált; aztán egy hosszú, forró csókot nyomott fedetlen vállára, a mely olyan ingerteljesen gömbölyödött elő a lenge csipkedisz közül.

Egy páholyajtót csaptak be néhány lépésnyire onnan, a hol a festő ült a nejével.

A fiatal asszony hirtelen felszökött a férje térdéről és fülig elpirulva sugta:

- Vigyázz! valaki jön!

- És aztán? - kérdezte Arnóti és keményen megszorította Anna kezét, hogy maradásra bírja.

- Meglátnak; - mondta halkán Anna, leányos szemérmességgel kerülve ki a férje csókját.

- Eh, milyen együgyü vagy! - pattant föl a művész türelmetlenül. Elbocsátotta a huzódó asszonyka kezét.

Zsablyay grófné tette be a páholyajtót, a honnan az imént lépett ki. Szemei a fiatal párra voltak szögezve.

A következő másodperczben Kluknóy báró csörtetett végig a folyosón és egy életkérdés eldöntésére alkalmas ábrázattal lelkendezett Anna felé.

- Nagyságos asszonyom, az istenért! a négyesünk!... Már az egész redoute-ot tüvé tettem magáért.

A fiatal nő alig rejthető zavarral füzte kezét a hadnagy karjába. Menetközben naiv aggálylyal sugta oda:

- Bélám, haragszol?...

Arnóti felelet helyett csak összeráncolta szemöldökét, a minek következtében Anna kedvevesztetten ment el a táncosa karján.

Az ingadozó léptekkel haladó Arnótiné nyomában indult el Zsablyay grófné is, a kiért szintén eljött a négyesre igényttartó táncosa.

A festő tekintete pár perczig odatapadt, a hol neje és a grófné eltűntek és csak kis vártatva pillantotta meg a vele szemközt álló Terényit, a ki szintén az imént jött ki egy ismerősének a páholyából.

Az író rosszalólag csóválta a fejét.

- Ez nem volt szép tőled, Béla.

- Mi?

- Ilyen gyöngédtelenül megtámadni azt a szegény asszonykát.

- Az ördögbe, tán valami erkölcstelenséget követtem el?! Megcsókoltam a feleségemet. Ez az ügyetlen teremtés pedig attól való félelmében, hogy megláthat valaki: fölrebben, zavarba jön és úgy elpirult mint a ki legalább is a kedvesével szeretkezik és azon kapták rajta.

- Bizonyos lehetsz róla, hogy az nem pirult volna el; - jegyezte meg komolyan az író. - Egyébiránt megbocsáss, ez a hely nem is alkalmas eféle bizalmas tête-à-tête-ekre.

Arnóti kelleetlenkedő vállvonással felelt s a nélkül, hogy egy szó észrevételt tenne, lement a terembe.

XII.

Hajnali három óra volt, mikor a közönség oszolni kezdett.

A mint Anna beült a férjével a bérkocsiba, dobogó szívvel várta, hogy becsukják ennek ajtaját. Mert Béla egy csöppet sem titkolta, hogy neheztel. A bál további folyamán alig váltott vele pár elkerülhetlen szót.

Ha magukban lesznek, kiengeszteli. Ez a gondolat vigasztalta egész este Annát és ezért örvendett nagyon, midőn magukban, bizalmas kettősben voltak.

A kocsi megindult, sőt már végigdübörgött néhány utcán, de a fiatal asszonyka még mindig a szándéknál volt. A loppal vetett meleg tekintetekben, melyeket időnkint mellette ülő férjére függesztett, ott volt ugyan az az édes, bocsánatkérő szó; de hát kárbavesztett. A művész egész uton következetesen egy irányba szögezte szemeit: mozdulatlan merevséggel tapadt a kocsival együtt futó szürke aszfaltburkolatra.

Hazaérve, egykedvűen kezdett beszélgetni a művész a bálban jelenvoltakról, a nélkül, hogy magukat egy szóval is belevonná.

- Ugy-e kedves asszonyka ez a kis báróné? - kérdezte, mialatt lesegítette a belépőt Annáról. Aztán maga is letette télikabátját s a még jó meleg töltőkályha elé állt.

Anna bizni kezdett némileg benne, hogy Béla kiengesztelődött iránta, hát egészen kiderült a hangulata.

Megkönnyebbülten adta feleletét:

- Nagyon kedves. Így társaságban még sokkal kellemesebb. De nem találod, hogy kissé kaczer; még magával a férjével szemben is?

Arnóti pár lépéssel előrejött, úgy, hogy Anna tisztán látta az arcán azt a szokatlanul hideg kifejezést, szavaiból pedig maró guny csöngött ki:

- Ez csak hizelgő a báróra nézve, legalább is kellemesebb, mint mikor a nő annyira vissza-utasító a férj gyöngédségével szemben, akárha valami tolakodó udvarlóval volna dolga.

Anna elérte a célzást. Elpirult, de egy szót se birt felelni.

- A férjnek megvannak a maga jogai, - folytatta csipős hangon Arnóti; - de ezek bizony nagyon szomorú jogok ott, a hol a nő részéről semmi bátorító jel se mutat arra, hogy szerelme nem vált-e unottá?... A kaczerkodás, szivecském, mindig bók a férj szemében. - Pihenj, le édesem: Én átmegyek a műterembe. Leheveredem a pamlagra, hogy reggel korán föl birjak ébredni, mert sok dolgom van. - Jó éjt.

De Anna nem aludt jól; sőt le se hunyta szemét.

Kaczerkodják a férjével...?

De hát hogyan kell ezt voltaképen?

Jó isten, milyen tudatlan is ő.

Képtelen volt álmot erőltetni a szemére. Egy-egy percze megreszketett a szive. Összehasonlította azelőtti életüket a mostanival. Nagy különbség! Akkor egészen visszavonultan élt Béla, alig érintkezett valakivel: de most a nagy világban forog! látja, hallja, megfigyeli azokat és párhuzamot von, önkénytelenül... Milyen egyszerű, igénytelen, milyen tudatlan teremtsnek találhatja őt ezekkel szemben...?

Csak legalább arról tudná meggyőzni, hogy azok se szerethetik jobban a férjeiket, mint ő...

Egész reggelig azt a hideg arcot látta maga előtt, melylyel a férje kilépett a szobából.

A művész felöltözve dőlt le a szőnyegszövettel bevont chaise-longuera az atelierben és téveteg tekintettel követte a kis asztalra helyezett gyertya lángjának imbolygását; a szoba egyes butordarabjainak árnyképét a szemköztes falon, a mely a gyertya lobogásával egyenletesen ingott-bingott és változtatta alakzatát.

Az elmúlt estnek egyes részei elevenedtek meg emlékében.

Mikor mindnyájan szerencsét kívántak neki a sikerhez, a melyet Anna a világban való első megjelenése által elért, Zsablyay grófné is hozzá lépett és ugyanazon fagyos mosolylyal állt meg előtte, a melylyel igaztalan véleményét hangoztatta ott az operában.

- Gratulálok, Arnóti ur; - szólt a leggonoszabb pikanteriával - hallom, hogy ön minta-ateliert rendezett be magának.

Érezte, hogy bosszuságában szint változtatott az arcza.

Tehát ez az egy nem adja meg magát; ez nem engedi meggyőzetni magát arról, hogy véleménye nagyon igaztalan volt...

Minden vére agyára tolult.

Arra a magyarázhatlan érzésre gondolt, melylyel abban a pillanatban közeledett nejéhez, a midőn meglátta azt a villó fényt lövellő szempárt, a mely a páholykijárat félhomályából rájuk volt függesztve.

Hát miféle áldozatába került volna ennek az unalmasan szemérmes teremtménynek egy öleléssel, egy csókkal viszonzni az övét az előtt a dermedt asszony előtt.

A művésznek egész testében különös borzongás futott keresztül.

De hát fitogtatásképpen...? hát amolyan vásárra vitt érzéssé akarná aljasítani azt a tiszta szerelmet...?

Olyan lelkiállapotban volt a festő, a melyet legkevésbé tud az ember önmaga előtt megfejteni.

A vére sokkal jobban forrongott, semhogy gondolnia is lehetett volna a pihenésre.

Másnap délután több látogatójuk jött. Kluknóy báró sem hiányzott. A hadnagy, mint afféle testestől-lelkestől külsőség, első sorban izléses toilettejéhez gratulált Annának, a melyben mindenkit megbüvölt a tegnapi bálon.

Valódi földöntuli jelenség volt; angyal! hanem kegyetlen angyal, mert a helyett, hogy békét hozott volna a háborgó emberiségre, még azt a kis nyugalmat is magával vitte, a mely egynémely s ezért boldog halandónak a szívében lakozott.

Anna megmosolyogta ezeket a banális bókokat.

Később Ada grófnő váltotta föl azt a szalonkereplőt, a mi ugyancsak kedves csere volt Annára nézve.

A nők bizalmas beszélgetésbe merültek, mert Kluknóy átment Bélával az atelierbe. Még ott is pusztit egy kis levegőt.

Ada előbb elragadtatással emlékezett meg a hatásról, a mit Anna megjelenésével tett; aztán áttért bizonyos kényes tárgyra, a mi annyival nehezebben ment, mert most beszélt róla először.

A sápadt arcocska úgy kipirult, a mikor zavartan, töredezetten ismételte azt a néhány szót, a mit a tegnapi bálon mondott neki valaki: „De van, hanem csak egyetlenegy...”

- És ön ezt csak e szavakból tudta meg, kedves grófnó?

Anna azzal a nőies, meleg érzéssel tette e kérdést, melylyel a leányka szavait hallgatta.

- Én nem is álmodtam, hogy...

Nem birta kimondani, hogy: ő is szeret engem. Ráemelte ragyogó szemeit Annára. Olvassa ki azokból, mert így szóval kimondani nagyon nehéz volna.

Anna gyöngéden vonta keblére az ő kis barátnőjét, a ki egy forró csókban meggyóna a többit.

- Oh, édes, drága Annám, sohase szerettem önt úgy, mint e perczben!

- Én is nagyon szeretem önt és annyira hálás vagyok ezért az önzéstelen vonzódásáért.

Olyan naiv arcot csinált a kis grófnó, akár egy csinyen ért gyerek. Lesütötte a szemeit, a kezeit afféle bünbánó módjára tördelte és tagadólag rázta a fejét.

- Az önzéstelen jelzőre nem vagyok érdemes. Igaz, hogy még nem találtam olyat, a kivel úgy rokonszenveztem, mint önnel, de... de - Bocsásson meg, kedves Anna, nekem most olyan jól esik egészen nyitnak lenni önnel szemben. Látja, én igazán illetlenül sokat alkalmatlan-kodtam önnél... No igen, mert nagyon jól éreztem itt magamat, mikor ketten voltunk és...

- A mikor hárman voltunk; - enyelgett Arnótiné.

- Hát ön... kitalálta? - meresztette rá Ada azokat a nagy szemeit.

A fiatal asszony szinte könyezett a jóizü mosolygás alatt.

A két nő megértette egymást. Anna enyelegve, Ada pedig szégyenkezve mosolygott, de azért nagy bensőséggel ölelte át Arnótinét.

- És ön ez önzésem daczára is szeret engem?

- Nagyon; a hogyan egy barátnőmet se szerettem.

- Hát akkor bizonyítsa be azzal, a mire már olyan régen és epedve várok; szólítson föl arra, a mire a többi barátnőjét bizonyára hamarabb fölszólította. Ne nevezzen engem ilyen hidegen, de...

- De az ön rangja...

- Nos, hát iparkodni fogok, hogy méltóvá legyek hozzád, s akkor nem lesz köztünk rang-különbség.

A bizalmas megszólítás aztán lebontotta az utolsó korlátot is, a mely a két nőt némileg távol-tartá egymástól.

Ada bevallotta, hogy sohasem lenne másé, csak Terényié.

- Már néhány hét előtt említettem ezt férjemnek, de ő azt képzei, hogy családod...

- Nekem nincs családom. Nekem csak egy jó, aranyos apám van, a ki parancsol; a ki azt parancsolja, hogy - boldog legyek. Oh, a papa nem fog nemet mondani. Menjen hozzá bátran Pál...

Hogy megijedt, a mikor először kimondta Terényi keresztnévét. Pedig nagyon hangzatosan csüngött az ajkacskájáról. Gyanuba lehetett volna fogni, hogy jól begyakorolta ennek a névnek a kiejtését.

Annának az az aggálya támadt, hogy tekintve a fiatal író tartózkodását, majd nem lesz bátorsága bevallani a szerelmét:

- Édes jó Istenem! - fakadt ki a leányka - hát csak nem kívánja, hogy én... Mondd, hát bizonyos vagy benne, hogy szeret?

- A lehető legbizonyosabb.

- Akkor hát tégy valamit az érdekünkben... Aztán, ha még mindig tartózkodik, hát Isten neki, majd én is segítem egy kissé; majd úgy teszek, mint az amerikai leányok... Ha olyan félnék, hát megérdelem, hogy csuffá tegyem azzal, hogy így szóljak hozzá: Pál, legyen a férjem.

A pajkos kis grófnőnek a torkán akadt a kaczagás. A portióre mögött egy roppant nagy zavarban leledző alak jelent meg. A nagy beszélgetésben észre sem vették, hogy a szalonba lépett valaki.

Terényi Pál zavartan hajtotta meg magát a nők előtt, de nem volt ideje, hogy egy szót is szóljon, mert a csöngetyü rezgése új vendéget jelentett.

Gáthy báró volt.

Udvariasan bókkolt Arnótiné előtt, megismételve gratulációját a tegnapi bálban tett hódításához. Aztán Adához fordult.

- Megint megszöktél; még pedig a miss nélkül!? Érted jöttem, kis szökevény. És hol van a mi művésznünk?

Arnóti maga felelt a kérdésre. Ebben a perczen jött vissza Kluknóyval a műteremből.

- Jó napot. A feleségem megbizott: értesítem önt róla, hogy holnap eljön. Azt mondja, hogy ez lesz az utolsó ülés. Holnapra egy új látogatót is bejelentek. Zsablyayné szeretné látni az ön új műtermét és Olga készülő képére is kíváncsi. Nem lesz ellenére, ha Eleonóra szintén eljön a feleségemmel?

Arnóti kötelességszerűen felelt:

- Szerencsémnek fogom tartani.

A báró aztán elfoglalta az Anna által följánlott helyet.

- Köszönöm, de csak addig, a míg Ada fölöltözik. Tengerek dolgom van; a pártkörbe, onnan a parkklubba kell mennem.

A grófnő a szomszéd szobába ment. Nagyon soká kereste össze a holmiját.

- Ugyan, Terényi ur, segítsen Ada grófnőnek; - szolt Anna, a kit háziasszonyi tisztje a szalonban ujonnan érkezett vendégei körében tartott.

- Megengedi? kérdezte a tartózkodva belépő fiatal ember.

(Sőt már hamarabb is megengedte volna.) Föladta Adára a gereznával bélelt bundát. Kissé ügyetlenül kezdte a társalgást, azon, hogy hogy mulatott tegnap a bálban.

- Nagyon jól. Még ma hajnalban, mikor lefeküdtem, is arról álmodtam.

- Én is arról álmodoztam.

Terényi e választ adva, valamivel bátrabban nézett Ada szeme közé.

- Akkor hát a távolban találkozott a gondolatunk. Ugy-e ezt nevezi Flammarion távol-érzésnek?

- Nem, grófnő; de azt, ha az egyik félnek sikerül eltalálni, illetve megérzi, hogy mit tesz, mit gondol a másik.

- Hát ez is lehetséges?

- Oh, igen; fő föltétele azonban a sympathia.

- Ha ez megvan, akkor eltalálja az egyik azt, a mit a másik gondol?

- El, grófnő.

Ada nagyon lassudan illesztgette ujjacskáit keztyüjébe. Csak egy kis szünet után szólalt meg újra.

- Oh, de rendkívül kedves az ön elbeszélése, a mely most folyik a lapban.

- Tetszik önnek?

- Olyan érdekes az a kis Alvin, az a halvány leányka. Nem csodálja az ember, hogy Tátrai beleszeretett.

- Egy csöppet se csodálja, grófnő.

Terényi e perczen azt a merészséget engedte meg magának, hogy ajkához emelte Ada kis kezét.

Mikor a báró és kis huga távoztak, Ada egy meleg öleléssel adta tudtára Annának azt, a mit e nélkül is kitalált az éleslátású asszonyka s azt kívánta magában: legyen Ada is olyan boldog, a milyen ő.

XIII.

A következő napon egész délelőtt dolgozott a művész. Több megrendelő váltotta föl egymást a szépen látogatott műteremben. Ebéd után is azonnal bement az atelierbe.

Rendre nézte a készülőfélben levő képeket és szinte ideges következetlenséggel cserélgette a kifeszített vásznat az állványon.

Azt érezte, hogy már kifáradt. Ma jól esnék pihennie.

Többször egymásután megnézte az óráját.

Csak néhány percz hja a három órának.

A báróné pontban három órakor szokott jönni.

A nap kissé odatüzött az egyik ablakra. Lebocsátotta a rouleaut; kevés vártatva azonban megint fölhozta. Ezt a műveletet tán négyszer is megismételte, és ugyanannyiszor vette ki zsebéből az óráját; még pedig olyan rövid időközönként, a mennyi csak az emberi idegzetben tehet némi változást. De alig egy-két másodperczcel viszi előbbre az óra mutatóját.

Néhány vonást tett a volt ballerina képén, a melylyel lassan halad. Ritkán jön az a szeszélyes teremtés.

Aztán ráborította a lepelt és bevitte a mellékfülkébe a képet.

Mást vett elő és ismét más...

Ugy érezte, hogy ma semmire sem fog boldogulni a munkában.

Hiábavaló beszéd, hazug udvariaskodás, ha ellenkezőt állít, mert tényleg tarthatatlan állapot: idegen szemek előtt dolgozni... És milyen durva kegyetlenség: betolakodni a művész szentélyébe s attól a kielégíthetetlen kíváncsiságtól ösztökélve, alkotása perczében kilesni a lelkének működését...

Az eddigi hivatlanokkal szemben sohase tapasztalta ennyire tarthatatlannak a helyzetet; de most el volt rá készülve, hogy azoknak a csodálatos szemeknek tekintete alatt megdermed kezében az ecset.

A művész fölött teljes hatalmat nyert az az elfogultság, a mely egész nap környékezte, a mikor arra gondolt, hogy néhány percz múlva a grófnét látja belépni a műterembe...

Fölhevült képzelete nem egyszer idevarázsolta ezt a félelmetes alakot; de akkor egy erélyes „Távozz!” szavára eltűnt az engedelmes fantôme; vagy pedig úgy bánt el vele, a hogyan éppen tetszett neki; bátran szembeszállt, egész nyíltsággal értésére adta azt a magyarázhatlan keserüséget, a melylyel telve volt iránta a szive. Odavitte legsikerültebb műve elé, hogy szellemével gyakoroljon rajta fölényt, vagy legalább bebizonyítsa, hogy egyenlő fegyverekkel harcolnak e tekintetben. Majd családi életének leggyermekesebb örömeit csillogtatta meg előtte: hogy egyszerű, de igazi boldogságával győzze meg azt a testet öltött kétkedést; a ki oly hitetlenül látszik fürkészní az ő lelkében, mintha csak minden pillantásával azt kutatná, abban lelné gyönyörűségét, hogy mi fáj, mi hiányzik, mi bomlott meg az ő benső világában, a mi miatt boldogtalan...?

Boldogtalan!?!...

Hazugság!

Erről kell, erről akarta meggyőzni azt az asszonyt.

Hirtelen összerázkódott. Bosszantotta, hogy féktelenül zakatoló, szinte örülten csapongó agya ilyen képtelenségeket enged tulkapni a józan értelmén.

Badarság! El vele!

Éppen elütötte a hármát, mikor Gáthy báróné fogata megállt a villa előtt.

A báróné tényleg Zsablyay grófné társaságában nyitott be a műterembe.

A művész fojtott hangon üdvözölte vendégeit.

- Igazán meglepő izléssel van berendezve az ön műterme, Arnóti ur; - szólt Zsablyayné, miután nagy érdeklődéssel körüljártatta tekintetét. - Annyi bizarrság, jóformán extravagancia, a nélkül, hogy a jóízű rovására esnék.

A báróné a tükör elé lépve, haját rendezte.

Arnóti, miután pár köteles közhelyyel kifejezte a fölött való örömét, hogy szerény atelierje megnyerte a grófné tetszését, előhozta az állványt, a melyen Gáthy grófné térképe volt.

A grófné az állvány elé lépett.

- Szabad? - Ah, igazán megszólalásig hiven van találva.

- Ez is egyik kiváltsága a mi művésznünknek; - mondta a báróné, homlokfürtöcskéjét rendezgetve a tükör előtt, - Nézd csak meg a tábornok képét. Itt van még Cyrill gróf képe, Arnóti ur?

- Itt, báróné, Garán gróf szintén ma ül utolszor, mivel az őszi gyakorlatok miatt jó ideig szünetelnünk kellett.

A grófné szemlélődés közben egy kisebb méretű képnél állapodott meg hosszasan.

- Ez a mostani tárlaton levő Antonius tanulmányfeje, nemde?

- Az, grófné.

Eleonóra egy ideig figyelmesen vizsgálta, aztán kétkedő mosolylyal pillantott a mögötte álló művészre.

- Rossznak találja, méltóságos asszonyom?

- Ennyire vakmerő nem vagyok, csak...

- Csak...

- Nem neheztel meg, ha laikus létemre észrevételt teszek?

- Megtisztel vele.

- Ebben az Antoniusban egyetlen vonás sincs, a melyről a tradícionális „nagy római” fölismerheti az ember. A szemeinek szinte bamba kifejezése van és igazi petyhüdt sóvárgás ömlik el vonásain, a hogyan Cleopatra csábos alakjára tapadt. Azok a kidülledt, állatias tekintetű szemek, azok a félig nyitott, duzzadt ajkak... Ezen az arczon semmi jellegzetest se találni, a melyről a nagy Antoniusra ismerhetünk.

- Ez az az Antonius grófné, a ki Cleopatrának egy szerelmet ígérő pillantásáért sutba dobja kardját; egy öleléseért, egy pár mámoros perc kéjeért fölládozza mindazt, a mivel a katona hazájának, a férfi polgári kötelességének tartozik. Ez az az Antonius, a ki már semmi egyéb, mint a gyönyörnek, a szenvedélynek tehetetlen rabja; a kiben mindent lenyügözött az érzéki szerelem, a mely ugraszólván pulyává tette.

A grófné válasz nélkül hagyta a művész kommentálását. Még jó ideig és merően nézte azt a tanulmányfejet. Aztán leült az egyik ablak mellett a karosszékbe. A míg a művész dolgozott, több izben kilépett a földött kis erkélyre, a melynek kijárata japáni szövetből készült sátoralakban szögelt befelé.

Arnótit nem csalta meg előérzete: e délutánon semmire sem haladt, sőt olyan hibákat ejtett, melyek visszavetették a munkában. Megkönnyebbülten lélegzett föl, mikor Garán tábornok kardjának csörtetését hallotta a vesztibülben.

- Itt hozom a muzsáját, mester; - mondta a tábornok, karján vezetve Annát. - Aztán Nóra felé fordulva a melléte belépett Zsablyayra mutatott. - Grófné, a férje úgy csimpajkozott a nyakamba: hogy hozzam magammal őt is.

Zsablyay Hugó gróf gentleman modorában üdvözölte a társaságot. Udvariasan mentegődött a művész előtt; aztán ő is megtette a körutat a műteremben, Arnóti kalauzolása mellett.

Az öreg főur valódi műértői érdeklődéssel vizsgálta a képeket, mialatt a tábornok, a grófné, Anna és Gáthyné között megeredt a társalgás.

Eleonóra megjegyezte, hogy ő legkevésbé szívesen látott vendége a műteremnek; ő, a ki a helyett, hogy hálás, néma bámuló lett volna, még illetéktelen bírálatot mert kockáztatni.

- Tudja mit, grófné; - szólt közbe a tábornok, - legyen maga is stabilis látogatója Arnóti atelierjének: fösstesse le a képét, mert az, a melyet néhány év előtt Dienszky, az a lengyel naturalista pamacsolt, egy csöppet se válik diszére a Hugó szobájának.

- Erre már én is kértem; - jegyezte meg Zsablyay, a ki most ért az Antonius tanulmányfej elé. - Ah, az Antonius studium-feje!? Tudja, hogy roppant eredeti fölfogás öntől? Igazán kifejező arcz!

- Hát még Cleopatrája. Azt mondja Kluknóy: ő látta Cleopatra modelljét s hogy olyan szép volt: csillagot szórt az ember szeme, ha ránézett.

A tábornok ezt mondva, hamiskásan csiptetett a szemével Annára és dévajkodva kérdezte:

- Nem könnyü föladat eféle művész ember feleségének lenni; ugy-e szép asszonyka? A modellek...

- A modell csak eszköz előttünk, tábornok ur; - szólt közbe a művész, némi türelmetlenkedéssel.

- Jó, jó! ezt már több kollegájától hallottam, de azért Tamás maradtam benne... No, vallja meg őszintén, szép menyecske, nem szállja meg olykornéha a féltékenység... egy kissé... csak mondja ki nyiltan...

- Nem; - felelt Anna és kedves pirulással sütötte le a fejét.

- Ah, milyen naiv prüdéria! - szólt a grófné Gáthynéhez, félhangon; de eléggé hallhatóan arra, hogy a melléjük lépő Arnóti meghallja; s a közelség folytán meglátta azt a gunyosan kicsinylő tekintetet is, a melylyel szavait kísérte a grófné.

- Nos, grófné, nem szánja el magát, hogy nehányszor üljön a mi szerencsés kezü művésznök előtt? - sürgette ujra a tábornok.

- Nincs rá időm...

- Oh, Arnóti türelmessége mintaszerű. Én már körülbelől öt hónapja próbálgatom kihozni a sodrából, de nem sikerült. Bizony volt rá eset, hogy egész hónapban se jöhöttem el egy ülésre; - jegyezte meg Gáthyné.

- Miért vonakodik, édes Nórám?

Zsablyay gróf kérdése egyszersmind rábeszélő hangon volt kiejtve.

Arnóti merev tekintettel leste a grófné ajkának mozdulatát; mintha félne a tagadó választól és ennek daczára szinte láthatóan összerezgett, a midőn a grófné közönbös hangon odavetette:

- Ha kívánja, Hugó...

És Zsablyay grófné legujabb mintája lett a művésznek.

Mikor Ada ismét elment Annához, ragyogó arczczal röpiült barátnője karjai közé.

Most már sokkal több bátorsággal beszélt „ő” róla.

- Tudod-e, hogy mindent hallott a multkor?...

- Hisz ebben nem is kételkedhattunk.

- Véletlenül történt; nem hallgatódzott ám.

- Ezt fölösleges megjegyezni Terényiről.

Aztán elmondta a leányka, hogy tegnap a jégpályán voltak. Ő is künn volt. Nagyszerű mulatságot rendezett néhány sportsman; még quadrillet is tánczoltak. Őt Terényi engageálta; és mikor vége lett a négyesnek s kiki bevezette a párját a csarnokba, ők még kétszer megkerülték a pályát. Mire másodszor a kiindulási pontra értek, már minden rendben volt.

- Ah, hát hogyan kezdte el az a félénk ember?

- Ha én azt tudnám!! Nem tudok én egy szót se abból, a mit mondott, csupán azt az egyet hallottam, hogy szeret, nagyon szeret. Ekkor ugy elkezdett dobogni a szivem, édes Annám: attól féltem, hogy még ő is meghallja: a mit nagyon rösteltem volna. A kezem - éreztem - reszketett a karján és szerencse, hogy a karján voltam, mert szavamra mondom: nem láttam semmit, csak mentem, a merre vitt. Végre fölsóhajtott és panaszosan, lemondásteli hangon így fejezte be: „De hát ez csak egy szép, sohase teljesülhető álom, a mely szerte fog foszlani; mert a származási különbség áthidalhatlan ürt támaszt közöttünk.”

- S mit feleltél erre?

- Már azt se tudom szó szerint. Azt hiszem, édesem, ilyen alkalmakkor senki se tudja, hogy mit beszél, csak azt tudja, hogy most azt mondja, a mit érez. Ezután pedig sok mindent mondott ő is, én is.

- És miben egyeztetek? megkér Olga nénédétől?...

- Ó, nem! az nem volna jó. Igaz, hogy Olga néni legkevésbé gögös a családban, de azért ő is csak utólagosan békült ki a papával, a midőn megházasodott.

- Hát akkor...

- Egyenesen a papának irok meg mindent. Éppen azért jöttem hozzád, aranyos Annácskám, hogy nálad irjam meg a leveletem.

Arnótiné egy nemes szivnek önzéstelenségével vett részt barátnője szivügyében.

Tán ez okozta, hogy sok minden elkerülte Anna figyelmét, a mi más önző, csak saját magával foglalkozó asszonynyal bizonyára nem történt volna.

XIV.

Zsablyay Hugó gróf palotája ott emelkedett a budai oldalon a városmajor tulsó végén, a hol egészen magányosan állt a goth-stylben épült remekmű, melynek lemezkupoláin szemsértő játékot vittek végbe a napnak vékony szálakra foszlott hosszú sugarai.

A palota előtt sűrűn befásított térség terült el a magas, bronzírozott rácsozaton belől, a mely körülzárta az épületet.

A háttérben mintaszerűn rendezett angolpark húzódott végig.

A legnagyobb komforttal és pazar fényvel butorozott szobasort foglalt magában az épület felső része, míg a földszinten néhány nagyobb terem volt az esetleg rendezendő multságokra való tekintettel.

Zsablyay gróf karöltve jött ki nejével az ebédlőből azon elegáns kis szalonba, a mely mintegy szétválasztó középpontját képezi az emeleti szobasornak. Innen nyílik az üveglemezzel félig földött erkély, a melyet délszaki növények díszítenek. Az erkély közepéről széles márványlépcső fut le a parkba.

Nóra egy zsöllyében foglalt helyet, mialatt férje fölnyitotta az erkélyre szolgáló ajtót.

- Nincs ellenére?

- Sőt igen kellemes, enyhe a levegő.

- Nagyon is enyhe, tekintettel arra, hogy még csak márcziusban vagyunk - az idusán innen; - mosolygott a gróf. - Ugy látszik: most nem panaszkodhatunk, szokás szerint, hogy a mi klimánkból kiesik a tavasz.

Levette a kis cigarettás-dobozt a kandalló párkányról és a nejéhez vitte.

- Parancsol?

- Köszönöm. Nagy főfájásom van.

A kifogástalan gavallér férj nejének ez ellenvetése következtében kiment az erkélyre és ott szitta el szivarkáját. Aztán bejött. Odaült a jobboldali ablaknál álló asztalka mellé, a melyen még fölbontatlanul heverték a hirlapok.

Először is a hazai és külföldről szóló politikai híreket futotta át. Mikor a művészi rovathoz ért, megszólalt:

- Tudja-e, ki vette meg Arnóti Béla nagy port fölvert Antonius és Cleopatra-ját? Quenston Hamilton herceg, az új indigena. Bőkezü Maecenas. Ez aztán erkölcsileg úgy, mint anyagilag fényes eredmény a művészre nézve.

Zsablyay tovább olvasott. Egy-egy érdekesebb hirt fönnszóval megismételt.

Nóra kezdetben lehetőleg rövid feleletekkel tért ki; később egyáltalában nem válaszolt. Szemei a szoba parketjének arabeszkjein révedeztek. Sokáig elmerengett a hosszú, keskeny fákból egybeillesztett koczkákon, a melyek fölváltva szét és összefutottak odatapadt tekintete előtt.

- Miért nem zongorázik? - kérdezte kis vártatva a gróf.

- Attól félttem, hogy untatom.

- A maga játéka untat? Ej, ilyen rémségesen kevés zeneérzékét tétélez föl bennem?

Nóra egykedvűen mosolygott.

Odaült a zongora mellé, a mely szemközt állt az erkélyről való bejárattal.

A gróf hátradőlve karosszékében, jóideig odaadó figyelemmel hallgatta neje játékát. Majd fölkelte és lassu léptekkel közeledett feléje.

Nóra fölvetette szemeit, melyek egy darabig a billentőkön pihentek. Kérdőleg függesztette tekintetét a grófra.

- Milyen szép maga, mikor játszik; - mondta önkénytelenül a hangjegytartón könyöklő férj.

Odakerült melléje és nagyon érthető fölhevüléssel folytatta:

- Mennyi melegség, mennyi hev van az előadásában; csupa szenvedély, - és mégis...

A grófné férjére tüzte e perczen kifejezéstelen szemeit és Zsablyay szinte megzavarodottan szakította félbe a mondatát.

- Még akart valamit mondani?...

- Semmit, semmit...

- De igen; hisz nem fejezte be a szavait...?

Az öreg férjnek nem is volt erre bátorsága. Gyöngéden iparkodott elodázni a faggatást:

- Folytassa, Nóra. Olyan jól esik ezt az érzelmes játékot hallgatni.

A grófné unottan mosolygott. Levette kezeit a zongoráról.

- Ha ennyire dicsér, egészen elfogulttá tesz.

A gróf megfogta nejeinek mindkét kezét és tekintete sóvárgó kifejezéssel révedezett azon a szép arczon.

- Hány irigyem van nekem, Nóra!?...

- És mit irigyelnek magától?

- Magát. Oh, irigységük ugyancsak megokolt.

A férjére nézett, azokkal a fagyos és mégis égető szemeivel. Gunyos mosoly futott végig az ajakán. Közönbös hangon vetette oda a kérdést:

- Tán féltékeny?

Zsablyay kissé elkomorodott. Gyöngéd szemrehányással szólt:

- Nóra!

- Mondja, Hugó, mit tenne, ha okot adnék arra, hogy féltékeny legyen?

- Ej, Nóra, ez rossz tréfa.

- Mit tenne, ha megcsalnám?...

A gróf szintelen, tűz nélküli szeme fölillant egy percze.

- Nos, nem felel?

Nóra azzal a hideg, bántón érzéketlen kifejezéssel szögezte rá tekintetét.

- Megvetném. Eltaszítanám magamtól. Kitépném a szivemből azt a mélységes szerelmet, mint... Ej, de hát miféle éretlen beszédek teszünk. Maga mindig és mindenben excentrikus. Ne tegye ezt; már annyiszor kértem erre. Hisz én olyan kevéssel beérem...

Átölelte a szép asszonyt. Lehajolt hozzá és megcsókolta azt a márványhomlokot.

Ez a csók még ott verődött vissza a szalon négy faláról, midőn az erkélyről nyíló ajtóban Kluknóy báró jelent meg Arnóti Bélával.

- Ezerszer kérünk bocsánatot - dadogott némi zavarral a kelehajti hadnagy, de e mellett két-értelműen hunyorgatott fakó szemeivel. Bocsánatot, hogy így, betörök módjára kerülünk ide. Már egy negyedóra óta nyomogattuk a villamos csengető gombját a felső bejárásnál, hanem úgy látszik, hogy ott fönn sziesztát tart a fönséges nép. Így tehát kénytelenek voltunk az első kis ajtóra kerülni, a melyet nyitva találván, azt képzeltük, hogy nem jövünk lehetetlen időben.

- Ilyen idő nincs is a szívesen látott vendégek számára - mondta a gróf, szavait beigazoló barátsággal nyujtva kezeit a vendégek felé.

Nóra egy-két másodpercig némi zavarral küzdött; de aztán felállt a zongora mellől és egykedvűn szoritott kezét a művészszel és a báróval.

Kevés vártatva benépesedett a kis szalon. A grófnénak ma elfogadó napja volt s a rendes látogatók mind eljöttek.

- Mikor érkezik meg Anna?

E kérdéssel fordult Várkonyi Ada grófnő Arnótihoz, a mint megpillantotta őt.

- A héten okvetlenül itthon lesz.

- Jobban van már az édes anyja?

- Jobban, grófnő. Tegnap kaptam levelet Annától, melyben azt írta, hogy anyósom már tul van a veszélyen.

- Komoly beteg volt?

- Nagyon komoly, miután, a mint a grófnő is tudja: távirati uton hívták haza a feleségemet.

A társaság megoszlott.

A nők a szalonban maradtak. Zenéltek. A férfiak részben a dohányzó, biliárdterembe, részben pedig a parkba vagy az istállóba mentek.

Néhány fiatal ur a hölgyek társaságában maradt.

Arnóti a félig nyitott erkélyajtóban állt, kissé félrehuzódott a többiektől.

Elmélyedéséből akkor rezzent föl, a mikor valaki nevéen szólította.

- Ön nem szereti a zenét...?

- Miből következteti ezt, grófné?...

- Abból az indolenciából, a melylyel már két zeneművet is végighallgatott. Félórája, hogy megfigyelem önt - és hizelgek magamnak azzal, hogy tudok némileg a vonásaiból olvasni. Most azt gondolja magában: mennyivel jobb volna abban a pótolhatlan társaságban lennie, a melyet a fantázia népesít be, mint itt a konvenciák áldozatává válni...?

- De...

- Én is tanulmányozom az ön jellemét, még pedig - ismerje el - eredménnyel.

Szinte öntudatlanul követte a grófnét, a ki e beszéd közben az erkélyre lépett.

Ott künn ismét Nóra szólalt meg:

- És ön mire jutott megfigyelésében?... Remélem, nem lehet panasza ellenem; eléggé őszinte vagyok önnel szemben: eléggé hűségesen betartom a kötött szövetséget...? Nos, mit itél rólam? mert hisz mikor a képem elkészítéséhez fogott, az a panasza volt, hogy nem bir valódi jelleget önteni az arcomba: nem képes belátni a lelkembe. Még most sincs betöltve ez a kívánsága? kérdezte olyan nézéssel, a mely belefurakodott abba a másik lélekbe.

- Méltóságos asszonyom...

- Azt kérdezem: mit olvasott ki a lelkemből?...

- Grófné...

Nóra ajkai körül kétkedő mosoly futott át:

- Ez a vonakodás arról győz meg, hogyha kényszeríteném is a határozott feleletre, a válasz nem lenne őszinte. De én a hallgatásból is értek. Azt kérdeztem, milyennek tartja a jellememet és ön kétségkívül azt az ellenvetést tette magában, a mit a régi psychologok: a nőnek nincs nemzetisége, a nőnek nincs kifejezett jelleme...

- Ilyen elavult elveket nem vallok, grófné, szerintem a női...

- A női jellem is ölthet egyéni vonást mindaddig, a mig nem szerelmes; a szerelmes asszony azonban mind egyforma. Ezt gondolja most magában, ugy-e bár?

Arnóti tagadólag rázta a fejét.

Nóra egy-két másodpercig öntudatlanul ott feledte tekintetét azon a daczosságig erélyes arczon.

- Nos és mit gondol: nálam indulhat-e ki ebből a szempontból?... megfigyelései még annyi eredményre se vitték, sejtelve sincs róla hogy...

- Hogy a grófné nem szerelmes...?

Arnóti megdöbbsent ettől a tulbizalmas észrevételtől.

Nóra arczán csodálatos vonás rángott át. Egészen más hangon vetette oda:

- No lám, ön ugyancsak élt a szabadalommal: meglehetős mélyen be akart hatolni a lelkembe...

- Csalódtam?...

- Megengedtem, hogy tanulmányozzon, de azt nem ígértem meg, hogy tanítója leszek.

Meglehetős hosszú szünet következett. Ujra a grófné törte meg a hallgatást.

- Mondja: helyben hagyja ön az emberekben az irigységet, vagy menthetetlennek találja e hibát?

- Én ezt részben a haladás egyik mozgató rugójának tekintem; mert hisz miből következik voltaképpen - sokaknál - a törekvés, a kitűzött cél felé való küzdés, mint hogy irigyli a nagyobb nagyságát és a fölötte állót fölül akarja mulni.

- Szkeptikus szofizma. De én nem erről a hiúság sugalmazta irigységről szólok, hanem mikor olyasmit irigyel az ember, a mi éppenséggel nem érinti azt az örökké becézett hiúságot. Például: a boldogságot irigyelni valakitől...

- A boldogság relativ fogalom, grófné; senkit se tehetne boldoggá a más boldogsága, az, a mi mást boldogit.

- Látja, engem éppen az tenne boldoggá, a mi másoknak oly nagy mértékben megadatott: egy szilánkja a szeretetnek, a melegségnek...

- Abból önnek bőven kijutott, méltóságos asszonyom; önnek, a kit szeretet, imádat vesz körül...

- Vegyük ki a személyt és beszéljünk általánosságban. Ön azt állítja, boldoggá tehet valakit a szeretet? És azt hiszi, hogy ez valami fölemelő, édes tudat? Nézetem szerint a szeretet nyug, teher akkor, ha nem bírjuk viszonzni. Csak a nagy gyermek örvend az afféle dajkálásnak, mint a kelletlen szeretet. Szeretni, tárgyat találni a szerelemnek, ez betölti a lelket, az utolsó zugáig.

- De hogy ha a tárgy esetleg nem ért meg bennünket...

- Nos, akkor szenvedünk, de ez a szenvedés is édes...

Néhányan a kijáráshoz közeledtek, a mi végét szakította e különös fejtegetéseknek. Nóra bement a szalonba; Arnóti ellenben az erkélyen maradt és sokáig eltűnődött a hallottak fölött.

Mind talányszerűbbé vált előtte ennek az asszonynak az egyénisége, a mely merő ellenmondásokból áll.

Garán tábornok akasztotta meg a művész eszmemenetének tovább fűzését.

Egyideig közhelyekről társalgott vele a tábornok, míg Vaál gróf is hozzájuk lépett. Feszés kimértséggel üdvözölte a művészt, aztán karonfogta a tábornokot és levitte a parkba.

- Ön csak nem tud megbarátkozni ezzel a fiatal művészszel, Róbert; - mosolygott Garán gróf, mikor leértek.

- Hisz úgy elbeczézik maguk a nélkül is ezt a parvenut; - jegyezte meg fanyarul Vaál gróf. - Ugy látszik, hogy most már Zsablyayéknál is éppoly otthonos, mint Gáthyné jourjain.

- Hát tudja divatban van; aztán meg most készíti Nóra képét. Innen a szorosabb ismeretség.

- Csak aztán ne legyen nagyon is intime.

- Kinek a részéről?

- Na már a dolog természetes rendje szerint inkább a nő, mint Hugó részéről.

- Ah, menjen; Nóra...

- Micsoda? maga is propagandát akar csinálni Nóra fönséges erényeinek...?

Garán vállat vont. Vaál folytatta:

- Ármányos asszony ez a Nóra; legalább is jól meg tudja őrizni a dekorumot. Egyébiránt szüksége is van erre, mert higgye el: a társaság nem igen simult ám össze ezzel a volt nevelő-nővel. A Hugó tekintélye kivivta ugyan számára, a mi első férjének csak félig-meddig sikerült: elfogadják és eljönnek a szalonjába; de egy lábra kapott pletyka elégséges lenne arra, hogy vége szakadjon a szép asszony debut-jének a mi körünkben, a hol bizony-bizony csak erre várnak.

Elhallgattak. Zsablyay gróf jött velük szemközt a hadnagygyal.

A házi ur fölcslalta vendégeit a dohányzóterembe. Odaszólt Kluknóynak:

- Te csak menj a hölgyek közé, főleg pedig a fiatal lányok társaságába, a kiknél el nem tévesztheted a hatást az egyenruháddal.

Kluknóy szót fogadott; és mig amazok a parkon át a fölső bejáratnál mentek be, a tiszt kettőnkint ugrálta föl a fokokat az erkélyre vezető lépcsőn.

- Nos, „Hová merült el szép szemed világa”, kedves, ábrándos lelkű művészem? - évelődött Arnótival, a kit az erkély korlátjára támaszkodva talált; a mely poset maga is követve, kihívóan vigyorgott a festő szeme közé és folytatta:

- Hallod-e barátom, mi ugyan kelletlen pillanatban érkeztünk ide ma délután...

- Mennyiben?

- Jaj, te néhai ártatlanságnak visszajáró lelke! nem vetted észre, hogy egy idilli jelenetet zavartunk meg, mikor beléptünk a szalonba?

A hadnagy körülölelte a levegőt és czuppantott a szájával.

- Nem láttad? nem hallottad?

Arnóti nem felelt. Ez azonban nem akadályozta a hadnagyot abban, hogy tovább léhaskodjék és ugyancsak sikamlós megjegyzéseket tegyen Hugó bácsi kolosszális szerencséjére, a kinek ilyen irigylésreméltó jogai vannak.

Hány fiatal ember elvállalná ennek a vén embernek az éveit, ha ezzel együtt járnának ez óriási előnyök; ugy-e bár?

- Nagyon szerény igényekkel birna az, a ki beérné ennyivel.

- Hm, olyan nagyon szerény...

- Más szóval: gyáva; mert csak gyáva ember szerethet, a nélkül, hogy viszonzóznák a szerelmét.

- Hajhaj? milyen drákói szigor! Hátha veled is megesnék ez a malheur? hátha te is itt vesztetted a szived nyugalmát ennél a szép asszonynál: gyávának nevezned ezért magadat?

- Minden bizonynyal, ha én is viszonzás nélkül szeretném.

A hadnagy kaczagott.

- Merész föltétel!

Kluknóy bement a szalonba, Arnóti is fölemelkedett a korlátról, hogy kövesse. Alig tett pár lépést, midőn az erkélyt diszitó pálmáknak dusan összeboruló lombjai között Zsablyay grófnét pillantotta meg.

Arnóti önkénytelenül megállapodott. Látható nagy zavarban volt. A grófné ajkán különös mosoly rángott. Néhány lépéssel a művészhez közeledett.

Átható tekintettel vetette rá szemeit és félhangon mondta:

- Ön nagyon követelő...

Aztán, mintha a legközömbösebb társalgás folynék közöttük, derülten öltötte kezét a művész karjába és belépett vele a terembe. Ott benn élénken szólalt meg:

- Itt van Arnóti ur, ő mint művész legilletékesebb az élőképek rendezésében.

- Csakugyan! ez az ön feladata lesz, Arnóti ur; - közeledett feléje a báróné.

- De méltóságos asszonyom...

- Igaz! ön még nem is tudja, hogy miről van itt szó. Az egyik egyletünknel némi tőkegyarapításra volna szükségünk. Ugy terveztük, ha hamarosan össze tudnánk hozni valamelyes jótékonycélú előadást, ezzel gyors és biztos eredményre számíthatnánk. Elvállalja a képek kiválasztását és a rendezést, ugy-e? Mindnyájan résztveszünk, a kik csak itt vagyunk, önt sem véve ki.

A művész kénytelenkedve hajtotta meg magát és kissé zavartan felelgetett a báróné szavaira.

Nóra, mihelyt beértek a szalonba, elvegyült a vendégek között és többé egy szóval, egy tekintettel se kereste föl Arnótit.

XV.

Másnap egy meglehetősen nyugtalanul töltött éj után Arnóti korán reggel kiment a budai hegyek közé. Tökéletesen szükségtelen vázlatokat csinált, egészen délig.

Ebéd után megrendelte az öreg dajkának, hogy vigye el sétálni a kicsikét, a mely intézkedésről aztán Annának, mai levelére válaszolva, be is számolt. Megírta neki, hogy a remek időjárásra való tekintettel Bélácskát naponta kiküldi a városligetbe az öreg Zsófi asszonynyal. Itt minden a legjobb rendben van; csak egy a baj, a mi lényeges baj, hogy ő nincs itthon. Ezt azonban ne mondja meg Magda mamának; de ha teheti: jöjjön haza, mert már nagyon nehezen nélkülözi a két Béla.

Maga vitte le a levelet a közeli levélgyűjtőszekrénybe, aztán ismét hazament. Semmiképpen se akarta megszállni a szükséges ihlet. Letett a szándékról, hogy dolgozzék. A chaise-longuera heveredett s a hirlapját futotta végig.

A személyi hírek között azt olvasta, hogy Zsablyay Hugó gróf főrendiházi tag az esti vonattal szintén elment Bécsbe a delegációval.

Kétségkívül a neje is vele utazott.

Mintha megkönnyebbült volna.

Mára tüzte ki a grófné, hogy ismét eljön. A mai ülés hát elmarad.

Határozottan örvendett ennek.

Szinte megnyugodva folytatta az olvasást, körülbelől fél óráig. Háromnegyed négykor kopogás hallszott a műterem ajtaján.

Kissé fölemelte a fejét.

Hisz ma senkit se vár... ki jöhet...?

Némi türelmetlenséggel hangoztatta a „tessék”-et.

Zsablyay grófné lépett be.

Arnóti zavartan ugrott föl. Egy-két összefüggéstelen szót tördelt. Mentegétozött, hogy ma nem is remélte a szerencsét.

- A férjem elutazott. Csak utolsó perczen határoztam el magamat, hogy eljőjjenek.

A tegnap délutáni kellemetlen incidens következtében a tête-à-tête ma sokkal nyomasztóbb volt a művészre, mint ezideig bármikor.

Leküzdhetlen zavarral szedte elő kellékeit. Munkához látott.

Körülbelül tiz perczig egy hanggal se szakították meg a csöndet.

A grófné szinte mozdulatlanul ült helyén. Ő szólalt meg:

- Ön tegnap valósággal eltűnt a társaságból...?

Arnóti nem volt rá elkészülve, hogy ez a kellemetlen véletlen szóba jöhet közöttük. A meglepetés első zavarában ösztönszerű őszinteséggel felelt:

- Azt képzeltem, grófné: ez volt a leghelyesebb, a mit tehettem.

Nóra ajkai körül hideg guny rángott végig.

- A leghelyesebb?... Az ember sohase illetékes a saját tetteinek elbírálásában. Mi elkövetjük és a következmények bizonyítják be, ha vajjon helyesen cselekedtünk-e vagy sem.

Arnóti nem felelt. Szemei a vászonra tapadtak s egy ideig nem vetett rá ügyet, hogy a grófné már régebben fixírozta azt a bizonyos Antonius tanulmányfejet.

Nóra átható tekintettel tapadt a képre; majd egy-egy loppal vetett pillantással Arnóti arcát látszott fürkészni: mintha az összekötő kapcsot keresné a mű alkotójának lelkülete és alkotása között.

Arnóti végre észrevette a vizsgálódást.

- Méltóságod csak nem békül ki az én hőssömmel? - kérdezte kényszerű mosolylyal a művész.

- Oh, most nem bírálhatok. Egészen más kérdés vetődött föl bennem, a mint elnézem ezt a szigorú ethikai érzésben fölfogott Marcus Antonius.

- Miféle kérdés?

- Pardon; ön nem tud dolgozni, mert rosszul tartom a fejemet. Jól van így?

- Jól, grófné.

Most már ismét a rendes cynikus mosoly jelent meg ajakán.

- Min nevet, grófné?

- Ön azt a „Jól, grófné”-t éppen olyan energikusan ejtette ki, mint tegnap azt a néhány szót, a melynek a véletlen tett fültanujává, ott az erkélyen: „Csak gyáva szerethet a nélkül, hogy viszonzónak szerelmét”... Milyen önérzetesen mondta ön ezt, Arnóti.

A festő merev, hosszú tekintettel nézett a beszélőre; úgy, a hogyan még sohase merészkedett.

A napnak rézsutosan függő, vékony szálai ott gyűltek össze a dus hajfonaton s olyanná tették azt a szép fejet, mintha folyékony arany borítaná, a mely lágyan, ragyogón, szemetkápráztatón folyta körül azt a szabályos homlokot. Egy-egy hosszabb homlokfürtöcske egész a vékony ivü szemöldökökig csuszott. Mint valami fantasztikus alakzatu aranyékszer, olybá tünt föl minden egyes csomócska, a mely megvillog, megcsillog az idegesen rezgő napfényben.

A grófné, mikor elhallgatott, mozdulatlanul ült a helyén. A hosszú, selymes pillák meg se rebbentek. Nyugodtan, nyugalombontón merengett egy ponton az a lélekbeható szürke szempár. A szobrász vésője alól kikerült remekmű, melyben minden plasztikai tökély egyesül. Csupán keblének egyenletes hullámozása árulja el benne az életet.

A művészre vetette szemeit.

- Talán már készen vagyunk mára? kérdezte nyugodt hangon.

Arnóti összerezte. Valamit dadogott. Nem érthette.

- Ugy, kérem, folytassa.

A festő gépileg tette le a mellette levő asztalkára a palettát.

- Ah, hát már...?

A művész úgy nézett rá, mintha valami kisértetet látna, a melynek látásától azonban nem bír szabadulni.

Jóformán akaratlanul ejtette ki a szót:

- Grófné! nem tartja kegyetlennek a játékot, a melyet velem folytat, már nagy idő óta?...

Erre a kérdésre Eleonóra szemei szinte lángba borultak. Daczos elkapotottsággal emelte föl a fejét. A hangja metsző, sértő volt.

- Ha kegyetlennek tartja, csak magát vádolja miatta; mert ön valóban hazardul játszik...

Arnóti tág szemekkel bámult.

A grófné fölemelkedett. Az impozáns alak egész fönségében, szépségének teljes varázsában állt a művész előtt.

- Nos, hát játszszunk nyílt kártyákkal. Ön szeret engem, Arnóti; szeret az első pillanat óta, hogy meglátott. A nő ügyesebb színlelő, mert jobban el bírja palástolni érzelmeit önök előtt, vagy tán önök rosszabb megfigyelők, mint mi... Nem tudom. De az bizonyos, hogy a mi szemünk az első tekintetre észreveszi azt, a mit önök csak nagysokára vallanak be. Szeretett az első találkozás óta és minden újabb összeövetelünknel azzal a szilárd eltökéléssel vált el tőlem, hogy soha többé nem fog látni; sőt odáig ment, hogy azt mondta magában: „Nem akarom látni, mert gyűlölöm.” De e mellett kereste az alkalmat, hogy közelemben lehessen.

Arnóti keze görcsösen szorult ököre; mintha önmagával szállna birokra; mintha a saját érzelmeivel akarna tusára kelni! fizikai erővel, a belső, erősebb erő ellen. Azt érezte, hogy testének legkisebb ize is remeg és a szétpattanásig feszül minden idege. Az akaraterő harca volt az érzéki szenvedély pusztító hatalmával.

Halkan, alig hallhatóan mondta:

- Ha tudta ezt, miért nem üzött el köréből? miért adott alkalmat arra, hogy eszeveszett föllángolásom tápot nyerjen?... Tán hiúsága kívánta így? tán azt akarta, arra akart kényszeríteni, hogy bevalljam azt: milyen hitvány, milyen gyáva ember vagyok, a ki szeretem önt a nélkül, hogy vizsontszerelmét csak remélhetném is?!

A grófné rászögezte szemeit, a melyekkel át meg át égette. A hangja lágy volt, olvadékony, de emellett fájdalmas és szemrehányó. Mintha valódi egyénisége most csattanna ki: szenvedélytől fojtott hangon susogta:

- És az én részemről minden csak hideg számításból történhetik?... Annyira hihetetlennek látszik ön előtt az, hogy nekem is van szívem? Hogy én is vágyom a szeretetre...? Lehetetlen ezt elhinnie rólam; mondja?...

Arnóti emésztő forróságot érzett egész testében, a mint mind közelebb lépett hozzá az az asszony. Nóra ráfüggesztette tekintetét. Feleletre várt. Egészen a művész mellé állt, olyan közel, hogy az érezte hajának illatát, testének melegségét; érezte azt a forró lehetetet, a mely arczába csapott...

Aztán nem érzett semmit.

Kábultan, megittasodva dadogta:

- Nóra!...

Az asszony keblét mély sóhajtás emelte meg; majd izgatottan, bódítón pihegett. A tekintete érzékrészegítőn merült el a rajta tapadt szemekben; az ajkain kéjes mosoly futott át. Egy perczre lehunyta a szemeit és szenvedélytől fulladozó hangon tördelte:

- Nem vagy hitvány, nem vagy gyáva ember, a ki viszonzás nélkül szeret...

Sötétség borította el a férfi szemeit. Nem látott semmit. A testét égető láz fölcsapott a fejébe. Őrjültté tette a pillanat deliriuma.

Megszűnt a lelkével gondolkozni.

.....

Már öt óra felé járt, mikor a dajka hazahozta a kis Bélát. A gyermek félig nyitva találván a műterem ajtaját, nesztelenül besuhant. A kis apa felé tipegett, a ki az ablaknál állt s téveteget tekintettel követte a fogatot, a mely most gördült tova a villa előtt.

Zsablyay grófné mélyen behuzódott az ülésen. A fogat üvegablakán keresztül csak alakjának körvonalait láthatta.

- Kis apa! kis apa!

A gyerek belekapaszkodott a mozdulatlanul álló férfi kabátjába. Fölnyujtogatta az ajkát, hogy megcsókolja édes apját. Rendesen így szokott tenni.

A hangra megfordult a művész. Merőn nézett a kis jószágra. Aztán egy kézmozdulattal elhárította magától, a nélkül, hogy megérintette volna azt a tiszta gyermekajkát...

Postafordultával levél érkezett Annától. Csak néhány sort tartalmazott:

„Édes Bélám!

Nekem éppoly nehezemre esett tőled távol lennem, mint neked. Erről kölcsönösen meg vagyunk győződve.

Mama, hála égnek! egészen jól érzi már magát. Az étvágya, az álma és a jókedve egyaránt visszajött.

Oh, kedvesem, de jó is az Isten, hogy nem zavarta meg az én teljes boldogságomat! Holnap estére megérkezem. Papa és mama sok mindent izennek neked. Majd elmondom - a többivel együtt; mert hisz nekem is annyi mondanivalóm van.

Tíz napig nem láttál...? Én sem tégedet, - csak gondolatban. Így folyton.

Köszönöm, hogy olyan gondos mama voltál, te kedves, jó papa.

Az ő két Béláját szintén nehezen nélkülözi s bizony alig várja, hogy viszontlássá: szerető mamája az egyiknek és -

Annád”

Ezt az egyszerű, csaknem naiv hangon irt levelet úgy tartotta kezében Arnóti Béla s tekintete oly bizonytalanul révedezett a sorokon, mintha hierogliphák lennének, vagy legalább is olyan nyelven volna írva, a melyet ő nem ért.

Egész napot az utcán kóborolva töltötte. A köruton Gáthy báróval találkozott.

Pár banális kérdés és felelet után azzal fordult a művész Gáthyhoz, hogy Ezüstváry Ernesztin kisasszony képe már régen készen van.

- Azt hiszem: a tiszteletdíjjal már rendbe jöttünk...? - vetette ellen a báró.

- Oh, tökéletesen. Csak arra nézve szeretnék utasítást kapni: hová szállíttassam a képet, mert a kisasszony már régebben nincs a fővárosban...

- Tudom: művészi tournéra ment: Czibakháza, Gyertyámos, Bicske, Szilas-Balhas és más hasonló városokba; nevetett a báró.

- Így hát méltóztassék rendelkezni a képpel.

- Már mint én!?... Mosolyogva simogatta ritkulásnak rohant feje bubját. - Őszintén szólva, én már nem elegendem az ő privát dolgaiba. Tudja, ez a néemberke egy kissé tulkövetelő. Édes Istenem! az ember elbohóskodik bizonyos határon belül, de azért a feleség feleség marad. Azonban egy egyszerű, tárgyilagos tanácsot adhatok: küldje el Garán tábornoknak azt a képet. A viszonyok jelen állása szerint ott szívesen látott butordarab lesz.

XVI.

A milyen édes, mosolygó arczzal érkezett meg Anna pár órával ezelőtt, éppoly bánatosan, hallgatagon ült a hálósobában, a gyermekágy mellett.

Majd minden két-három perczben aggódva emelkedett föl a helyéből. Az ágy fölé hajolt. Megtapintotta a kicsikének forró homlokát. Aztán gyöngéd kérdéseket intézett hozzá, a melyekre azonban nem kapott más választ, mint egy-egy panaszos nyögést.

A kis Béla már a bérkocsiban, a mely a pályaháztól hozta őket haza, bágyadtan ült a mama ölében, a kinek érkezten pedig egész délután ujjongott. Hiába adta oda a mama a sok jó süteményt, a melyet nagymama küldött neki: Bélácska kelletlenül morzsolta el az ujjacskájai között, a nélkül, hogy csak meg is izlelte volna.

Mire aztán haza értek, a gyermek az ágyba kívánczozott.

Az imént volt itt az orvos, a kiért maga az apa ment.

Némileg megnyugtatta őket. Megterhelte valamivel a gyomrát a kicsike, ettől ered a láz.

Persze, az a jóhiszemű parasztszony azt képzelte, hogy semmivel se bizonyítja be jobban iránta való szeretetét, mintha jól tartja azzal a finom almás pitével, melyet ő a tekintetes asszony hazaérkezésének örömeire készített a vacsorához. Ebből azon melegében juttatott a csibikének. Mert hát ugy szereti azt a gyereket!

Ezt a cselekedetét nem vallotta ugyan be Zsófi asszony; de meg föl se érné észszel, hogy az ilyesmi ártalmára lehet; sőt hajlandóbb ugy vélekedni, hogy ha még egy pár pitét megeszik a kis lélek, hát nyomban jobban érezi magát tőle.

Ha a kis fiunak esetleg baja volt, a művésznak rendszerint a műterem melletti benyilóban készítettek ágyat. A gondos feleség nem engedte, hogy férjét, a kinek a tulfeszített munkálkodásra való tekintettel föltétlen nyugalomra van szüksége, a gyermek nyöszörgése zavarja.

- Feküdj le, édes Bélám; elég lesz, ha én maradok kis betegünk mellett.

Arnóti határozottan tiltakozott ez ellen.

- Eredj, édes. Ne aggódj semmit. Eddig is jó volt hozzánk az Isten, eztán se hagy el.

Arnóti izgatottan forgolódott fekhelyén, de pihenésről szó sem lehetett. Ezerféle gondolat bolygatta. Még lehunyni se tudta a szemét. Sok minden vonult végig az emlékezetében és pedig olyan élénken, hogy jóformán testi szemeivel vélte látni az agyában kergetődő, gyors egymásutánban váltakozó képeket. Olyan csönd volt körülte, a melyben szinte hallható szavakkal beszél a gondolat.

Idegesen huzta végig kezét a homlokán. Elüzi azt a sok összevisszaságot.

Egészen tárgyilagos kedélyhangulatra akarta magát kényszeríteni. Fölvetette a holnap teendőket: délelőtt az államtitkár jön hozzá, aztán az újabb képéhez fölfogadott modell.

Typikus alak: egy vén favágó, a kit pár nap előtt talált, az utcán bolyongtában. Milyen nehéz volt egyezséget kötnie ezzel a félbarommal!...

Majd a ballerina képe fölött tünődött. Hová tegye ezt a képet, a mig tulajdonosa előbukkan valahonnan?...

Gáthy bárónak ma délután tett megjegyzése ötlött eszébe:

„Az ember elbohóskodik bizonyos határon belől, de azért a feleség, az mindig feleség marad...”

Egy valódi léha ember morálja.

- Megcsalja; meglopja a bizalmát, és... „...elbohóskodik, de azért a feleség...”

És az anya!?!... Az a tiszteletreméltó, az a szent teremtés...

Az az ártatlan, tiszta lény, a ki szüzi remegéssel és mégis föltétlen bizalommal engedi át magát annak, a kit szeret; és ugyanilyen vakhittel, szinte édes, biztató mosolylyal megy neki amaz élet-halál-küzdelemnek, ő érte, hogy újabb, nagyobb, hogy örök zálogát adja szerelmének...

Az anyaság dicsfénnyel köríti a nőt. Egy törhetlen varázserő, a mely...

A bárónénak nincs gyermeke. Annak a könnyelmű élvhajásznak mégis van ennyi mentsége...

*

A kis Béla baja amolyan gyermekbetegség volt, a mely egyszerre keletkezik, de éppoly hamarosan el is mulik. Reggelre már nyoma sem volt a láznak.

- Az apró pácziens már abszolválva van! - mondta nevetve a fiatal tanár. Hanem önnek, nagyságos asszonyom, - fordult Annához - önnek egy kis marsrutát szabunk. Olyan rossz színben van. Nézze csak, művész barátom, a feleségét; hát mi a baja...

Anna tényleg szokatlanul halvány volt. Béla eddig észre se vette azokat a kék gyűrűket, a melyek a szeme körül támadtak és hogy az a telt, gömbölyded arc egészen ovállá fogyott.

- Az istenért! csak nem vagy beteg?

A fiatal asszonyka megnyugtatólag mosolygott. Azt mondta, hogy éppen semmi baja sincs.

- Kétségkívül ez a tiz napi betegápolás; - jegyezte meg Arnóti és elmondta az orvosnak, hogy az anyósa beteg volt; hogy Anna közel egy hétig virrasztott az anyja mellett.

A fiatal tanár öreg tudományának érzetében bólogatott a fejével; Arnótiné pedig tagadólag rázta a fejét.

- Na, nem szabad tréfálni. Egy kis idegbántalom, de idejekorán elejét kell vennünk, mert baj jöhet belőle.

Mikor a festő kikísérte, egész komolyan gyóntatóra fogta a kiváló higienikust, hogy tán veszélyesnek tartja Anna baját?

- Ej no, semmi lényegesebb, semmi aggodalomkeltő jelenség. Hiszen láthatja, hogy egy betünyi rendelvényt se irtam. Éppen semmi más utasításom nincs, mint vagy két hétig tartó, tökéletes nyugalom, nyugalom.

Ekkor aztán az történt, hogy a kis koboldot is ki kellett vinni a mama szobájából, az öreg dadához. Anna ugyan hallani se akart efelől; de az orvos határozott engedelmességet követelt, különben semmiért sem állhat jól.

Arnóti ott maradt a müterem melletti szobácskában.

Korán kel és ezzel zavarná a gyöngélkedő asszonykát.

Egy-két napi pihenés már közelebb vitte az eredményhez. Mikor Ada meglátogatta, szinte elragadtatással kiáltott föl:

- Hisz te pompás színben vagy és a férjed arról panaszkodik, hogy rosszul érzed magadat.

- Tán nagyon is rózsaszín üvegen nézesz te most, édes?

A leányka előbb mintlétéről tudakozódott, aztán azt kérdezte:

- Megkaptad a leveletem?

- Meg; de nem értettem tisztán. Azt írod, hogy nagy dolog fog történni.

- Nagyon nagy. Apa megérkezik a jövő héten. Érted?

Anna olyan arcot csinált, a mi azt mutatta, hogy nem érti.

- Tudod, arra a levélre, a melyet itt nálad írtam, apa olyan feleletet adott, de olyat, a melyet az én apámon kívül senki se tudna írni. Annácska, apához fogható jó ember csak egy van a világon! Röviden, azt írta:

„Betellik Olga nénéd, régi vágya: márcziusban nálatok leszek...”

- Ah!...

Ada kifogyhatatlanul csevegett. Nyitva volt a szivecskéje, mint a boldog, elégedett embereknek.

Ezalatt a művésznél megjelent Zsablyay grófné a férjével. Már három nap óta nem látta Arnóti a grófnét és ma sem remélte a látogatást.

Zsablyay, a míg a festő dolgozott, rendes szokásaként s az ő előkelő modorában egy s más általános érdekű dologról beszélt. Mikor az ülésnek vége lett, a grófné, a ki hallgatag volt, mint mindig, e kérdéssel bucsuzott a művésztől:

- Lesz egy kis szabad ideje ma délután, Arnóti ur?

- Parancsol valamit, grófné? - kérdezte a fiatal ember, a ki egész idő alatt alig bírta izgatottságát rejtteni.

- Olga már kiválasztott pár alkalmas képet a kérdéses előadásra. Tegnap áthozta hozzám. Ha ideje engedi, ön is megtekinthetné: vajjon megnyerik-e tetszését...?

- Leszek olyan bátor, méltóságos asszonyom.

Zsablyay szívélyesen szorított kezét a művészszel. Nóra még egyszer visszaszólt az ajtóból:

- A viszontlátásra, ma délután; a mennyire teheti, korán jöjjön.

Elhagyták a műtermet.

Arnóti sokáig állt az ablaknál. Kitekintett, minden határozott cél nélkül. Körülbelől úgy révedeztek a szemei, mint mikor az ember ott belől, azzal a belső látással akar széttekinteni, a lelkében. De vagy a látása homályosul el, vagy ott benn van olyan összevisszaság, hogy semmit se lehet belőle megkülönböztetni.

XVII.

Arnóti eleget tett a grófné óhajának, jóformán lehetetlen időben jelent meg nála.

Zsablyay grófné éppoly hideg előkelőséggel fogadta a festőt, mint más alkalommal; a mi lehető legnagyobb zavarba ejtette a fiatal embert. Az a kimért kéznyújtás; az a közömbösen kiejtett pár szó...

Arnóti maga se tudott volna számot adni róla: mit gondolt, mit érzett e különös viselkedés behatása alatt.

Egy pillanatra az a kérdés vetődött föl elméjében: nem álmódott e ő bizonyos képtelen történetet?

- Mari, hozza át kérem a szomszédaszobából azokat a képeket, a melyek az asztalon vannak. - Több mythologiai csoportozat is van közöttük - fordult a festő felé - ezenkívül néhány rococo groupe is a XVIII-ik századból.

A komorna letette a szalonzasztalra a bőrmappát, a melyben több kisebb-nagyobb méretű rézmetszet volt.

- Jöjjön közelebb, Arnóti ur. Ha vendégek érkeznek, csak jelentsék bátran. Ma jóformán mind olyanokat várok, a kik szintugy érdekelve vannak az ügyben, mint mi.

- Parancsol még valamit, méltóságos asszonyom?

- Nem, édes Mari, köszönöm.

A komorna kiment a szobából.

A mint a leány betette maga után az ajtót, a helyzet mintegy varázsütésre megváltozott. Eltűnt az a feszes, idegenkedő magatartás, Nóra egész szenvedélylyel vetette magát az előtte álló férfi karjaiba. Arcza kigyulladt. Égő tekintettel nézett Arnóti szemébe.

Remegő szenvedélytől fojtott hangon kérdezte:

- Gondoltál-e reám? Miért nem jöttél? Már három nap óta vártalak.

A fiatal, rajongásra hajló kedélyt megbódította ez a váratlan fordulat. Az az égető szempár, az az szenvedély, a melyet annak az észrablón szép asszonynak egész lényé kisugárzott, megkábította.

Nóra odavonta magához a kis pamlagra. Két karját a vállára tette, annak a gyöngé erősnek. Bódító mosolylyal nézett a szemébe.

Milyen volt az a mosoly, milyen volt az a tekintet, a mit ez a kételkedő asszony tudott rája vetni! ez a jég és tűz, ez a fagyasztó hidegség és égető forróság!

Egészen melléje csuszott. Bübájos fejét odahajtotta arra az erősen ziháló mellre s úgy tekintett rá föl, úgy suttozta:

- Hát szeretsz még?

És a férfinak bomlottan, eszeveszetten forrongó vére azt felelte rá, reszkető hangon, hogy: „Igen!”

Nem várt más választ és mégis az asszonyi hiuság égő pirosságot csapott az arczába, lángot gyújtott a szemében. Féktelen szenvedély rezgett a hangjában.

- Szeretsz!?!... Tudom, tudtam. De hát újra, meg újra akarom hallani...

Szenvedélyesen fonta karjait a művész nyaka köré. Szinte gyermekesen kérő hangon sugta a fülébe:

- Mondd; mondd hát még egyszer; mondd többször... mondd százszor... mondd ezerszer...

- Szeretlek, szeretlek!...

Erre a feleletre csak egy büvös mosoly vonaglott Nóra ajkain. Szinte elfulladt hangon tördelte:

- Örökre és egészen a tied vagyok; a tied, a ki anyyira fölül állsz minden más, mindamaz üreslelkű bábok fölött.

A másik nem birt felelni. Valami olyat suttogott, hogy azt hiszi: mindez csak álom.

- Hát mi van ebben anyyira lehetetlen? - kérdezte, jóformán gyermekes naivitással az az asszony, a ki aztán tovább beszélt, ő helyette.

Egészen vadul vágta oda:

- Mindig szerettelek és gyötörtelek. Jól esett, mert láttam, hogy nem veszed közönbösen; mert ebből ismertem meg szerelmed nagyságát. Óh, milyen kimondhatlanul édes volt nekem kinjaidat látnom...

Aztán ismét átölelte, fejét a férfi keblére hajtotta. Félhangon ejtette ki a szokat:

- És, mondd: sohasem fogsz megvetni, mert gyöngének láttál?

- Nórám!?

- És mindig, és örökké fogsz szeretni? így?... jobban?...

- Jobban, - az örülésig! - rebegette az asszony szépségétől ittas, a szenvedélyétől bolond férfi.

Ezen a délutánon egyetlen vendéget sem jelentett be a komorna.

Másnap megint Arnóti volt az első Zsablyay grófné szalonjában; de alig pár másodperc múlva Gáthy báróné is megérkezett.

A kedvesség, a jótékonyság mintaképe, a kit így jellemezett egy ismerőse:

- Olyan ez a kis báróné, mint valami tetszetős joujou.

De valósággal joujouja is a szalonoknak. Disziti, ékesíti, a nélkül, hogy nélkülözhetlen lenne, ha nem volna és fölöslegesnek találnák, ha ott van.

A báróné mindig kész anyaggal lép a társaságba; mintha a társalgás, a mely az ő ajkáról folyik, soha se vette volna kezdetet, de mindig folytatás lenne.

- Nos, jók lesznek a képek? - kérdezte, a mint belépett a szalonba és sebtében üdvözölte Nórát és a művészt; úgy, mint mikor az utcán futtában köszöntünk valakit.

Kérdésére nem várt feleletet. Éppen egy választmányi ülésről jött, a melyen ő elnökölt.

A báróné hát folytatta a prezidálást, a mi elvitázhatatlanul bájossá tette őt.

Jóformán közvetlenül Gáthyné nyomában érkeztek meg a többiek, a kiknek már javarésztét fölshólitotta a közreműködésre a báróné, a férfiaknak pedig itt adta ki a formaszereű rendeletet: hogy ők is résztvesznek az előadásban.

Aztán hozzáfogtak a képletek kiválasztásához.

Első sorban két XVIII-dik századból vett csoportozatot osztottak ki; aztán a hagyományos bibliai jelenetet: a kis Mózeszt feltaláló Faraó leánya. A görög mithosból két érdekes képet

jelölt ki Nóra: az első: Kreon király leánya, a mint a lant pöngetésére tanítja a barbar jövevényt: a cholchisi Medeát. A második kép: a hitvesét váró Penelope az előtérben himezi a tradicionális nászköntöst, míg a háttérben Kalipszó barlangja tűnik föl, a gyöngye Ulysszessel a nimfa lábainál.

Valamennyien érdeklődéssel kísérték az élőképek kiosztását. Néha egy-egy tiltakozó hang merült ugyan föl, egyik-másik alak személyesítése ellen, de a báróné ügyesen kiharcolta mindannyiát.

- Az ön neje is részt vesz az előadásban, Arnóti ur.

A művész semmi észrevételt se tett a báróné szavaira.

Penelope kiosztására került a sor. Kalipszót egyhangulag Zsablyay grófnénak szánták.

- Micsoda, - vetette ellen a férje - Nórának azt a...

- A szépsége csakis őt kvalifikálja erre; - szólt hamiskás hunyorgással az öreg gróf mellett álló Gáthy báró.

Ebben megnyugodott Zsablyay, mert azt találta, hogy a bárónak tökéletes igaza van.

- Odisszeust maga fogja személyesíteni, Alex; - fordult a báróné férjéhez.

- Az istenért! én mint Ulysszes!?!... Nagyon rosszul főstenék én abban a hellen jelmezben. Adjanak nekem valamiféle hajporos fejű gavallért.

- Hát akkor ki?...

- Nos, itt van Arnóti. Az ő alakja sokkal inkább megfelel a görög hős eszméjének.

- És Penelopet?

Nóra, a ki az előbbi kiosztásoknál is élénk részt vett, közömbös hangon vetette oda, hogy erre tán legmegfelelőbb volna a művész neje az ő szende egyéniségével.

Arnótinak arcába szökött a vér. Bántó célzást látott ebben s azt a félelmesen gonosz cynismust, a mely a régi Nórát juttatta eszébe.

Azt az ellenvetést tette, hogy a neje gyöngélkedik, hát aligha vehetne részt.

- De ha mondom, hogy birom az ígéretét; - türelmetlenkedett a báróné.

XVIII.

Anna első esetben határozott valami fölött a nélkül, hogy előre megkérdezte volna a férjét. Megigérte a bárónénak, hogy közre fog működni. Bizonyosra vette férje beleegyezését, hisz nem egyszer hangoztatta előtte Béla azt az óhajtását, hogy szerepeljen egy kissé a világban, ezt megkívánja az ő tekintélye is.

Ez alkalommal nem a művész volt az, a ki a neje öltözékéről gondoskodott, mint az elmúlt télen, de a fiatal író kérte föl Anna, hogy szerezzen neki megfelelő képet, a mely után elkészíttethesse a Kreusa jelmezt. Nem akarta a férjét terhelni ezzel, a ki ugy el látszott foglalva lenni, hogy mentől kevesebb figyelmet vetett a neje előkészületeire.

Ada segédkezett barátnőjének a bevásárlásnál és egész délutánokat ott ült nála, míg a művész neje egy ügyes varrónő segítségével összeállította öltözékét.

Hogy ilyenkor véletlenül a fiatal író is bevetődött a nők szobájába, ez nem volt éppen föltűnő.

A társaságban serényen folytak az élőképekre való előkészületek.

A humanizmusáról elismert Zsablyay gróf a legnagyobb készséggel engedte át a palota földszintes óriás termeit a szinpad és nézőtér fölállítására.

A mellékhelyiségekben már két órával az előadás kezdete előtt megvolt az a fejvesztett összevisszaság, a mely a dilettánst jellemzi. A férfiak maszkirozását Arnóti vállalta el. Sok baja volt velük.

Hét óra után tiz percczel szorongásig tele volt a nézőtér azzal a hálás közönséggel, mely zugó tapsal fogadott minden képletet, és többször egymás után látni kívánt egy-egy mutatványt.

Valamennyien fényesen oldották meg föladatukat.

Zsablyay grófné ugyancsak megokolt mentség volt a hütlenkedő Ulysszesre nézve. De Arnóti kissé komoly arcczal feküdt a szépséges szép nimfa lábai előtt és mig fejét Kalipszó ölébe hajtá, szeme egy perczre a szomszédos kis teremnek ajtójára tévedt, a hol a következő képre fölállítandó szereplők sorakoztak. Ott állt a vad Medea s mellette Anna, mint Kreusa.

Arnóti nem látta a feleségét kosztümben, mert ő előbb eljött hazulról és Anna az imént érkezett Gáthyék fogatán, Adával.

Valami szebbet, bájosabbat, mint a milyen Arnótiné volt, képzelni sem lehet.

Ezt a képet ötször is kívánták látni.

Már az utolsó képletet tapsolta a közönség, mire Arnóti átöltözött és visszaindult a terembe nejeért, hogy együtt menjenek haza.

Előbb azonban bement a folyosóról nyiló kis terembe, a hol a cukrászda volt.

Egy s más édességet vásárolt itt a kis fia számára, a mit felső kabátjának mellső zsebébe rejtve kiment.

A folyosó félhomályában észre sem vette a szemközt közeledő alakot, a kit csak akkor ismert föl, mikor már közvetlen közelébe ért.

- Már kétszer kerestem a kis teremben. Itt marad a bálra?

- Nem.

Valaki elment mellettük a folyosón.

Nóra sebtében kezét nyújtott, de Arnóti érezte, hogy ezalatt egy összehajtott papírt hagyott a kezében.

Csak fél figyelemmel olvasta; csupán egy aláhuzott soron akadt meg: „11 órára elvárlak.”

Mintha kellemetlenül érintette volna: a homlokán redők verődtek. Hirtelen a kabátjának belső zsebébe rejtette, mert az utolsó kép is véget ért s a hölgyek beözönlöttek a terembe, elegyesen a már öltözetet cserélt urakkal. Ott benn nagy zaj támadt.

Mindannyija egyszerre zsongott, azt kérdezve: „Haza megy?” „Itt marad a bálra?”

Körülbelül annyi igen hangzott el, mint nem.

- Ah, hát önök is készülnek? - fordult a báróné Arnótihoz, a ki épp ekkor hozta be a ruhatárból Anna belépőjét.

- Még csak pár nap előtt lett jobban a nőm s így ártana neki, ha sokáig fönnvirrasztana.

Gáthyné ajánlotta, hogy haza viszi őket a kocsiján.

A kijáratnál alig menekedhetett a művész neje a bókolók seregétől. A bájos Kreusa egészen megvette a sziveket; t. i. a férfiakét.

- Olyan volt a felesége, mint egy testet öltött eszme; - jegyezte meg a báróné, mikor elhelyezkedtek a kocsiban.

Anna máskor meg se hallotta az efélét. Semmi értéke se volt ennek ő előtte. De ma, maga se tudta, miért, jól esett neki az a valódi tömjénezés.

Csillogó szemekkel, lángba borult arczczal ült a báróné mellett, míg gondolatai a közel multon kalandoztak.

A kellemes meglepetésnek félreismerhetlen kifejezésére gondolt, a melyet a férje arczáról olvasott le, midőn ez őt meglátta.

Meg akarta lepni Bélát, hát meg se mutatta odahaza a jelmezét. A meglepetés sikerült.

A képlet egész tartama alatt ott állt a szinfalak mögött a férje, a kinek rája függesztett tekintetéből csodálatos meglepedés sugárzott feléje.

Anna szive hevesen dobogott, a mint erre gondolt.

Hazaérve megköszönte a báróné kegyességét. A művész karját nyujtá nejeének.

Arnóti régi gyöngéd modorában kísérte Annát a szobájába.

A fiatal nő önkénytelenül arra a másik estére gondolt, mikor az első bálból jött haza a férjével; mikor Béla olyan elégedetlen volt és úgy megtámadta a miatt a gyermekség miatt. Lehet, hogy igaza volt.

- Még ilyen bájos sohase voltál, mint ma; - jegyezte meg tartózkodó hangon Béla.

Aztán odalépett a kis ágyhoz, a melyben a gyermek aludt.

- Szigorun rámparancsolt, hogy hozzak neki valamit; - mondta mosolyogva Arnóti. - Hanem ezt csak a reggeli után szabad megennie, ugy-e, kis anyácska?

Kivette a kabátja zsebéből az édességet és Annának adta, a ki ezalatt leült a toilette asztala elé, a tükörhöz.

Tán azt nézte, hogy igazuk volt-e azoknak, a kik annyira magasztalták? vagy tán azt, hogy olyan szép-e, a milyen lenni szeretne, hogy ő neki tessék...?

(No lám! és azt hitte, hogy nem tud kaczerkcodni...?)

Átvette Bélától az édességet, miközben a férje keze érintette az övét.

Megfogta a felesége hideg kezét.

- Nem fázol?

Anna halkán felelte, hogy nem. A művész hosszú tekintettel nézett a feleségére.

- Az államtitkár nem győzte dicsérni a hajad színét. Az asszonyok fogadni akartak, hogy ez a nagy haj nem is lehet a sajátod.

Anna édesen mosolygott. Öntudatlanul kezdte kiszedegetni a hajtüket, melyek dus fonatait tartották.

Pár másodpercz múlva a hullámos szőke haj egész hosszúságában és lágyan folyt alá a szép termeten.

A fiatal asszony szépségét még jobban emelte a halvány pirosság, a mely előmlött az arczán, mikor azt a lenge szövetet kezdte bontogatni, a mely vállától övig ért, mintegy derékul szolgálva a fehér, ezüsttel áttört görög tunikához.

Gáthy báróné komornája, a ki az öltözködésnél segédkezett neki, tömérdek gombostüvel rakta redőkbe a szövetet. Csöndesen szedegette ki, egyiket a másik után; a nélkül, hogy akár a férjére, akár a tükörbe pillantana.

Pedig milyen szép volt, a mint a könnyü, fehér szövet lassankint lejjebb csuszott a gyöngéd karokról, a szép formás vállakról s már-már alig fődte be a mély kivágásu kis alsó derekat, a mely a füző fölött volt.

A szövetnek egyik sarka megakadt. Sehogyan se birt boldogulni.

- Majd segíték, ha nem lennék nagyon ügyetlen.

Béla odalépett. Lehajolt hozzá. Azt mondta: ha nem lesz nagyon ügyetlen. Érezte, hogy az; érezte, hogy még a keze is reszket, a mint kivette az utolsó tüet, a mely a palástot a derékhoz csatolta.

Anna megremegett, mint egyszer... évek előtt...

Alig hallhatóan mondott köszönetet a segítségért.

A falióra tizenegyet ütött.

Arnóti egész testében összerázkódott. Hirtelen a közeli karosszékbe tette le a neje válláról lesegített lepelt. Jóformán fojtott hangon mondta:

- Tizenegy óra. Tán már le is akarsz pihenni...

Fölvette a kalapját. Jóéjt kívánt s az ajtó felé tartott.

És kiment... És Anna egy gyermek ártatlanságával nézett utána.

Maga se tudta, meddig merengett a távozó után; éppugy, a milyen önkénytelen volt az a mozdulat, a melylyel megfordult, a tekintet, a mit a tükörbe vetett.

A gyertya imbolygó fényénél ott látta magát, azzal a leeresztett hajjal, a mezitelen karokkal, fődetlen vállaival.

Mintha nagyon fáznék: gyorsan magára kapta a belépőt, melyet a szobába jövet a mellette levő zsöllyére tett le a férje.

Tényleg nagyon fázott. Szinte fogvaczogva huzódott össze a meleg bélésü köpenyében. Szorosan összevonta a keblén. A nagy, bő ujjak alá elrejtette a karjait.

Hát ő is kaczerkodott...

Már nem látta a tükörből nekipirult orczáit; nem nézte, ha vajjon elég jól elburkolja-e testét a belépő. Szemét elhomályosította a beleszaladt forró csöpp.

Ezalatt a művész a műterembe ért.

Teljesen megfeledkezett arról a levélről, melyet ott a folyosón adott át neki Nóra; de az óra ütése eszébe hozta a kitűzött találkozót.

Pár perczig tévetegen nézett maga elé. Aztán ledobta magáról a felöltőt, idegesen harapdálta az ajkait és végig feküdt a chaise-longue-on.

Halkan mormolta:

- Nem fogok elmenni.

Meg se tudná mondani: mi történt vele; csak azt érezte, hogy van a világon két asszony, a kik közül az egyikre érdemetlenné vált és a másiktól - e pillanatban borzad.

Tágra nyitott szemekkel bámult a semmiségbe. Ki tudja, mit látott ott?

Két közbeeső szoba választotta el tőle. Csak egy kis erély kellett volna, hogy végképpen összetörje azt a gonosz varázst, és mennyi szenvedésnek vágja utját ezzel!?!...

Nem tette.

Anna még sokáig ott ült a széken, mint a kit valami láthatlan erő tart lekötve. Belebámult a gyertyának egyenletesen tánczó vékony lángjába, a nélkül, hogy az intenzív fényességtől csak meg is rebbenne szempillája.

Egy mély sóhaj szakadt föl a melléből.

Fölállt. Feküdni készült. Csöndesen kibontakozódott újra a köpönyegéből, letette a zsöllyére.

Az édességet, melyet a kicsikének hozott az apja, elvitte a szoba tulsó sarkában levő gyermekágyhoz.

Bedugta a vánkoska alá.

Összerendezett minden apróságot, a melyet az imént levetett magáról. A Kreusa palást ott hevert, félig a földön csüngve. Fölvette; ekközben megpillantotta a szőnyegen azt a darabka gyűrött papírt, a mit a rendszerető háziasszony nem hagyhatott ott.

Kétségkívül Béla ejtette ki, a mint a cukrocskákat kivette a zsebéből.

Közönbösen nézte: nem hasznavehető irás-e? Közel vitte a gyertyához, hogy elolvassa:

„Ne gondold, hogy féltékenykedéssel gyötörlek: szerelmedben nem kételkedtem, Bélám!...

Már egy hete, hogy alig válhattunk pár bizalmas szót egymással. Elfoglalt ez a bohókodás, ugy-e bár?...

A férjem utazik a ma esti vonattal...

Jőjj az alsó bejáraton át. A növényházban leszek...

Esti tizenegy órára elvár: *Nórád*”.

Ha kedvesünket hosszú, kinos betegség után szakítja el tőlünk az a mindent elnyelő semmi, hát a veszteség kétségbeejt, a végletekig hajt; de hát előttünk folyt le rettentő munkája annak a kérlelhetetlen valaminek és lassankint hozzászoktatott az irtózatossághoz. De mikor hirtelen, a legkisebb sejtelen nélkül üt rajtunk a csapás; mikor egy pillanat alatt örökre elszakítja

tőlünk azt, a ki még a mult perczen a mienk volt, hát ettől megbódul, megszédül bennünk az öntudat; elalél a sziv, megszünik müködni az a fáradhatatlan valami: az agy.

Anna ott tartotta kezében azt a levelet, a melyben ilyen hangon ír egy nő az ő férjének, szeme rátapadt a sorokra, a melyeket nem látott, nem értett sokáig, nagyon sokáig...

És aztán mégis megértette; megértette, hogy nem egy förtelmes álom; nem a képzelődés rút játéka, de a legvalóbb valóság, hogy az, a ki az ő lelkének élete, életének levegője volt, az ő számára nincs többé.

Elhanyagolta, sértő módon elhanyagolta már régebb idő óta a férje; de az ő tiszta lelke mindig talált erre magához méltó mentséget. Mert mindent elfogadott a fölvetődött föltevésekből: a művészete foglalja el, a társadalmi állása kívánja, az egészsége parancsolja, hogy szórakozzék, hogy egyik estét a másik után házon kívül töltsse; csak egy dolog nem jutott odáig, hogy még a föltevés alakját is magára vegye: a férjének szeretője van s ez szakítja ki a családi fészekből.

Mindent elveszített ebben az élettartamu perczen, hát miért éljen tovább!?!... Véget vet az életének, ez az egyetlen, a mit tehet.

Végképpen elhagyta a testi ereje. Nem bírta föntartani magát. A lelke még tudott magáról: de a teste tehetetlenül rogyott le, oda, a közeli székbe; oda a kis ágy mellé: az alvó, a csöndesen pihegő kicsikének ágyacskája mellé.

Rája esett téveteg tekintete. Látta, a mint a kis paplan nyugodtan emelkedik, esik, egy tiszta, ártatlan angyalkának csöndes lélegzetvétele alatt.

Hát egyszer csak azt érezte, hogy valami vonzza... vonzza magához, ahhoz, a ki az övé, a kié ő, a kinek ő az édes anyja.

Az ajka odatapadt annak az ártatlan kis jószágnak ajakára. És a mit a józan ész, a legkeményebb akaraterő meg nem adhatott e perczen, azt érezte, hogy az a meleg, édes lehelet új életet önt belé. És azt olvasta arról a mozdulatlan angyalarcáról: Hisz nekem is van jussom hozzád és neked nincs jogod magad fölül rendelkezni. Van jussa. Nincs joga. Parancsoljon vele.

*

Arnóti Bélának csak másnap délután jutott eszébe a grófné levele.

Kivette a szekrényből a téli felöltőjét. Kikereste minden zsebét. Végre megtalálta külső zsebben. Pedig meg mert volna rá esküdni, hogy a belsőbe tette... Csalódott.

Még egyszer átolvasta. Ma úgy találta, hogy durván viselte magát egy nővel szemben.

Nem ment el, hogy mentegetődzék. Nem látta Nórát három napig. Negyednapon este a színház foyer-jában találkozott vele.

Három napig beteg volt, azt rebegette, mikor a grófné kérdő tekintetével találkozott. A jótékonycélú előadás után rosszul lett és most is láz gyötri.

Nóra nem kételkedhetett szavaiban, mert a művész keze abban a perczen is égetően forró volt.

XIX.

„Terényi Pál, a fiatal írói generáció egyik legtehetségesebb és legkedveltebb tagja jegyet váltott Várkonyi Ada grófnővel, a jótékonyságáról általánosan ismert Gáthy Elek báró bájos unokahugával.”

Az ismerősök meglepetéssel olvasták ezt a hymenhirt. De meglepte magukat Gáthyékat is, mikor egy szép napon feljött az öreg Várkonyi gróf és egy hónapi itt időzés után, mint leánya jegyesét mutatta be rokonainak s a társaságnak Terényi Pált.

A báró és neje eléggé jó képet csináltak ugyan a rossz játékhoz, de azért volt ennek valami kis mellékize.

A kis grófné érezte, hogy rokonainak öröme nem őszinte; nem osztoznak szivből az ő boldogságában. Fájtn neki. Most tárva volt a szivecskéje, beleláthatnak a lelkébe az ajkán, a tekintetén, az egész lényén keresztül. A boldog ember olyan átlátszó. Bántotta, hogy ezek előtt tárja föl az érzelmeit, hát megint csak Anna társasága lett a mentsvára.

A fiatal asszony ugyan egy bizonyos idő óta éppen nem a régi vidám, csicsergő teremtés, de azért a leánykához való őszinte vonzalma korántsem csökkent; s így Ada alig vehetett volna észre valamelyes változást. Másfelől meg a legnemesebb lélek is önzővé válik, mikor olyan nagyon boldog, a milyen a kis grófné volt.

Egy napon azonban a fiatal asszonyka nagyon megkeserítette az ő kis barátnőjét. Célzást tett rá, hogy ha esetleg akadályozva lenne abban, hogy jelen legyen egybekelésén, ne vegye zokon.

Ada elkezdett sirni, mint valami gyermek. Könnyörgött; még a boldogságát is függővé tette tőle, ha Anna nem lenne jelen az ő esküvőjén.

A jólelkű asszonyka nem vehette a szívére, hogy ekkora bánatot szerezzen most ennek a kedves leánykának. Beleegyező ígérétevel elcsitította a siró kis menyasszonyt.

Rászánta magát, hogy el fog menni, jóllehet most éppen sehova se jár.

Anna jóideje már, hogy úgy él, mint nagyon sok asszony, de úgy viseli azt az életet, mint igen kevesen viselik.

Terényi Pálnak Várkonyi Ada grófnővel való egybekelésén javarészen megjelentek azok is, a kik a mèsalliancet fennen hirdették.

Az esküvő május első napján, délután hat órakor ment végbe.

A vőlegény részéről ismerősein, barátain kívül egyetlen élő rokona, egy öreg nagybátyja jelent meg.

- Gazdag ember. Ő neveltette Terényit, a ki korán árvaságra jutott. Szépen fog örökölni utána. Agglegény, - suttogták egymás között, amott távolabb, azok a bizonyos ismert alakok, a kik minden nyilvános szertartáson megjelennek, a kik mások családi viszonyainak firtatásában utaznak.

A meghívott közönség az oltárt elzáró rácsozaton belül állt.

Mindenki elragadónak találta a bájos arát.

Adának atyja és nénje után, Anna volt az első, a kihez az ünnepélyes pillanat után sietett.

Egy fiatal, elfogult szívnek egész melegségével ölelte át:

- Légy nagyon, nagyon boldog; - suttogta Anna.

- A milyen te vagy, édes.

Arnóti meghallotta a menyasszony feleletét, mert e perczen neje mellé került, hogy karját nyujtsa neki.

Megelőzték. Az öreg Várkonyi gróf vette karjára a művész nejét.

Arnóti aztán egészen visszavonult s valamennyien elhaladtak előtte.

A tábornok zárta be a sort Kluknóyval.

Zsablyay grófné nem volt jelen; csak a férje. Rosszulléttel mentette magát Nóra.

A fiatal pár az éjjeli vonattal elutazik Olaszországba, onnan visszajövet pedig néhány hetet ama kis birtokon fognak tölteni, melyet Várkonyi nászajándékkul adott leányának.

Rövid családi vacsorára Gáthyék palotájába gyültek össze a nagy számban meghívott rokonok és ismerősök.

A mint a szép menyasszony átöltözött és fogadta a megújult szerencsekivánatok, csaknem állandóan Anna társaságában maradt.

A boldog vőlegény pár perczre legjobb barátját kereste föl. Kissé félrehúzódtak.

Arnóti egész szívéből gratulált Terényinek.

Terényi melegen szoritotta meg a festő kezét.

- Mi ketten megleltük a kor mentségét: a mig ilyen nők akadnak, nincs miért föllázadnunk a sokat ócsárolt század ellen.

Várkonyi gróf közeledett feléjük és hosszabb beszélgetésbe eredt a festővel.

- Hát bizony vannak olyanok, - mondta egész bizalmasan a gróf Arnótinénak - a kik bámulnak rajta, hogy semmi kifogást se tettem a leányom választása ellen. Nem veszem tőlük rossz néven. Ezek első sorban nem ismerik a vőmet ugy, mint én; másfelől meg nem is birnák átérteni az én jelszavamat: nincs a világon olyan magas rang, mint a boldogság.

- Ugy-e, bájos, kedves asszonyka ez az én barátnőm? - kérdezte elégtől fénylő arczczal Ada, a mint atyját egy perczre elfogta a teremajtóban.

- Oh, nagyon kedves. De ez az asszonyka nem lehet boldog.

- Még pedig mennyire az.

Az öreg tagadólag rázta a fejét.

- Az én szemem nem csal, kis leányom.

Nem folytatta, mert léptek közeledtek feléjük a szomszéd teremből.

Megkésétt az elővigyázattal; Arnóti meghallotta az öreg ur észrevételét. Tekintetével ösztön-szerűleg fölkereste a terem tulsó oldalán álló nejét. Nagyon halványnak, nagyon lehangoltnak találta.

Arnóti egész idő alatt izgatott volt. Átment a harmadik szobába, a hol a vendégek számára pezsgő és egyéb frissítők voltak elkészítve.

A művész ugy érezte, hogy a nagy hőség agyára veri a vért. Bomlott zakatolás ment végbe az elméjében.

Többször megtöltötte a gyorsan ürülő pohárt. A pezsgő csillapítja valamennyire; ellankasztja, mámorba meríti eszeveszetten kergetődő gondolatait.

Ennek az estnek különböző behatása alól még akkor se tudta magát kivonni a festő, mikor hazaértek.

Nagy ideje nem volt társaságban a nejével.

Mielőtt elváltak volna, bekísérte a kis szalonba.

Pár gyöngéd szót intézett Annához, a kinek még most is könyesek voltak a szemei az érzékeny jelenettől, midőn elbucszott utrakelt kedves kis barátnőjétől.

- Igazán gyönyörű volt a beszéd, melyet a pap a fiatal párhoz intézett. Nem találd? kérdezte Arnóti.

- Megható volt; - felelt Anna szelid hangon, mialatt a szalon asztalra helyezte azt a pompás virágcsokrot, a melyet az öreg Várkonyi gróf küldött neki.

- Életemben egyszer hallottam ehhez hasonló, szívhez szóló beszédet...

Arnóti öntudatlanul érintette a bokrétát, s a mig ujjai a virágok között babráltak, a feleségére vetette szemeit.

A megbolygatott virágok kábitó illattal töltötték be a levegőt.

Halkan folytatta:

...atyádnak régi, jó barátja: az öreg Dona Ágost, a ki összeadott minket - rám csak az ő szavai hatottak úgy, mint ez a mai beszéd. Emlékszel még erre, Anna?

A kérdezett lehajtotta a fejét.

- Ez a mai szép, szivreható beszéd visszavarázsolta a mi kis falunkba - vissza arra a napra... Neked nem jutott eszedbe?...

Az asszonyka csöndesen ingatta a fejét; s mikor látta, hogy nem térhet ki a felelet elől, halkan mondta:

- Nekem mindig eszemben volt.

Mennyi keserű szemrehányás csöngött ki ebből a válaszából, pedig milyen egyszerűen volt kiejtve.

Tán ez vágott olyan fájdalmasan Arnóti szívébe? - vagy tán e pillanatban kihamvadt benne a lelkiismeretnek utolsó szikrája is, a mely eddig tartózkodóvá tette...?

Leült a közeli zsöllyébe. A feje most is olyan kábult volt. A tekintetében különös fény gyult ki, a mint fölpillantott arra a szép asszonykára. Nézte azt a bájos, szende arcot, a melyre fél oldalról vetette világosságát az asztalon álló lámpa, megcsillogva azokban a nagy, nedves kék szemekben; nézte azt a gyöngéd, azt a gyönyörű alakot... a feleségét...

Arnóti megfogta Anna kezét. Szenvedélyesen szorította meg a puha ujjacskákat. Aztán a másik keze után nyult. Oda akarta őt vonni magához, hogy emlékébe idézzen sok mindent, a mi olyan élénken ujul most ki az ő elméjében.

A fiatal nő gyöngéden kiszabadította kezét a férjééből. A hangja reszketett egy kissé, de a tekintete nagyon nyugodt volt.

- Bocsáss meg. Bágyadt vagyok. Pihenni vágyom. Jó éjt.

Aztán a szobájának ajtója felé indult.

Arnóti fölemelkedett helyéből. Egy bizonytalan tekintettel, egy lépéssel követte távozó feleségét... még pár szót is suttogott... Félhangon mondta, de azért meghallhatta.

Ezalatt az ajtóhoz ért Anna.

- Jó éjt.

Meg se fordult. Bement. Az ajtót betette maga után.

A férj pár másodpercig szinte bambán bámult.

„Jó éjt”.

Még folyton ez a két rövid szó csöngött a fülében; ez verődött vissza a szoba falairól és rezgésével betöltötte a levegőt.

A szemei rátapadtak arra a betett ajtóra...

Kissé bódult agya lassankint átértette a helyzetet.

- Ah, hát visszatorlás!?!...

Érezte, hogy az arcza lángba borul.

A megszégyenítés érzete, a bosszuság, de mindenekfölött az erősebb félnek jogai lázadtak föl benne.

Hát visszautasíthatja a nő a férjét, a miért ez kissé elhanyagolta?...

Mert hisz elrejtett szeme elől mindent, a mi hitvesi méltóságát sérthetné... És mit tesznek mások, annyi száz más férj...?

Ha brutális akarna lenni...

Ott van egy asszony, a felesége, a kihez joga van; egy asszony, a kit kíván, a kihez így szólhat: „Akarom.” Ő jogaival él és amaz esküjét szegi, ha megtagadja az engedelmességét. Csak fölzaklatott vére vezette. Kemény léptekkel indult az ajtó felé. Kezét rátette a kilincsre.

A szobából kihallatszottak Annának halk léptei... Egy csók csattanása... Megcsókolta a kis fiát, mielőtt feküdni menne.

Arnóti Béla visszaborzadt magától. A következő perczen, mint valami tetten ért tolvaj, átsuhant abba a kis szobába: a műteremből nyíló kis fülkébe, a melyet pár hét óta elfoglal.

Egy percze az villant meg agyában, hogy a felesége tán sejt valamit...

De hisz ez lehetetlenség!...

Másnap Arnóti került az alkalmat, hogy találkozzék Annával. Korán reggel elment hazulról és csak délfelé jött meg.

*

Az orvos éppenséggel nem volt megalégedve Anna egészségi állapotával, a melyet komolyan veszélyeztetve látott, ha Arnótiné nem megy levegő változtatásra. Kapóra jött Ada levele, a melyben meghívta barátnőjét birtokukra, abba a kis paradicsomba, a mit Várkonyi gróf nászajándékkul adott a fiatal párnak. Itt töltik a nyarat.

Arnóti szívesen beleegyezett abba, hogy felesége elutazzék, csak a kicsikét nélkülözte nehezen, a kit anyja szintén magával vitt.

A nyár ugyancsak megritkította az ismerősök számát; csupán Zsablyayék töltötték budai nyaralójukban a kánikulát. Nóra kívánta így s az öreg gróf örömmel egyezett bele, hogy ne mozduljon kényelmes nyaralójából. Az ismerősök szeszélynek tartották ezt Nóra részéről,

csak egy nem: Arnóti; ez azt a végtelen, azt az önfeláldozó szerelmet látta benne, a mi igazi piedestálra helyezte szemében azt az asszonyt.

Mikor végre megérkezett a művész felesége, Arnóti örömmel fogadta a hazatérőket, mert a gyermeket nehezen nélkülözte. Terényiék is haza érkeztek. Arnóti sietett fölkeresni a fiatal párt, hogy megköszönje nekik a szivességet, a mit Anna iránt tanusítottak.

- Hát te mit dolgozol? - Mit csinál a muzsád?

Ez volt az első kérdés, a mit Pál művész barátjához intézett.

- Duzzog.

A festő rövid, egyhangu felelete nagy dissonantiát képezett barátjának derült kedélyhangulatával szemben.

- Duzzog? hogy hogy?

- Eh, semmire sem boldogulok. Teljesen megcsappant a munkaerőm. Cserben hagy az ihlet. Meglankad, földadja a szolgálatot a teremtő erő.

Az író jóízűn mosolygott.

- Csak hiányzott, de nem veszett el. A muzsád, az ihleted ismét haza került. Majd visszazökken minden a rendes kerékvágásba.

Nyomban érthetőbbé tette a szavait. Belépett a felesége. Arra vetett egy gyöngéd, meleg pillantást. - Nem volt melletted a jobbik feled; - fejezte be, ajkához vonva Ada kezét.

A fiatal asszonynak üde volt az arcza, csillogott a tekintete. Arnóti még nem találkozott vele. Megjegyezte, hogy ugyancsak javára vált az utazás és a falusi levegő.

- Csak szegény Annának használt volna! - szólt aggódva Ada. - Nem találja, hogy a neje nagyon rossz színben van? Igazán megdöbbenett, mikor hat hónapi elválás után ismét találkozott vele. Azt reméltem, a mi tiszta alföldi levegőnk magához hozza; de bizony nem sokat lendített rajta.

Arnótit bosszantja, hogy itt is csak azt hallja, a mit két hete, a mióta a felesége megérkezett, minden ismerőse zsong a fülébe.

XX.

Ezen a délutánon vendéget talált otthon: Pap Mihály, a vén orgonista volt Annánál.

Pap bácsi föl-fölrándul a fővárosba, személyes ügyben. Egy új opera, a melyet Galilei-i szívóssággal készítget az öreg: „És mégis elfogadják az operáját!”

Ma nyújtotta be, személyesen, a legutóbb elkövetett „Abelard és Heloise” (!) című operáját.

Ilyen alkalmakból virágkorát éli az öregnél a reménység.

Hátha ezt...? Oh, ezt okvetlenül elfogadják!...

Arnóti azt képzelte, hogy nagyobb örömet nem szerezhetne az öregnek, hát azt mondta neki, hogy elviszi az operába.

Nem csalódott, nagy lett Pap Mihálynak az ő öröme.

Fideliót adják. Alkalma nyilik összehasonlítást tenni Abelard és Heloise és Fidelio klasszikus zenéje között.

- Hát te, Anna, nem készülsz? kérdezte az orgonista a fiatal asszonyhoz fordulva.

- Nem, Pap bácsi, gyöngélkedem. Nem járok sehova.

Az öreg hamiskásan hunyorgatva, megfenyegette az ujjával.

- No no! hisz annak már elmúlt az ideje. Most már valóságos kis királyságban éltek. Tán valami érdekes olvasmányod van?

Pap Mihály fölvette a pamlag karján levő könyvet.

- Ennek olvasásában zavartalak, mikor beléptem. „A lőcsei fehér asszony”, Jókai egyik remekműve. Ugy látszik, hogy kedvenc olvasmányod, mert alá is vannak húzgálva írónnal a sorok.

Anna zavartan vette ki az öreg kezéből a könyvet s oda tette az asztalra a többi közé.

- Csak lapozgattam benne; már régen olvastam s egyes helyeket néztem meg.

A mint Arnóti és vendége az operaház felé irányozták lépteiket, Pap Mihály szólalt meg elsőben:

- Azt találom, hogy a feleséged nincs jó színben, Béla.

A festő egykedvűen vetette oda, hogy Anna folyton komor, szóvalan.

- Oda lenn is nagy rá a panasz. Nagyon nehezükre esik az öregeknek, hogy az idén nem jöttetek le. Aztán a jó Káldorné rövideli a leveleket, a miket a leánya az utóbbi időkben irogat. Alig bir már vele Dani, szeretne feljönni. De hát nem futja ki a kis eklézsiából. Azt mondja, hogy az utolsó levél, melyet a múlt héten irt Anna, tán egy féloldalra terjedt. Ez már majd megrikatta Magda mamát. Az egész a kis fiáról szólt, csak a végén állt ennyi: „Mindnyájan egészségesek vagyunk.”

Visszafojtott lélegzettel szedte be magába Fideliót Pap Mihály; de a felvonások között kárpótolta magát a némaságért. Hetet-havat összehordott. Csupa régi dolgokat.

- Bizony mint a asszonyka ez a te feleséged, Béla; szólt egyszerre. - Egy rossz asszony tönkre tehetett volna minden tehetséged mellett. Sokkal tartozol te ennek az áldott léleknek. Aztán könnyű szerrel le is róhatod iránta való háládat: szeresd őt, a hogyan megérdemli; ennek az asszonynak nem kell több.

Előadás után még vacsorára is elvitte magával vendégét a művész s így meglehetősen későn került haza.

Olyan csöndes volt a házatájéka, mint mostanában rendesen.

Az öreg Zsófi asszony jött eléje gyertyával és álmosan pislogó szemmel kívánt jóestét.

Azon időtől, hogy a társaságban kezdett forogni, a művész arra kérte a feleségét, hogy ne virraszson, a míg ő haza jön. Feküdjék le és pihenjen.

Anna azonban nem fogadta szavát.

Mikor óvatosan, nesztelenül belépett közös szobájukba: egy édes, mosolygó arc sugárzott feléje, egy: „Isten hozott kedves Bélám” csöngött arról az ajkról... Így volt ennek előtte: - és most... Jó éjszakát, tekintetes uram.

Csisz, csosz, csisz, csosz...

Miután letette az asztalra a gyertyát, a vén cseléd kikocogott a szobából.

Megnyikkant a kilincs; aztán még egyszer... aztán csönd lett...

Arnóti meggyújtotta az olvasólámpát. A felöltőjét ledobta a közeli székre és alá-föl sétált a hosszú széles műteremben.

Meg se próbálkozott vele, hogy lefeküdjék s tán pihenjen. Ideges, izgatott volt. Azt gondolta, hogy legcélszerűbb volna olvasással eltölteni az időt.

Pap Mihály sok tere-feréje egészen kiverte szeméből az álmot. Megbolygatta emlékében a multat.

„Egy rossz asszony tönkre tehetett volna minden tehetséged mellett. Sokkal tartozol te ennek az áldott léleknek...”

Sokat tett érette kétségkívül. Önfeláldozó módon osztotta nélkülözéseit és tőle telhetőleg hozzájárult, hogy férjének a sorsát javítsa.

De egyszer csak...

Nos, egy kis figyelmetlenség, a mit az ő részéről tapasztalt, - mert ennél többet nem - elegendő volt arra, hogy teljesen elhidegüljön tőle.

„Szeresd őt, a mint megérdemli; ennek az asszonynak nem kell több...”

Ennyi se kell. Az a hideg visszautasító modor, a melylyel folyvást találkozik, arról győzi meg, hogy ennyi se kell neki.

Arra a hálátlanságra vetemedett, hogy Annát okolta sok részben a törtétekért.

Eh, el kell üzni ezt a sok céltalan tünődést.

Más irányba kell terelnie gondolatait.

Olvasni fog.

Összekutatott mindent az asztalán. Csak Guy de Maupassant, Jean Rameau és Armand Silvestre-féle beszélek hevertek ott. Ott volt Pierre Louis is.

Ezek nem felelnek meg mostani kedélyhangulatának Az a vén ember egy kis tiszta, romlatlan levegőt hozott magával abból a régi világból...

A kis szoba, a melyben a könyvszekrény áll, Anna hálószobájából nyílik, onnan most nem hozhat ki könyvet.

Eszébe jutott, hogy a kis szalonban van néhány diszkötésű könyv, azokból választ ki valamit.

Kezébe vette a gyertyát és a vesztibülön át a szalon felé tartott.

Az asztalhoz lépett. Letette a gyertyát és a könyveket kezdte forgatni.

Sorra válogatta őket.

„A lőcsei fehér asszony.”

Ennek olvasásában akasztotta ma meg Annát az öreg orgonista. Azt mondta: egy helyütt alá vannak huzva a sorok. Vajon hol? Addig lapozgatott benne, a míg ráakadt.

Figyelmesen olvasta. Az a fejezet volt ez, a hol Andrásy Istvánnénak, a hitvesi ragaszkodás mintaképeinek szenvedése olyan eszményi szépen van megörökítve. Egyik lapján, mintha könycsöppeket látna...

„A fájdalomba bele kell halni.

Nevetik ezt a bölcsek! Hogy ölhetne meg valakit olyan fájdalom, melynek nincs a zsigerekben fészke. A mi nem méreg, nem ragály, nem miazma. A minek nincsenek bacillusai, spórái. A mi nem más, csak egy gondolat, egy semmi, része egy másik semminek: a léleknek. És mégis meg tudja emészteni ezt a mindentudó testet, mintha maró mirigy volna...”

Isten a megmondhatója, hogy Arnóti Béla hányszor olvasta el újra meg újra ezt a lélekbevágó néhány sort...

XXI.

Harmadnapra rá, hogy Papp Mihály fönnjárt a fővárosban, Terényi Pál kopogott be a festő műtermébe.

Arnóti összerázkódott; de mikor az ajtó kinyílt s a régi jó barátnek arcát pillantotta meg, némileg lecsillapult.

- Tán zavarlak?

- Oh, éppen nem.

- Ada tegnap azzal a hirrel lepett meg, hogy utra készültök.

- Valami nagyobb munkába fogok. Nyugalomra van szükségem.

- Na, ezt jól is teszed. Hisz így egészen elforgácsoltad volna a tehetségedet. Ezek itt fölkaroltak, elhalmoztak megbízásokkal, hát ezért mindenesetre elismeréssel tartozol nekik, mert hisz mesemódon előrevittek anyagi tekintetben. De végre is tehetséged többre utal, minthogy ilyen szűk körben mozogj.

Arnóti semmi észrevételt se tett.

- Mikor utaztok?

- Mihelyt lehetséges.

A fiatal író csodálkozva nézett különös modorban felelgető barátjára. Látta már szórakozottnak, idegesnek, jóformán szenvedhetetlenül izgatottnak; de ilyenek, mint ma, még sohase.

- Neked valami bajod van, Béla...?

- Ej, semmi!

- Bocsáss meg; ha a Kluknóy-féle czimborák intézik hozzád e kérdést, tán helyes így felelned, hanem velem szemben mégis tehetnél kivételt.

Az a komoly, az a szivből jött szemrehányás utat talált a művész lelkébe.

- Beteg vagyok, barátom.

Mélyen fölsóhajtott.

- Beteg?...

- Az, lelkileg beteg; halálosan beteg!

Terényi csak egy bámuló tekintettel intézett hozzá újabb kérdést.

A festő belevetette magát az egyik zsöllyébe. Szemei cél nélkül révedeztek. Tompán, egyhangun, úgy, mintha álmában beszélne, belekezdett egy történetbe, a mely jóformán öntudatlanul nyomult ajkaira.

Beszélt egy őrzült szenvedélyről, a mely ellen, Isten a tudója, hogy mennyit küzdött, a míg végre a szenvedély legyőzte a jobb indulatot.

- Szegény Anna!

Csendesen, alig hallhatón ejtette ki Terényi ezt a két szót, miután a legnagyobb megdöbbenéssel hallgatta barátja önkényes gyónását.

- Anna már nagy ideje nem az irántam, a ki volt. Eleinte mindenféle magyarázatot adtam ennek, míg aztán pár nap előtt egy lényegtelen jel, lehet, hogy csak képzelt bizonyosság azt a gyanút ébresztette bennem, hogy Anna sejt valamit.

- És vajjon csak sejt?... nem jött-e tudomására?...

- Arról szó sincs. Figyelmetlen voltam iránta, nem tagadom. Finom érzékével oka után kutató; és a nő nem talált erre más okot mint... Gyanakszik, kesereg; ennyi az egész. De ennél messzebbre nem is engedem jutni.

A másikat nem nevezte meg és Terényi egy szóval se kérdezte, mert tudta, hogy úgy is hiába tenné.

A fiatal író olyas ethikai predikációba kapott.

Arnóti szavába esett:

- No hát beismerem, hogy vétkeztem. Bűnös vagyok. De meg fogsz róla győződni, hogy van bennem erkölcsi érzék és kötelességnek ismerem el a kötelességet. Elmegyek innen messzire nagy időre. Nem fogok vele többé találkozni. Ennél többet nem tehetek.

- És ezt elégségesnek tartod?

Arnóti a szék támlájába vetette meg a fejét. Kezét végig húzta a homlokán.

- Igen. Itt nem lehet szó egyébről, mint gyanuról. Ha látja, hogy életemet a munkának, gyermekemnek szentelem, ez el fogja oszlatni kételyeit és újra boldog lesz. Anna a puritán erkölcsű nők sorába tartozik, a kik mentek minden erősebb szenvedélytől. Ő soha sem szeretett engem annyira...

- Mint az a másik; nemde?... Ez lesz a te örökös refrained.

- Mint az a másik; - visszhangozta Arnóti. - Nos hát, az határtalan szerelemmel viseltetik irántam.

- Azt hiszed?

- Meg vagyok róla győződve.

Rövid szünet állt be.

- Hagyjuk ezt. Én tiszteletben fogom tartani hitvesem női méltóságát; megóvom mindattól, a mi megalázhatná. Rút hálátlansággal fizetek annak az asszonynak, a ki a legnagyobb áldozatot hozta értem: a ki szerelmemért szembeszállt az előítélettel.

- A szerelem apotheózisa hát ő benne jut érvényre?...

- Kérlek, ne gunyolódjál.

- Az a nő, a ki szenvedélyén kívül semmit se tekint, a ki - tudva - földul egy családi életet; bitorolja azt a helyet, a melyhez egy másnak van örök, elévülhetetlen joga: ezt nevezheted aljas szeszélynek, érzéki szenvedélynek; szóval olyan szerelemnek, a mely csak elfogadja, - sőt idővel követeli - de sohase hozna semmiféle áldozatot.

- Még életét is, ha kell! Hát kell-e nagyobb bizonyága egy nő szerelmének, mint...

Elhallgatott; de Terényi megértette a többit.

- Kell. Ha a nő meghal azért, s kit szeret, mert ez esetleg olyan, a kit szeretnie nem szabad, senki se ítélheti el érte; hisz ő is husból, vérből van. De megvolt benne ez ethikai érzésnek tisztelete, a mely utját állta, a vér szerencsétlen föllobbanásának. Szeretett. Meghalt. Az ilyen nőt akár szentnek nevezheted. Hanem a ki szemérmetlenül betör egy másiknak a szentélyébe;

kegyelet nélkül, arcátlanul széttépi az erkölcsrakta korlátokat, hogy tápot adjon a maga érzéki fölgerjedésének: éppoly kevésre becsül téged, mint saját női voltát, mint a szerelem szent nevét, a melynek hazug képe alatt...

- Kérlek, ne vitázzunk e fölött. Nagyon kiélesíted erkölcsi leczkértettedet. Határoztam és azt hiszem, ezzel a határozattal meg lehetsz elégedve.

Terényi a festőhöz lépett, kezét a vállára tette.

- Meg volnék elégedve, ha meg tudnád vetni azt az asszonyt, a ki ennél egyebet nem érdemel.

*

Már minden készen volt az elutazásra.

Egy délelőtt Terényi künn beszélgetett barátjával a müteremből kiszögellő erkélyen.

A villa előtt bérkocsi állt meg. - Tán hozzád jön valaki?

- Valószínűleg Ezüstvári Ernesztina lesz. Tegnap este küldött egy névjegyet, melyen arra kért, hogy ma 10-11 óra között legyek itthon, mert beszélni szeretne velem.

- Megint le akarja magát festetni? mosolygott a fiatal író.

- Nem is képzelem, hogy mit akarhat. Tán a képe ellen van kifogása, a melyet pár hét előtt küldtem neki haza?...

Egyszerű szürke ruhába öltözött nő ugrott ki a bérkocsiból. Odaszólt a kocsisnak, hogy várjon; aztán besurrant a bejáratnál.

Fején kis en tout cast viselt, a mely szürke fátyollal volt körítve. A fátyol arcát is eltakarta.

Az erkélyen álló két férfi nem sok ügyet vetett rá, csak annyiban, hogy bosszankodtak a vendég jöttén, a ki lényegesebb érdekü társalgásukban zavarja.

- Kérlek, végezz velem hamar. Addig majd itt várlak.

Arnóti bement a müterembe, Terényi pedig leült az erkélyen levő kertiszékbe.

Gyöngé, de ideges kopogás után fölnyilt az ajtó.

- Ön Mahomed szerepét adja, édes Béla?...

- Nóra!?!...

Erre nem volt elkészülve. Csak levél utján akart bucsut venni a grófnőtől.

Az asszony kecses mozdulattal vette le a fátyolt a tükör előtt. Ujjaival elrendezte kissé kuszált haját.

Leült egy zsöllyébe a festő elé.

- Nem érdemled, hogy ilyen engedékeny vagyok.

Hosszu, szemrehányó pillantással nézett a föltünően sápadt arczba. Folytatta:

- Már egy hét óta egészen magányosan vagyok. Azt hittem, nem értettél meg utolsó találkozásunk alkalmából, hát azért irtam.

Arnóti sehogyan se birt megküzdeni nagy zavarával.

- Legalább felelhetnél volna, hogy nem jöhetsz! szólt ismét Nóra szemrehányó hangon.

A festőt annyira meglepte a grófnő érkezése, hogy egészen meglepedkezett az erkélyen maradt Terényiről; máskülönbön bizonyára figyelmeztette volna Nórát, hogy nincsenek magukra.

- Nos, annyira elkényeztetett engedékenységgem, hogy azt hiszed: még pár szó mentséggel se tartozol azért az udvariasságért, hogy egy nő levelét válasz nélkül hagytad?

- Miféle levélről beszél: én nem kaptam levelet öntől.

- Mari hozta s így...

- Szavamra mondom, hogy nem kaptam.

Nóra arcát elfutotta a vér.

- Egy percze fölvetődött bennem ez a gondolat és ez hozott ide. Tán távollétében érkezett a levél s tán nem juttatták kezéhez...?

- Már napok óta nem mozdultam hazulról s így...

A grófné ijedt arc kifejezéssel nézett a festőre.

- Lehet, hogy a komorna elvesztette és nem merete megmondani; - folytatta Arnóti.

- Képtelenség! Azt a levelet itt fogták el.

Most a festő arcszíne változott meg. Valami szörnyű rút gondolata támadt, a mi arczába csapta a vért.

Ujabb kocsizőrej akasztotta meg a társalgást.

Arnóti fölrezenve az ajtó felé fordult.

- Ki az?

- Ugy hiszem egy hölgy, a ki ma délelőttre ideigérkezett.

- Kicsoda? kérdezte Nóra.

- Egy volt megrendelőm. Egy színésznő. Még tegnap irt, hogy ma délelőtt el fog jönni.

Nóra felszökött helyéből.

- Jöjjön el ma délután és addig kutassa föl a leveletem.

Hirtelen föltette a fátyolt és az ajtó felé tartott.

Kivülről selyem ruha suhogása hallszott.

- Már a folyosón van. Merre kerülhetném ki?

A festő ijedten, zavartan felelt:

- Csak ez az egy kijárás van a műteremből, a mint tudja. Lépjen be e kis fülkébe, a mig megszabadulok az alkalmatlan látogatástól.

XXII.

Még be se tette a kis szoba ajtaját a grófné, két erős koppanás után, feleletet se várva, beröppent az exballerina.

- Jó napot, Arnóti ur. Tán alkalmatlan időben jöttem...?

Arnóti mindenképen azon volt, hogy elpalástolja fölindulását. Szívélyesebbnek mutatkozott mint egyébkor.

- Mivel szolgálhatok?

Helylyel kínálta vendégét.

Ernesztin a legközelebb álló karosszékbe vetette magát.

A művész megismételte a kérdését, a mire Ernesztin csinos arczocskája annyira elpirult, a mennyire a pazarul alkalmazott rizspor csak megengedte. Zavartan huzogatta karminnal szinesített ajkacsáját. Végre ezzel a kitéréssel felelt:

- Már száz esztendeje, hogy nem találkoztunk; ugy-e bár? A nyáron pihentem, üdültem. A melegebb napokat Tátrafüreden töltöttem.

- Jól mulatott?

- Nem a legjobban. Tudja ott is, mint minden hazai fürdőn, a clique-rendszer uralkodik. Ezek a mieink olyan czopfosak! Ha egy nő, egy magános nő jelenik meg a társaságban, mindjárt ferde szemmel néznek rá. Egyedül utaztam oda, mert a mamát nem vihettem magammal... A mamát!?... hahaha! Ne ítéljen el, de a mama sehogyan se bir beleilleszkedni a társaságba. Elhatároztam hát, hogy a positiót biztosítok magamnak: hogy ezentul ne akadhasanak fönn magános voltomon. Tudja, mit gondoltam?

- Nem tudom, kisasszony.

- Legjobb lesz, ha férjhez megyek. Nem gondolja...?

- Azt hiszem, egy idegen nem folyhatik bele az ilyen...

- Sőt inkább... De már türelmetlen, ugy-e bár?... Pedig lássa, illendőbb volna, ha jobban körülírom; de hát nem teszem tovább próbára a türelmét. Nos, édes Arnóti, nekem igen szép vagyunkám van: papirokbán, kötvényekben; aztán a férfiak azt mondják, hogy... hogy... ejnye no! hogy nem vagyok épen rú. Maga igen nagy tehetséggel van megáldva. Ha egy szép kis összeg állna rendelkezésére: tanulmányutra kelhetne: aztán teljes odaadással dolgozhatnék, a nélkül, hogy a mindennapiért robotoljon. Azt gondoltam magamban: ez az Arnóti csinos, eléggé tekintélyes állása van máris. Esemény számba menne egy ilyen művészházasság. Mit szól hozzá?...

Kissé félrebillentette a fejét. A lábait kitolta, jó előre és amolyan gyermekes naivságot szenevelegve, pajkosan hunyorgatott.

A festőnek fölillantak a szemei. Eddig nem sokat hederített az üres fecsegésre s kezdetben tán nem is értette meg jól a leány szavait. De a mint világosabban kimondta arczátlan ajánlatát, fölindulva, érdes, rendreutasító hangon jegyezte meg:

- Kisasszony! ön tán nem gondolta meg...

- Hogy ön nős?... dehogyan nem! sőt azt is tudom, hogy nem valami paradicsomi életet élhetnek. A felesége egész nyáron távol volt: fürdön, falun; csak nem régen érkezett meg. Szóval innen-onnan eljutottak a válás küszöbére. Látásból ismerem a feleségét. Csinos asszonyka; de egy kissé bánatos, egy kissé lagymatag. Oh, a művész nép igen finnyás izléssel bír!

Szemtelenül kétértelműleg kacsintott Arnótira.

...Hát így okoskodtam: ebben a férjszükében leledző világban, legjobb előre prenumerálni a leendő parthiera. És ime, azért vagyok itt. Prenumerálni jöttem magamat arra az időre, a mikor szabad lesz. Ez nemsokára bekövetkezik.

Arnóti többször félbe akarta szakítani, de az ajkai görcsösen szorultak össze. Az arcza kigyult, a hangja reszketett, mikor végre szóhoz jutott.

- Nagyon sajnálom, hogy nővel van dolgom, kisasszony.

A leány kihívó tekintettel emelte rá szemeit.

- Nem értem, hát férfi csak nem tehet ilyen ajánlatot férfinak...?

- Nem. De ha férfi sért meg férfit, hát van módja a visszatörlésnek.

- Visszatörlés!?... sértés?!... De hát ki és mivel sértette önt?

- Ön, kisasszony, a midőn olyan aljasnak képzel, hogy bármely körülmény között is megkínálhat kezével, vagyonával; azzal a vagyonnal, a melyet... Bocsásson meg; tudom, hogy durván, udvariatlanul fejeztem ki magamat, de ön sem bánt velem különben.

Ernesztin szemtelen elbizakodottsággal kapta föl a fejét. A szavába vágott:

- Hm! Lám, milyen jól adná ön az erkölcsbíró szerepét, hacsak kvalifikációja volna hozzá. Ön akar erkölcsbírónak fölcsapni? Én szabad vagyok: tehetek, a mit akarok; de mit szól az olyan emberhez, a kinek neje, gyermeke van s ha nincsenek is kedvesei: van egy szeretője; egy főrangú férjes asszony, a kinek megvan az az előnye, hogy sokkal ostobább a férje, mint - az ön neje?... Látja, milyen jók és pontosak az én értesüléseim!... Ne képzeljen azonban valami Ponson regénybeli kémnek, a ki holmi lehetetlen utakon jön ilyféle titkok nyomára. Oh, én egészen egyszerű, természetes módon jutottam hozzá. Van nekem egy cousineom, a kit Mariskának hívnak s a ki komorna egy bizonyos főrangú hölgnél. Kedves locsi-fecsi teremtés. Rendkívül érdekesen el tudja nekem regélni - a többek között - azokat az idylli rendez-vous-kat, ott a budai hegyek között...

- Ne folytassa!

- Pedig érdekes a folytatása. Pár nap előtt megint betért hozzám Mariska. Levelet hozott önhöz, hát utba ejtett. Rettentő mód kíváncsi voltam a tartalmára. Nos, addig-addig forgattam, nézegettem azt a pikáns formájú levélkét, a mig - magam se tudom: hogyan esett - föl volt szakítva a boríték. Unokanővérem a lehető legnaivabb rémülettel csapta össze a kacsójait. Megvigasztaltam: „Elég levelet vittél már neki; egygyel több vagy kevesebb nem teszi szerencsétlenné.” Aztán elolvastuk. Hát elég temperamentum van az írójában.

- És mit tett a levéllel?

Szinte öntudatlanul kapott Arnóti a leány szavába.

- Először szét akartam szakgatni; de aztán még se tettem. Bizony Isten! semmi különösebb szándékom se volt vele. Egyszerűen mulatságosnak találtam, hát többször elolvastam. Ennek a levélnek az olvasása közben jött ez az imént előadott eszmém. Meg volt fejtve előttem az asszonyka bánatos voltának az oka: a felesége bizonyára közel jár a valóság fölleplezéséhez. El fognak válni, még pedig rövid időn.

- Adja vissza azt a levelet.

- Már azt nem teszem.

- Hát mi szándéka van vele?

A színésznő fölállt és valódi szinpadi pauza után irónikus hangon szólalt meg.

- Ha valahogyan Zsablyay gróf kezébe jutna a felesége levele... Látja, ez eddig meg se villant az eszemben, de ha maga visszatörölközésről beszél... Édes barátocskám, engem se lehet ám sértegetni; megtörölközés nélkül nem: főképpen eféle vak veti világtalannak uton-módon. Azt a viszonylagosság sem engedi. Revanchesal tartozom magának.

- És ön e levelet...

Oda lépett Arnótihoz. Gonosz mosolylyal kacsintott a szeme közé:

- Visszaadom a férjecskémnek a - menyegzőnk estéjén.

- Vissza fogja adni azt a levelet, mert...

- Nem szükséges heveskednie. Egy igen békés, ünnepélyes pillanatban szolgáltatom a kezéhez. Oh, én nem leszek féltékeny. A viszontlátásra!

Az ajtóból visszafordult, kihívó hangsúlylyal mondta:

- A következő három napon délelőtt és délután is otthon található, ha valami mondani valója lenne. Viszontlátásra!

A mint a leány betette maga után a müterem ajtóját, a mit eléggé hallhatóan cselekedett meg, megnyílt az oldal-ajtó.

Nóra arcza fakó volt, mint a halotté, de szürke szemeinek erősen kitágult csillagai villó fényt löveltek. Orrcimpájai idegesen mozogtak. Az ajkai színüket veszve vonaglottak. Kétszer is meg akart szólalni, de képtelennek látszott erre.

Arnóti kábultan nézett maga elé. Arczának kifejezése olyan volt, mint azoké, a kik megszüntek gondolkozni. Vonásai mozdulatlanok, szinte bambák.

- Ez a leány be fogja váltani a fenyegetését...

Szakgatottan ejtette ki Nóra e szavakat.

- Ha a levél a férjem kezébe jön...

Érthetlenül, jóformán hang nélkül mondta ki a grófné e néhány szót, a melyet nem birt folytatni.

A festő végre fölocsudott; világosan látta a helyzetet. Megborzadt tőle. Megölik a kedveséért!?!...

- Mit fog tenni?

Kétségbeesetten tette Nóra a kérdést, miközben ideges várakozással kapcsolta égő tekintetét Arnóti arczába.

- Meg fogok halni; de nem a gróf keze által; - mormolta a férfi.

- Eh, ezzel nem hoz helyre semmit.

Magánkívül, kezeit tördelve, folytatta:

- És a jó hirem!?!... Megengedi, hogy világcsufjává legyek? hogy ujjal mutassanak rám az emberek?!... A férjem el fog magától üzni, ez bizonyos...

Most már egészen tehetlennék érezte magát Arnóti.

Elüzi a férje - ő miatta!?!...

A végromlásba taszította iránta való szerelme ezt az asszonyt... A feje szédült; mintha egy feneketlen mélység nyílnék meg előtte, a melybe föltartóztathatlanul bukik alább... alább...

Öntudatlanul, alig hallhatóan kérdezte:

- Mit tegyek?

- Ments meg!

- Hogyan?

Nem birt hangot adni: ez utóbbi kérdést csak magában tette, a melyre azonban hallani vélte a feleletet: „Add vissza a becsületemet a világ előtt. Adj nevet, a mit miattad veszitek el...” Ezt a feleletet vélte hallani Nóra ajkáról.

Egy másodpercze megingott ettől a föltételezett felelettől. A szívének lüktetése egész testét megrázkodtatta.

Hallhatóan ismételte:

- Hogyan mentselek meg?

- Vedd vissza azt a levelet!

Tág szemekkel bámult Nórára.

- Visszavegyem a levelet?...

- Igen természetes. Kötelességed.

- De hiszen hallotta: miféle föltételhez köti...?

Idegesen rángtak meg az asszony vállalai. Ajkai körül görcsös remegés futott végig. Hevesen ragadta meg a férfi karját. Egy-két szempillantásig vad tekintettel függesztette rá a szemeit. Követelő hangon mondta:

- Nincs más mód, nem lehet tétovázni. Tudod, hogy szeretlek; tudod, hogy szerelmed boldoggá tett... De gondold meg: mi lenne belőlem, ha viszonyunk nyilvánosságra jut?!... A társaság visszalök oda, a honnan fölemelkedtem. Sok küzdelmembe került, a mig számba vett tagja lettem ennek az osztálynak... Csak nem kívánod, hogy egész életem törekvése megsemmisüljön miattad!?!... Szeretlek, és ha szeretsz: elfogadod ezt a föltételt!...

A mit hónapok, tán évek se vihetnének végbe, néha egy pillanat elégséges arra, hogy végbenjen.

A grófné tovább beszélt. A hangja hol hizelgő, olvadékony; hol parancsoló, szinte erőszakoskodó volt.

Suttogott lágyan, édesen, úgy, a hogyan nem egyszer a fülébe susogta: „Fömládozok érted mindent, mert szeretlek...”

Ki tudja: mit mondott...

Ki tudja: mit beszélt és vajjon mikor hagyta el a szobát...?

XXIII.

Arnóti Béla testben-lélekben összetörve, lerogyott az asztal mellett levő székbe.

És a mint megszűnt ez a hangzavar, a melyből már egy szót sem értett és mikor már senkit se látott maga előtt, ráborult az asztalra. Zokogott, mint egy asszony; mint egy ügyefogyott gyermek.

- Térj magadhoz.

Fölrezzent.

- Pál!?...

- Bocsáss meg. Nem hallgatództam, a véletlen az oka.

Nem folytatta. Egy pillantást vetett az erkély felé, s ez elmondta a többi: az ajtó tárva maradt s a függönyzetten át minden szó kihallatszott oda.

A festő egy hangot se birt szólni. Ajkai szorosan összecukódtak. Sokat mondó tekintettel függesztette szemeit barátjára.

Kinos csönd következett.

Végre Arnóti szólalt meg. Tompán, alig hallhatón dadogta:

- Most már nem utazhatunk.

- Nem.

Arnóti fölkapta a fejét. Remegő kézzel kapaszkodott a melléje került férfi karjába. Esdeklő tekintettel nézett rá. A hangja alázatosan könyörgő volt:

- Ne hagyjátok el azt a szegény asszonyt. Védjétek meg azt az ártatlan gyermeket...

- Hát meg fogsz verekedni a gróffal?

- Nem tudom! nem tudom!

Terényi szivét megszállta az a részvét, a melyet az emberek legbecsületesebb fajtája érezhet.

- Hátha az a könnyelmű teremtés csak fenyegetődött? - szólt némi szünet után az író.

Amaz kesernyés mosolylyal ingatta a fejét.

- Csuful megsértettem. Bosszút fog állni. Ugy beszéltem veled, a hogyan csak annak lehet, a ki igaz jusson vághat ilyet valakinek az arczába.

Megint elhallgattak.

Arnóti fölállt. Sápadt arczát egy percze gyöngé pirosság futotta át. Szilaj kétségbeesés vett rajta erőt.

- Mentől tovább tünődöm rajta, annál undokabb színben látom a következményeket. Meghalok, örömet meghalok; hisz már ugyanis tönkre van téve az életem; de ne ilyen gyalázatos halállal. Megölnék a kedvesemért! Ily módon hagyjak árván egy gyermeket; és koporsómat tán gyászoló özvegyem kövesse; az az asszony, a kinek...?

- Csöndesülj. Hátha a gróf, mint tiszta nevére féltékeny férfi, talál valami ürügyet a párbajra és szőnyegre se kerül a valódi ok...? Nagyon sokszor megesik, hogy egyszerű szóvita, kártyázás közben történt patvarkodás szolgál ürügyül.

- A valódi tény azonban mégis az lesz, hogy megöltek egy asszonyért.

- De ha életben maradsz...?

- Nos akkor...? szemben fogok állni a gyalázattal. A tulajdonképeni okot tudja az a könnyelmű leány, bele van avatva egy cseléd és ezen az uton rövid időn értesülne felőle az egész világ... a feleségem...?

Arnóti makacs elszántsággal emelte föl a fejét. Szemei tűzben égtek. Az a szinte energikus kifejezés, mely most előmlött rajta, megkeményítette könyvtől ellágyult vonásait.

- Ha valaki visszautasít egy párbajt, gyávának nyilvánítják, nemde?

Terényi igenlőleg intett.

- Mert félt a haláltól - folytatta Arnóti. - De ha a helyett, hogy a fegyvert arra használná, hogy az a nélkül is rutul kijátszott férjnek szögezze, maga ellen fordítja, ez leveszi róla a gyávaság bélyegét és le azt, hogy a kedveséért ment a halálba.

- Kérlek, hagyd azt. Lázban vagy.

- Meglehet. Sőt lehet, hogy az eszem sincs helyén.

Némi szünet után hirtelen elhatározással szólalt meg Terényi:

- Várakozz rám estig, esetleg holnap délelőttig. Azt mondják: a könnyelmű nők, a milyen az a színésznő, nem romlott szívüek...

- Mit akarsz tenni?

- Ne kérdezősködj most semmiről. Hol lakik az a leány?

- Az angol királynő szállodában.

- Jól van, várakozz reám holnapig; én remélem...

- Mit?

- No, hát remélem, hogy megkerithetem azt az átkozott levelet. Aztán pusztulj innen és hozd helyre főbenjáró bűnödöt.

- Pál!?...

A fiatal író szinte kesernyésen, szinte epésen dobta oda:

- Bizony elhíheded, hogy nem miattad teszem; hanem Annáért, azért a boldogtalan asszonyért.

- Ugy határoztuk, hogy a holnap reggeli vonattal utazunk: - szólt Arnóti, jóformán nyöszörgő hangon, a mint ismét visszaesett a székre.

- Abból már semmi sem lehet.

- Pedig Anna már mindent elrendezett az utazásra.

- El kell halasztani. Lehet, hogy csak holnap estig.

- De hogyan, s milyen ürügy alatt adjam ezt tudtára Annának?

- Bizd ezt is rám. Majd én vagy Ada értesítjük Annát, valami bevehető okkal indokolva, hogy még nem utaztok. Te pedig utólagosan beszélj vele, ha ez a háborgó kedélyhangulatod csillapult valamelyest.

- Hisz most nem is mernék a szeme közé nézni, azokba a becsületes tiszta, szemekbe!...

- Zárkózz hát el. Mondd, hogy dolgozol van. Ebédelj valahol a vendéglőben. Meg vagy hívva. Ez gyakran megtörtént, nem lesz benne semmi föltűnő. Legcélszerűbb, ha addig össze se jössz a feleségeddel, a míg ez az odíózus ügy le nincs bonyolítva.

Arnóti megragadta Terényi kezét.

- Pál! ha a terved sikerül...

- Jól van; ne érzelegj.

Az ajtóból visszafordult. Szigorú hangon szólt:

- Nehogy valami bolondságot tégy. Gondold meg, hogy még nagyon sok rovasod van az étellel szemben és gondold meg, hogy nem elég a hibát elkövetni és hibának beismerni, de helyre hozni szintén nem utolsó dolog.

Arnóti fölállt. Meleg kézzorítással bucsuzott barátjától. Meggyőző hangon mondta:

- Utasításod szerint fogok cselekedni.

- Megbízom benned.

- Nálad lesz Anna ma délután? kérdezte Terényi, mikor belépett a feleségéhez.

- Igen. Együtt töltjük a délutánt; hisz ugyanis soká nem látjuk egymást, miután már holnap utaznak.

- Az még nem bizonyos, jegyezte meg zavartan Terényi.

- Dehogyan nem. Anna már lezárta a bőröndöket. Én is segitettem neki egyben-másban.

- De közbe jöhet valami...

- Mi jönne közbe?

Terényi föl hagyott ellenvetéseivel. Azt mondta, hogy ebédig még el kell valahová mennie.

- A szerkesztőségbe még?

- Nem, édesem. Valami elhalaszthatatlan ügy. Lehet, hogy egy fél óra múlva visszajövök.

Beletelt egy óra is, mire Terényi a József-köruton levő lakásukról az angol királynő szállodáig ért és onnan ismét hazakerült.

Míg az előbb csak zavartnak, tanakodónak látszott, most határozottan csüggedt volt.

Ada odaült a férje mellé. Gyöngéd, lágy hangon szólította meg.

- Valami bajod van?

Összerezzen.

- Nincs, nincs, édesem.

Az asszonyka ráemelte azokat az okos, nagy szeméit, a melyekkel a lelkéig tudott nézni.

- Ez nem szép tőled, Pál. Te sohase szoktál előttem titkolódn.

- Már hogyan titkolódnék!?!...

Egy öt hónapos, szerelmes férjnek gyöngédségével ölelte magához a feleségét. Megbánással nézett abba az áttetsző szempárba.

És aztán elmondott mindent.

Az előbb vidám, enyelgő Ada elkomolyodott. Megütözéssel hallgatta férje szavait. Jó ideig egy hangot se birt szólni.

Végre halkan ejtette ki:

- Szegény Anna! Pedig mennyire szerette a férjét... És mi történik most Annával?

- Boldogtalan lesz.

- De hát nem lehetne...

- Megkísérlettem a lehető. Odáig vetemedtem, hogy elmentem ahhoz a színésznőhöz. A lelkére akartam beszélni. Kértem, hogy ne tegyen tönkre egy családot; hogy az az asszony szereti a férjét; a férj megbánta hibáját és még mindent ki lehetne egyenliteni.

- És mit felelt rá az a leány? Visszaadta a levelet?

Terényi tagadólag rázta a fejét. Némi szünet után keserű kifakadással folytatta:

- Azt hiszem ez elég önmegtágadás volt tőlem és ezzel eleget tettem a barátság követelményének.

- Helyesen cselekedtél, Pál. Ennyivel tartoztál Annának, fájdalom, hogy nem vitt eredményre. És most mi fog történni?

- Egyetlen megoldás a párbaj, mint száz hasonló esetben, és ez Bélának életébe fog kerülni, mert mentül járatlanabb a fegyver forgatásban; másfelől pedig keresni fogja a halált.

- És Anna még semmit sem sejt?

- Béla azt képzelem, hogy a felesége gyanakszik. Ebben találta magyarázatát annak a változásnak, a melyet mi is tapasztalunk Annánál.

- Tudja már Arnóti, hogy kísérleted nem sikerült?

- Még nem, sőt alig bírom elképzelni, hogy adjam ezt tudtára. A legjobbat reméli és most megfoszszam ettől a reménységtől...? Meg se gondoltam: mekkora felelősséget vállaltam magamra. Ki tudja, mire ragadhatja magát ez a kétségbeesett ember?

Adának könnyel telt meg a szeme.

- Szegény Anna! pedig mennyire szerette a férjét!...

- Béla mélyen érzi bűnét és meg van róla győződve, hogy ilyen vétséget sohase bocsáthat meg egy asszony.

A fiatal menyecskének sötét pillantása megerősítette ezt az állítást, szokatlanul komoly hangon jegyezte meg:

- Nem is érdemelné.

- Így hát holnap reggel nem utaznak el Arnótiék? kérdezte Ada.

- Arról szó se lehet. Béla arra kért, hogy tudatnánk azt mi Annával, mert ő képtelen erre. Add tudtára te, gyöngéden, ügyesen.

Nem volt idő rá, hogy megbeszéljék a módját: miképpen készítsék elő Annát, mert alig pár perc múlva belépett Arnótiné a kis fiával.

Terényi azzal mentegetve magát, hogy dolga van, a szobájába vonult.

Elmenet odasugta Adának:

- Óvatosan értesited édesem.

XXIV.

Ada szakgatottan beszélt. Ok nélkül mosolygott, hogy derültnék látszassék. Leguggolt és úgy segített Annának a kis Bélus levetkőztetésében. Aztán egy kis plüss tabourettet tett oda.

- Ne, játszszál szépen, aranyoskám.

Majd Anna mellé ült, a pamlagra és zavarában azt kérdezte tőle, hogy milyen idő van?

- Egy kissé hüvös; - felelte a kérdezett.

Ada megragadta Anna válaszát, a melyet alkalmasnak vélt arra, hogy előhozakodjék sulyos megbízatásával. Vontatottan kezdte:

- Attól lehet tartani, hogy nagyon hamarosan beüt a hideg; ez nem lenne előnyös utazástokra.

- Szeptemberben még nem félhetünk a rossz idő állandóságától.

- De arra fölfelé, a hegyek között, a hova készültök, nagyon kritikus... Én jobbnak találom, hogy... hogy elhalasztjátok az utazást... Jobb szeretném, mert akkor nem kellene elválnunk...

Nagy gyöngédséggel ölelte át Annát.

Arnótiné egy szóval se mondta, hogy ő is szivesebben maradna.

Csak ennyit jegyzett meg:

- Nagyon nehezen foglak nélkülözni.

- Igazán? Nos, akkor mégis szivesen maradsz itthon...?

Anna lesütötte a szemeit; el nem rejthető zavarral felelt:

- Nem. Én óhajtom ezt az utazást. Béla jövője függ tőle.

Ada már közel állt hozzá, hogy elpityeredjék. Haragudott a férjére: miért bizta őt meg ezzel a sulyos földadattal?

Vontatottan beszélt:

- Pedig én azt hiszem, hogy egyelőre még sem fogtok elutazni, a minek én szivemből örvidenék.

Anna nagy szemekkel nézett rá:

- Miért gondolod ezt?

- Hát azért, mert a férjed ma olyasvalamit mondott Pálnak, hogy közbejött akadály miatt elhalasztja az utazást. Én... én azt hittem, hogy te örvideni fogsz ennek?

- Elhalasztja az utazást?

Ada igenlőleg intett.

- Béla mondta azt?

- Igen; ma délelőtt, mikor Pál nála volt.

Anna orczáit sötét pirosság öntötte el. Nyugodt, szelid tekintetű szemei föllángoltak; szinte kitörő fájdalommal mondta:

- Megint az az asszony!?!... Ma délelőtt volt nála. Láttam, a mint a kocsiból kiszállt! Ő vette rá, hogy maradjon...

Ada megdermedve bámult rá. Valódi gyermekes rémület fogta el a fiatal asszonykát.

- Anna!....

Arnótiné észrevette magát. Egész testében összerázkódott. Arczának pirosságát halott-halványság váltotta föl. Kezei reszkettek, amint Ada megérintette azokat. Szólni akart. Tán jóvá akarta tenni, a mit a fájdalmas meglepetés első behatása csalt ajkaira? Nem bírta. A toroka összeszorult. Lehorgasztotta a fejét. Arczán gyorsan peregtek alá a könyvek.

Ada még mindig azzal a félénk kérdő tekintettel függött rajta. Önkénytelenül dadogta.

- Te sejtess valamit...?

Anna már hiába küzdött azzal az álszégyennel, a mely örökké titkolni szeretné azt, a mi fáj: a réges-régen elrejtett könyvek teljes erővel törtek elő. Csukló zokogással rebegte:

- Mindent tudok.

Odaborult annak a gyöngéd, jó teremtésnek résztvevő keblére. Görcsösen ölelte át. Sokáig zokogott szó, jóformán hang nélkül, a midőn alig érthető, szakgatott hangon mondta.

- Nagyon, nagyon boldogtalan vagyok. Mindent tudok.

- Anna, drága Annám, térj magadhoz. Hát kitől tudtad meg? ki volt az a gonosz, a ki... Ugy-e, ugye nem én árultam el...?

Anna tagadólag rázta a fejét.

- És el tudtad viselni? egy panaszszó nélkül viselted el...? Oh, te valódi szent vagy!

Csöndesen ingatta Anna a fejét és halkán, szakgatottan kezdte:

- Azt hiszed: a fájdalom nem tett engem is rosszszá? nem gondoltam egy perczig arra, hogy elvetem magamtól ezt az életet, a mely olyan utálatosan rossz...? Megtettem volna...

Erélyes hangon mondta az utóbbit; de aztán leirhatatlanul lágy tekintettel nézett a gyermek felé.

Kis szünet után folytatta Anna:

- Arra is gondoltam, hogy elviszem magammal a gyermeket és elmegyek oda, a hol még van valaki, a ki szeret...

Fájdalmas, lemondásteli sóhajtásba fult a szava:

- Ezt se tehettem. Nagyon szeretnek... Meghaltak volna a jó öregek, ha bevallom... ha megtudják, hogy milyen szerencsétlen vagyok... Sokat szenvedtem!... Az öngyilkosság vétkes eszméje csak egyszer villant meg elmémbe; aztán megborzadtam tőle. Meghalni a fájdalomban, ez is lehetséges és ez nem bűn. Hát ezt választottam, erre vártam megnyugvással. Erre várok... Majd csak eljön...

- Oh, Anna, üzd el ezeket a sötét gondolatokat. Ő már nem szereti, megveti azt a nőt és ha amaz nem szabta volna azt a csuf föltételt, hát semmi baj se lenne.

- Miféle föltételt?

Az a szegény jó asszonyka annyira belezavarodott a dologba, hogy meg se gondolta: mi lehet az, a miről Annának tudomása van s egész naivul felelt:

- No hát, a mi által kikerülhetné a nyilvános botrányt, a párbajt.

És aztán megszakítás nélkül mondott el mindent, a mit imént a férjétől hallott. Hisz Anna maga mondta, hogy ő mindent tud.

- Pál azt állítja, - fejezte be - ha te csak egy jó szóval közelednél Béla felé, tán védené magát ellenfelével szemben: de persze, ilyet lehetetlen tőled kívánni. A férjed beismeri, hogy olyan nagy vétket követett el ellened, a mit te soha sem bocsáthatsz meg neki.

Ada elbeszélte mindent, a legkisebb részletig; el azt is, hogy az ő jó Pálja ma délelőtt elment ahhoz a színésznőhöz: Ezüstvári Ernesztinnek hívják. Az Angol királynőben lakik. Pál vissza akarta venni tőle a levelet, a melyikért Zsabyay gróf ki fogja hívni Arnótit, ha kezéhez jut.

Olyan meggondolatlanul fecsegett, a hogyan csak egy gyermek csacsoghat. E mellett sirt, e mellett szinte dédelgetve vigasztalta Annát.

Mire Terényi újra bejött a szobába, hallgatagon ült egymás mellett a két asszony.

A fiatal férfi félénk, fürkésző tekintettel nézett Annára, a ki melegen ölelte magához kis fiát.

Az előszoba ajtóján megszólalt a villamos csöngőnek hosszan vibráló hangja.

Mind a két nő összerézett.

- Ki lehet ez? - kérdezte Ada.

- Valószínűleg Olga néniék. Elek tegnap megígérte, hogy ma eljönnek; - válaszolt Terényi, kelletlenül érintve a látogatás által.

Szerette volna megtudni: mit végzett Ada. Vajjon megmondta-e Annának, a mit reábizott?... A csöngetés neszére Arnótiné fölállt.

- Már el akarsz menni?

- Már esteledik, kedvesem; haza kell mennem.

- De hisz...

- Nem utazunk; tudom, édes Terényi, tudom; - mondta, mintegy kiegészítve az író szavait. - De már le kell fektetnem a gyermekemet.

Tehát Ada tudatta vele.

Vajjon hogyan?...

- Kisérd haza Annát, édes Pálom; - szólt kissé halk hangon Ada, a mig a kicsikére föladta a köpenyét. Még egyebet is meg akart sugni, hanem erre már nem volt idő: a vendégek léptei már az előszobában hallatszottak.

Hirtelen elbucsuzott Annától. Nem tartóztatta. Tudta, hogy most hiába marasztalná. Sokért nem adta volna, ha most neki se kellene vendégeket fogadnia.

Ada szobáján át távoztak, hogy kikerüljék az érkezőket.

Az utcán szótlánul haladtak. Terényi törte meg egyszer-egyszer a csendet, a kis fiuhoz intézett szavaival.

A villa elé érve, Terényi bucsut vett tőle. Melegen megszorította Anna kezét, de egy szót se mert hozzá intézni: nehogy többet áruljon el, mint tanácsos volna.

Anna bement a kicsikével a rácskapun és csakhamar eltűnt a villa hátsó részénél, a hol a lakásukhoz szolgáló bejárat volt.

Terényi azzal a szándékkal jött ugyan idáig, hogy fölmegy barátjához: megviszi neki a rossz hirt; a kapunál azonban mégis sarkon fordult. Azt mormolta magában:

- Holnap délig adtam határidőt. Az éjszaka rossz tanácsadó egy kétségbeesett embernél. Hadd reméljen holnapig...

Majd holnap. Holnapig sok történhetik... Vajjon mi?... Valami csoda; valami képtelen véletlenség...

*

A mint Anna elvált Terényitől, éppoly gépiesen haladt föl a lakásba vezető lépcsőkön, a hogyan az utcán ment kísérője oldalán.

A szemei, a gondolatai előtt egyként összefutott minden...

Megrázkódott, a mint a műterem ajtójához érve, a kis fia kihuzta kezét az övéből és a félig nyitott ajtó felé mutatva, ujjongva szólt:

- A kis apa! a kis apa!

Ma még nem látta az apját, pedig mostanában ismét nagyon magához szoktatta. A kicsike besuhant az ajtón és örvendezve szaladt Arnóti felé:

- Apáka! apáka!

A művész fölrettent. Ölébe kapta azt a kedves gyermeket. Magához szoritotta. Gyöngéden csókolgatta. És a folyosón uralkodó nagy csöndben érthetően kihallatszott, a mint szinte reszkető, könnyörgő hangon rebegte:

- Bocsássatok meg! bocsássatok meg!...

„Bocsássatok meg!”

Ezt a két szót visszhangozta minden Anna körül, ott a szobájában, a hova maga se tudja, hogyan jutott be...

Bélácskát csak nagy vártatva hozta be a karján Zsófi asszony. Csöndesen susogta:

- Elaludt a tekintetes ur szobájában. Ott ajnározta, mint egy jó dada.

Anna nagy ideig állt a gyermekágy mellett. Tekintete rátapadt az édesen szunnyadó kicsikének kipirult arczára; arra a mosolygó angyalarczra.

„Bocsássatok meg...”

Bocsáss meg neki... Neked könnyü, hisz nem érted, nem érzed: mit kell megbocsátanod...

*

A mint az öreg cseléd kijött Anna szobájából, vele csaknem egyidejűleg lépett a műteremből a vesztibülbe Arnóti.

- Nem keresett valaki, a mig ma délután odajártam?

- Nem.

- Mit csinál az asszony?

- Hát a Béluskát altatgatja. Aszongya, hogy nem utaznak el a tekintetes urék. Mondok: jól is teszik.

Tehát már tudja!

Arnóti megkönnyebbülve lélegzett föl. Visszament az atelierbe.

Ma már hiába várja Terényit. Valószínűleg nem találta otthon a színésznőt.

Oh, ha sikerülne annak a nemeslelkű embernek áldásos cselekedete!...

Az éledező reménységgel és szívének jobb indulatával csüggött a jövőn, a mely a mult tévedéseit helyrehozni lesz hivatva.

Elmennek innen messzire; el, örökre s ha nem is teheti meg nem történtté vétkét, megóvja ennek még sejtésétől is azt, a ki joggal megkövetelhet tőle ennyit.

De ha Terényi esetleg nem jár szerencsével...

Az ablakkal szemköztes karosszékbe ült? Tágra nyitott szemekkel leste azt a lassan vánszorgó időt, a mely kivárhatlanul lomhán haladt.

Ez az éjszaka az örökkévalóságnak foglalatja, a mely alatt megelevenült lelkében minden, a mi e néhány hónap alatt végbement.

Terényi, miután hazakisérte Annát, megjelent vendégei között. Azzal mentegette magát, hogy valami elodázhatlan ügye tartotta vissza. Aztán iparkodott erőt venni kedélyhangulatán, a mi azonban félig se sikerült neki.

- Ejnye, de kénytelen-kelletlen vagy, Palyácskám; - évelődött Gáthy báró. Aztán, tán, hogy jobb kedvre derítse új rokonát, sok üres, kávéházban és klubban összeszedett pletykát darált el.

- Hol voltál ma? - kérdezte végre Terényi, csak hogy már ő is mondjon valamit.

- Ma?... várj csak... Aha! tudom már: Nákófalvyéknél, Szertheyéknél; délután Zsablyayékhoz is benéztem; Hugóval lett volna valami megbeszélni valóm, hanem az öreg nincs itthon. Holnap reggelre várják. A méltóság asszonyt aztán nem akartam háborgatni. A mint hírlík, a szép Nóra ma nincs valami szeretetreméltó hangulatban.

- Ki mondta?

- Az imént újságolta Oszi, hogy ma ballábbal kelhetett a grófné. Ma dél felé tisztelegni akart a mi hadnagyunk a bájos szalmaözvegynél, de nem kapott audienciát.

Gáthy gunyosan mosolygott és folytatta:

- De ez még nem minden. Nóra a reggeli órákban oda járt és olyan furiában került haza, egész szinpadi jelenetet játszott komornájával. Mari kisasszony nem teljesítette híven valami megbízását. Aztán úgy látszik: a leány kissé merész feleletekkel védte magát, a mire azt a kézmozdulatot engedte meg magának a grófné, a melyet Erzsébet, Angolország királynője applikált Essex gróffal szemben.

- Arczul ütötte?

- Rövidebben kifejezve; - bólogatott mosolyogva a báró. - A leány föl van ellene bőszerűlve; azt mondta Oszinak: (ez az ármányos ficzko nagy intimitásban lehet a komorna kisasszonynyal) cifra dolgokat tud ő a méltóságos asszonyról s ha ő kinyitja a száját... Na, ha van valami a dologban, nem sok politikája volt ez alkalommal a szép Nórának, a midőn ilyen delikat titkok titkárát nyaklevesekkel honorálja. Én különben nem sokat bizom abban az asszonyban. Hát te?

Mínt hogy Terényi nem felelt, a báró tovább füzte:

- Annyi bizonyos, hogy ha egy eféle cselédnek a nyelvére kerül a hire neve, elegendő arra, hogy lehetetlenné válják a társaság előtt. Ez lesz az ő megölő betűje.

Ez a fecsegés egészen kihozta sodrából Terényit; de még inkább megdöbbsentette, a mikor a vendégek távozása után Ada beszámolt a délután lefolytakról.

Szinte elréműlve hallgatta. Rögtön fölismerte a helyrehozhatlan hibát, melyet a felesége elkövetett. Hisz a párbajról sejtelve se lehetett Annának, azt csakis az a szegény asszonyka fecsegette ki előtte.

Semmit se árult el ebből Ada előtt, de élénk szemrehányást tett magának, hogy miért is bizta meg ezzel a kényes föladattal ezt az asszonykát....

Lehető zaklatott lelki állapotban töltötte az éjt Terényi. Alig várta, hogy virradjon, hogy Arnótiékhoz siethessen. Ki tudja: mi történt ott és mi fog történni?!...

XXV.

Ugy reggeli kilencz óra felé Bélácska jött be az apákához a műterembe. Az után a rettenetes éjszaka után, mintha egy fényes napsugár törne keresztül az áthatlan homályon, olybá tünt föl a művész előtt annak a gyermekarcznak a látása.

Még mosolygott is, mikor ölébe vette a kis fiát.

Ott ült az asztal mellett és a gyermek nagy kedvteléssel motozott a szerte heverő kartonok közt.

Az volt a legnagyobb gyönyörűsége, ha az apáka le-lerajzolt neki valamit, a mit az ő gyermekfantáziája megalkotott. Egy idő óta azonban már maga is próbálgatta teljesíteni a saját kívánságait; és ha élénk kedélyét megkapta egy-egy tetszetős tárgy, hát oda ákom-bákomozta a kis kezébe szoritott czeruzával a papírra, úgy, hogy még sejteni is lehetett, hogy mit akarna ábrázolni az az ide meg oda huzgált vonás.

- Oh, kis apa, - szólalt meg egyszerre a gyermek, fél karocskájával az asztalra könyökölve és úgy nézett vissza Arnóti arczába azokkal a nagy, nyílt szemekkel; de szépet láttam én Ada néninél!

- Mit láttál, drágám? - kérdezte gyöngéden a festő.

- Hát... hát olyan sok katona ment az utcán... De annyi annyi, - a mennyi csak a világon lehet!

Megcsillogtak a szemei egészen neki hevülve mondta:

- Várj csak, majd lerajzolom; milyen volt a generális és milyen volt az a sok katona...

És tényleg nagy ügybuzgalommal látott a mesterkedéshez.

Arnótinak egészen rajta veszett a tekintete.

Tán a művész szem gyönyörködött abban a korán megnyilatkozó tehetségben...?

- Várj csak, majd lerajzolom a katonákat, az utcát, lerajzolom az egész világot; aztán neked adom. Kell, ugy-e?...

És huzta ide-oda az írót. Olyan össze-visszaság volt az. „Lerajzolta az egész világot és oda-ajándékozta az apjának.”

A kicsike megfordult. Bámulva meresztette rá a szemeit.

- Ugy-e, nagyon szép, azért csodálkozol ugy, apáka?

Nagyon szép volt!

Örökké el tudná nézni. És nézhetné az egész életén, egy hosszú életen keresztül, ha nagyon is rövidre nem szabta volna egy szerencsétlen szenvedély.

Az ajtókilincs pattanása visszahozta Arnótit az ábrándok délibábos tájáról, a hová az önfeledtség egy pillanatában röpült a lelke; vissza, a szürke valóságba...

Terényi Pál lépett be a műterembe.

A hogy megpillantotta az érkezőt, a művész letette öléből a kis fiát.

Elfogult remegő hangon kérdezte:

- Nos?...

Terényi lehorgasztott fejével tagadólag intett.

- Ugy vége mindennek! - suttogta töredező szavakban a művész.

Terényi az egyenes válasz helyett el nem rejthető fölindulással kérdezte:

- Hol van Anna?

- A szobájában.

- Beszéltél ma vele?

Arnóti halkán mondta:

- Sem ma, sem tegnap...

A fiatal író le nem küzdhető zavarral vivódott pár másodpercig. Vontatottan ejtette ki:

- Attól félek, hogy... hogy a nőd többet tud, mint eleve gyanítottuk...

Arnóti megütközéssel tekintett rá?

- Miből következteted ezt?

- Egyszerűn abból, mert...

Nem vallhatja be a teljes igazságot, mert hisz elárulná a szegény kis feleségét.

- Szóval nekem úgy rémlik, hogy...

- Tévedsz, csak imént küldte be a kis fiát, a mit már régen nem tett.

Arnóti egy percze lehajolt a gyermekhez, a ki hozzája simult. Reszkető csaknem fuldokló hangon biztatta, hogy majd máskor megint rajzolni együtt, de most menjen ki, mert most dolga van az apának. Szót fogadott.

Arnóti az íróhoz sietett. Izgatottan kérdezte:

- Tehát nem volt hajlandó kérésedet teljesíteni?

- Nem.

- Mit mondott?

Terényi ismételte azt, a mit tegnap olyan megdöbbenéssel elbeszélte Adának.

- Így hát szétszakadt a reménynek utolsó szála is!?!... hörögte rekedt hangon.

Megtörten rogyott le a székbe.

Csak hosszú szünet után szólalt meg újra:

- Meg kell halnom... Meg fogok halni...

Száraz, jóformán kifejezéstelen tekintettel tapadt az előtte álló férfira:

- Az éjjel teljes eltökélésre jutottam, Pál. Elhatároztam: ha a te nagylelkű kísérleted nem sikerül, - nincs más megoldás! - véget vetek életemnek. Arra kérlek csupán, hogy tedd nyilvánvalóvá azt, a mi e lépésre kényszerített. Mondjátok el annak, a ki ellen olyan megbocsáthatatlan nagy bünt követtem el: hogy a legmélyebb megbánás hajtott a cselekedetre és jobb érzésem föllázadása az ellen, hogy ilyen becstelen párbaj vessen véget életemnek.

- Béla!?!...

- A ti nagylelkűségtekbe ajánlom őket és összetett kezekkel kérlek: győzzétek meg róla, hogy az a szerelem, a melyet iránta éreztem, érintetlenül maradt szivemben; amaz csak salakja a léleknek, a melytől az enyém teljesen megtisztult...

Szivig ható tekintettel nézett Terényire. Csüggedten bólogatott a fejével, miközben az írónak a mult napokban tett megjegyzését idézte:

- Kiléptem az én egyszerű, szerény körömből abba a másik, fényes világba, a mely ezerféle ingerével próbára teszi emberét... Ugy van, Pál, két világ között tévelyegtem; de ezeket nem az osztályok választják el egymástól, a társadalomnak egyik rétege se tekintheti azt kizárólag a sajátjának; ezt a két világot a nő szerelme alkotja számunkra.

Gyöngé, ingatag jellemem utvesztve révedezett ezek között, a mig föl birtam ismerni... De hagyjuk ezt! Most már csak egyetlen kivezető ut van előttem: a halál.

- De hisz ez nem fog megtörténi; ennek nem szabad...

- Ennek meg kell történnie, Pál.

- Az ördögbe! mormolta Terényi; ha ez a szerencsétlen hiba nem esik, még lenne menekvés ebből a hinárból...

Arnóti csak az utóbbi szavakra lett figyelmes.

- Miféle menekvés?

- Egyszerűn el kellett volna fogni azt a levelet; megakadályozni, hogy a gróf kezébe jusson...

A festő tagadólag rázta a fejét.

- Üres ábránd. Lesz rá gondja annak a leánynak, hogy ilyesmi ne történhessék.

- Elfoghatta volna maga a grófné. Ennyivel csak tartozik neked, s ezt éppugy megkívánja az ő érdeke, mint a tied...

- Tőle még a szabadulás se kellene.

Terényi melegen szoritotta meg a művész kezét.

Képtelen, tarthatlan gondolatok váltakoztak Terényi agyában, a mig Arnóti teljes megadással látszott sorsának eléje lépni.

A művész arcza azonban újból fölvette fájdalmas kifejezését, a mint az ajtó kevés vártatva ismét megnyílt.

Visszajött a kis fia.

Gyöngédség, de leirhatatlan fájdalom csengett Arnóti szavaiban, a hogyan a feléje közeledő gyermekhez szólt:

- Mit akarsz, angyalkám? Eredj a mamához.

Pityeregve mondta, hogy a kis mama nincs a szobájában.

- Hát keresd a másik szobában. Menj, kicsikém.

- A másik szobában sincs. A kis mama nincs itthon; elment.

- Elment!?

Zsófi asszony kukkant be az ajtón.

- Itt van a csibike? Gyere szentem, tizóraizni.

- Hol van az asszony? - kérdezte Arnóti a vén cselédétől.

- A tekintetes asszony elment már jó egy órával ezelőtt.

- Hova ment?

- Azt nem tudom.

- Nem mondta?

- Nem szólt egy árva hangot se. Tegnap este óta olyan, mintha a szavát vették volna. Nyilván beteg. Mondok: jobb lett volna, ha lefekszik, mint kikocsikázik...

- Kocsin ment el?

- Azon. Mikor reggel bementem hozzá, hát ezt kérdezte: ébren van-e már a tekintetes ur? Mondok: ébren, már régen hallok jönni-menni a szobájában. Hát aszongya: vigyem be hozzá a Bélust. Mikor pediglen kijöttem a tekintetes urtól, azt parancsolta: hozzak egy bérkocsit. De alig birt levánszorogni a kocsiig, olyan gyöngye volt. Ugy látom, hogy az éjjel nem aludt, de le se feküdt, mert azon módon van az ágya, a hogyan az este fölvettem. - No gyere, pipikém.

E beszéd alatt merőn nézett egymásra a két férfi.

Mind a ketten egyet gondoltak:

„Anna nem tér vissza többé soha!..”

Arnóti hátratántorodott. Fájdalomtól reszkető hangon sugta:

- Megérdemeltem!... De mégis nagyon fáj!...

Terényi Zsófi asszonyhoz utasította a kis fiut. Betette az ajtót. Révedező, kérdező tekintettel nézett barátjára.

- Semmi kétség se fér hozzá: - mondta Arnóti megtörten - elment örökre! Hát hova és miért távozott volna ily szokatlan időben?...

- De ha elment volna a háztól, akkor magával viszi a gyermeket is...

Arnóti bódultan nézett a beszélőre.

Most már nem lett volna becsület hallgatnia. Az író elmondta, hogy Anna mindent tud, még a férjét fenyegető párbajról is értesült, mert ő tegnap - nagy zavarában - többet árult el előtte, semmint szabad lett volna.

(Terényi magára vette a felesége hibáját; hisz annyira ártatlan benne a szegény asszonyka. Hadd vádolja őt ez a szerencsétlen ember.)

- Pál! hogyan tehetted ezt? fakadt ki Arnóti.

- Bocsáss meg. Nagy hiba volt, beismerem; de lásd, sulyos föladattal bízta meg és én annyira belezavarodtam, annyira...

- És elhagyott, ebben a válságos helyzetben; akkor, a midőn már... Hát ezt tette velem a hitvesem!...

Leroskadott a székre. Egész teste rázkódott a zokogástól.

- Hát ezt tette velem a hitvesem!...

Többször megismételte a szavakat, a nélkül, hogy figyelembe venné barátját, a ki meleg részvétellel közeledett hozzá.

Terényi e perczen a legmélyebb szánalmat érezte a szerencsétlen ember iránt és hajlandó volt szivtelenséggel vádolni azt a nőt, a ki ilyen körülmények között el tudta hagyni a férjét; az az asszony, a ki mind ez ideig oly páratlanul nemes megadással viselte sorsát... Ez magyarázhatlan, megfejthetetlen talány volt a fiatal férfi előtt.

Egy pillanatra azonban iszonyu eszme villant át az agyán, melytől megborzadt...

De hát tehetett ilyet egy asszony, a kinek gyermeke van és tudja, hogy ez a gyermek közel áll ahhoz, hogy elveszítse az atyját... És mégis, ha összeveti a dolgokat...

Néhány másodperczig küzdött magával: aztán rezignációval szólt:

- Béla! nem szabad téged áztatnom: lehetetlen, hogy meghagyjalak tévhitedben... Barátom, a feleséged nem csak téged hagyott el, de... de elhagyta a gyermekét; el, mindenkit... Attól tartok, hogy Anna egy vétkes lépésre ragadtatta magát...

Arnóti fölugrott.

- Öngyilkosságra gondolsz?!...

Tompán alig hallhatóan felelt a kérdező:

- Arra.

A művész egész testében megremegett. Tehetetlenül, tétovázó tekintettel meredt a szemközt álló férfit. Elfulladt hangon tördelte:

- Megöli magát...?

Hirtelen elhatározással kapta föl a fejét. Szemeiben rémület, kétségbeesés szikrázott.

- Ha azt hiszed, hát kötelességünk megmenteni; meg kell akadályoznunk ezt az iszonyu cselekedetet!...

Terényi komoran nézett maga elé. Csüggedten felelt:

- Már egy órája, hogy távozott... Ezóta már - végrehajthatta a szándékát...

Arnóti visszahőkölt. Minden vér elszállt az arczáról. Mereven kitágult szemekkel bámult maga elé.

Egy hangot se birt kiejteni...

Ebben a rémes csöndben erősen verődött vissza az ajtó kilincsenek csattanása. A két férfi összerázkodott.

- Ki az? - kérdezte Arnóti üres, ércztelen hangon.

- Kétségkívül a kis fiad akar újra bejönni.

- Nem, nem! ne jöjjön!

Elfödte az arczát.

- Ne bocsásd be azt a gyermeket... Nem nézhetek ártatlan arczába... Ez a testet öltött lelkiismeret! Boldogtalanná tettem az anyját!... Halálba üztem az anyját!... Az isten szent nevére kérlek, ne engedd bejönni azt a gyermeket!...

Az ajtó csöndesen, lassan nyílt föl.

Terényi pár lépést tett, hogy föltartóztassa a belépő kis fiut... Egyszerre megállt, mint akit bűvölet tart lekötve... Azt hitte, egy fantome-ot lát, a mely fölhevült képzelete előtt jelent meg...

Nem közeledik... Mozdulatlanul áll az ajtóban... Az arcza olyan halvány, hogy lehetetlen élő lénynek tartani; de a szemében egy élő, szenvedő léleknek fájdalma tör utat... Könyes tekintetét esdeklőleg emeli Terényire, mert ő nem képes belépni...

A fiatal férfi megragadta Arnóti vállát. Az ajtó felé mutatott... Vajjon látja-e ez is?... nem csak az ő szemei kápráznak...?

Arnóti arcza elhalványult. Egy ideig nem birt mozdulni a helyéből. A lábai reszkettek és a legnagyobb erőmegfeszítésébe került, a mint pár lépéssel az ajtó felé imbolygott...

Nem merte megérinteni, még a kezét sem... Térdre hullt előtte és úgy emelte föl rá a tekintetét, melyből kikokogott lelkének egész bűnbánata.

- Tudod, hogy mit vétettem ellened, és mégis...? Köszönöm!... meghalok azért a megbocsáthatlan bűnért, a mit ellened elkövettem...

- Nem halsz meg...

Csöndesen ingatta a fejét. Nehezen ejtette ki a szavakat:

- Nem halsz meg... Nem szabad meghalnod: neked gyermeked van.

Megingott a lábán... Nagyon gyöngé volt... Belefogódzott az ajtórájába. Nem bírta átlépni a küszöböt, a melyre réges-régen nem tette rá a lábát sem.

Nagyon régen volt. Senki se tudta, hogy mikor járt itt utoljára. Arnóti az élőképek előadása után való napon megtalálta azt a szerencsétlen, czeruzával írott levelet, a kabátja külső zsebében.

A könyveknek nyoma is fölszáradt reggelre azon az öltönyön. És a levél ott volt, a honnan az este kiesett...

Most újra egy levél hozza ide Arnóti hitvesét.

Anna remegő kézzel nyújtja a férje felé azt a levelet. Ezt is a kedvese írta hozzá.

Alig hallhatón ismétlé a hitves:

- Nem fogsz meghalni...

*

Annak az asszonynak a láttára s a hitvesi szerelemnek akkora önfeláldozásán, még a kő is megindult volna. Az én szívem pedig nincs kőből. Kluknóznak mondta ezt a volt ballerina, mikor a hadnagy nemeslelkűséget emlegetett előtte.

*

Néhány nap elteltével csak a lapokból értesült, a művészvilág iránt melegen érdeklődő közönség, hogy Arnóti Béla a nagy tehetségű festőművész hosszú tanulmányutra indult a külföldre családjával.

Suttogtak még egyébről is, de az a hang nem jutott el odáig, a hol Arnótiék vertek új fészket; ez a hang csak Zsablyay gróf fülét érintette. A vén emberek féltékenységéé Hugó grófból sem hiányzott, de ellensúlyozta ezt nagyban az önértzet, az az igazi nagyuri zárkózottság, a mely nem viszi piacra belső életét. Így alig értette valaki, hogy miért lakik a szép Nóra egyedül abban a kis villában, és miért nevezik azt a kis lakot Tarcsay Eleonóra villájának.

Zárt ajtók mögött folyt a tárgyalás, a mely eldöntötte Zsablyay Hugó gróf válópörét a szép exnevelőnőtől. Gavallér módon viselte magát az öreg gróf: fényes appanaget biztosított a volt nejének. Ha ez elég a nagyravágyó, büszke Nórának, akkor ő is boldognak mondható.

Vége